

Lit. Graec. B
194

ec.

Aristot. 4te u

14
Aristotelis philosophorum maximi secretum secretorum ad Alexandrum
De regum regimine: De sanitatis conseruatione: De physionomia.

Eiusdem de signis tempestatum uentorum & aquarum.

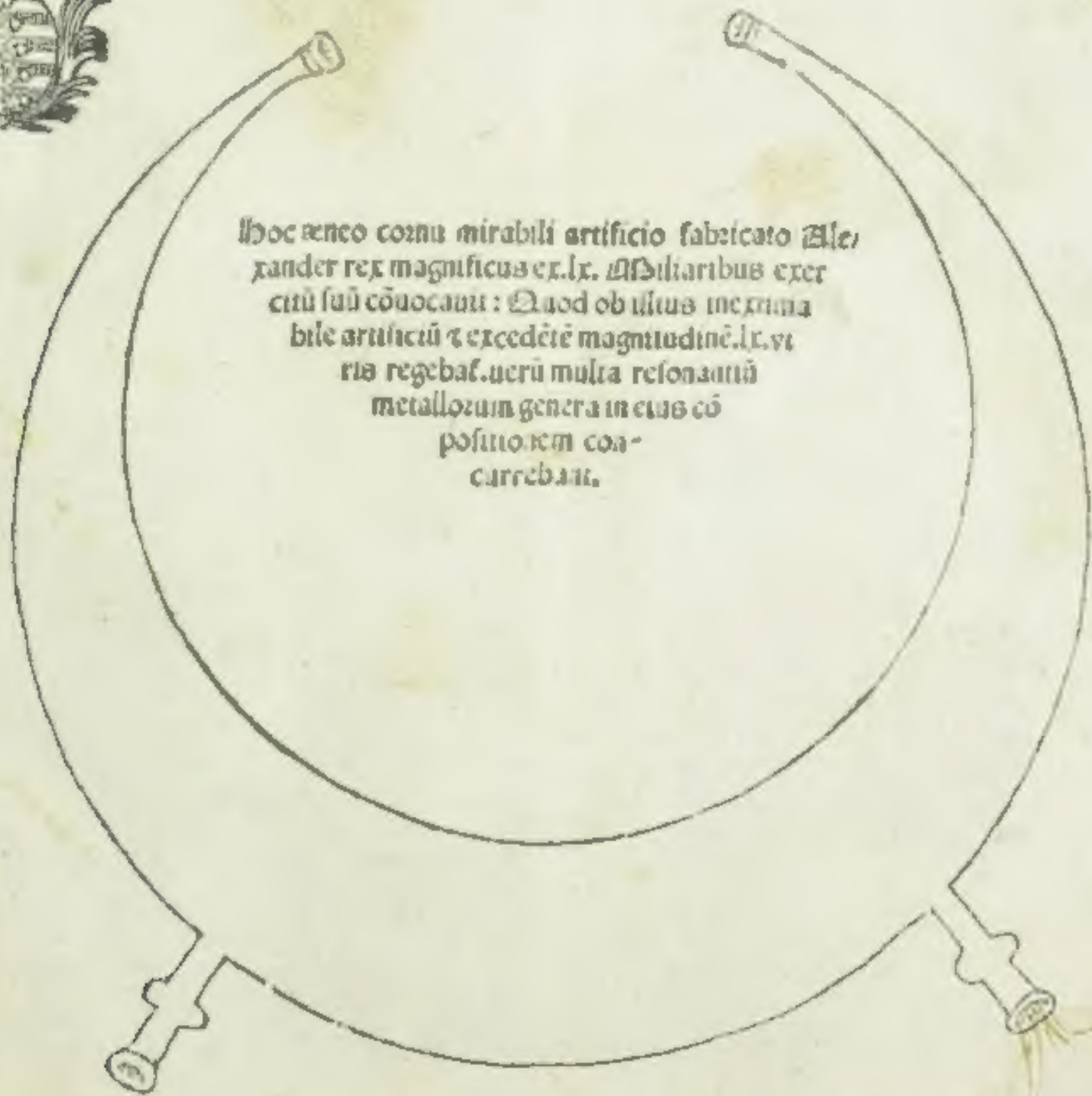
Eiusdem de mineralibus

Alexandri aphrodisei Clarissimi pipatetici. de intellectu.

Auerrois magni cōmentatoris de anime beatitudine.

Alexandri Achillini bononiensis de Vniuersalibus.

Alexandri macedonis in septentrione monarche de mirabilibus Indiæ
Ad Aristotelem.

Hoc æneo cornu mirabili artificio fabricato Ale/
xander rex magnificus ex. lx. Militariibus exer/
citiū suū cōuocauit: Quod ob illius inextima/
bile artifiçiū & excedētē magnitudinē. lx. vi/
ris regebat. uerū multa resonantiū
metallozum genera in eius cō/
posuionem coa-
carrebat.

(1504)

Philosophorum Maximus Aristotelis secretum secretorum alio nomine liber moralium de regimine principum ad Alexandrum.

Domino suo excellentissimo
et in cultu christiane religionis strenuissimo Ruidōi rei de valentia tripoli glorioso pontifici philippus suorum minimus clericorum se ipsum et fidele devotionis obsequium.

Quātū luna ceteris stellis lucidior: et solis radii luciditate lune fulgentior: tantum ingentis reseri claritudo: uestreque scientie profunditas cunctos citra mare modernos in literatura exuberat tā barbaros quā latinos. nec est a sane mentis qui huic sententie valeat refragari. quia cū largitor gratiarū: a quo cuncta bona procedūt: singula suis dona distribuit: tibi soli vides gratiarū et sciarum dona contulisse. In te namque reperiuntur sanctorum gratie omnes. Moes pudicitia: habrahe fidelitas: ysaac confidentia: iacob longanimitas: moysi tollentia: iosue stabilitas: helye ductio: helysei perfectio: dauid benignitas: sensus salamonis: iob patientia: Castitas danielis: ysaie facundia: pseuerantia: Jeremie: cū ceteris sanctorum virtutibus in tua plenissime habitant sanctitate. Ad hec tu in sanctis liberis literatissimus: in ecclesiasticis et legalibus peritissimus: in diuinis et moralibus doctissimus: itō dignū fuit ut haberet clementia vestra librum patris operis: in quo de omnibus fere sanctis aliquid utile continetur.

Prologus.

Cū igitur vobiscū eēs apud antiochiā reperta hac preciosissima philosophie margarita placuit vestre orationi ut transfereres de lingua arabica in latinam. porro vestro mandato cupiens humiliter obedire: et voluntati vestre sicut teneor deferuire. hūc librum quo carebant latini: eo quod apud paucissimos arabes reperis: transtuli cum magno labore et lucido sermone de arabico idiomate in latinum ad vestram gloriam et honorem elutens quandoque litteram ex littera: quandoque sensum ex sensu. cum alius fuerit loquendi modus apud arabes et alius apud latinos. Quē librum peritissimus princeps philosophorum Aristoteles composuit ad petitionē regis alex. discipuli sui: Qui postulauit ab eo quod aut ad ipsum veniret vel secreta quarundam artium sibi fideliter reuelaret. et motum et operationem et potentiam astroz in astronomia: artem alchimie in natura: et artem cognoscendi naturas et operandi incantationes iaculamentia et geomantia: qui quidem ire non potuit propter aetatem senescentem et corporis grauitatem. Et quāuis se-

creta predictarum sciendarum occultare modis omnibus proposuisset: tamen voluntati ac postulanti tui tantum domini nec fuit nec esse debuit licitū contraire.

Approbatio operis.

Volens itaque in parte secreta artium occultare et in parte impatori satisfacere hūc librum edidit loquens in enigmatibus et exēptis et figuratiuis loquutionibus docens extrinsecus licet athenis physicam doctrinam pertinentem ad hominum dominorum. ad sanitatem corporis conseruandā et ad ineffabilem utilitatem et cognitionem celestium acquirendam: intrinsecus vero medulatenus inuolutum enigmaticē et secrete alexandro principale propositum quod ab eodem instantissime postulauit. diuidens itaque presentem codicem in distinctiones vel libros. et quorum quilibet in se continet capitula et particulas suas. ut deo sub certis titulis et in proprium ac citius inueniatur quod queritur. ego ad utilitatem legentium in huius libri primo collegi et scripsi librorum principia et omnia capitula titulorum.

Destinatio libri.

Vestre igitur prudentie princeps clementissime istud opus deuoueo. quod ad vestram transtuli gloriam et honorem ut mei memoria firmitus apud vos remaneat et appareat erga vestrum obsequium deuotio mentis mee. supplicans humiliter et deuote quatenus si quid in hoc opere reperiatur utile et acceptum: eius dono refferatur quod mihi contulit gratiam transferendi et Aristoteli componendi. Si quid autem minus recte inueniatur hoc mee impitiae et insollicitudini potius deputetur quā maline. Atque vestra facundia quā noui certissime in distinctionum interpretatione et loquendi proprietate fertiliter habundare: supplenda suppleat et corrigat corrigenda. et diuina clementia diu vos custodiat sanum et incolumem ad fideliū gloriam et honorem. et post longissima temporis spatia concedat vobis ad aeternae beatitudinis gloriam et gaudia foeliciter peruenire.

De prologo iohannis qui transtulit hunc librum
De regibus et moribus eorum circa largitatem et auaritiam
De largitate et auaritia et alijs criminibus et virtutibus
De doctrina Aristotelis in virtutibus et vitiis
De intentione finali quam debent habere reges
De malis que sequuntur ex carnali appetitu
De epistula aristotelis ad alexandrum
De regis sapientia.
De regis prudentia
De regis religione
De regis providentia
De regis ornamento
De regis continentia

De regis consuetudine
De regis iusticia
De finali intentione
De regis castitate
De regis solatio.
De regis discretione
De regis reuerentia
De probitate
De regis similitudine
De subuentione
De regis misericordia
De fide pseruanda
De studio pmouendo.
De corporis custodia
De hora eligenda i astio-
nomia.
De pseruaria sanitatis
Quot modis sanitas p-
seruetur
De utilissima epla & iex-
timabilis pti ad pser-
uandam sanitatem.
De consuetudine con-
seruanda
De modo dormiendi
De quattuor tpi bñi
De q̄tate & diuersitate
De uere
De ætate.
De autumno
De hyeme.
De cognitione q̄tuor
mēbroꝝ principalū
De malo capitis & eius
remedio hoīuz.
De malo pectoris & ei⁹
remedio
De infirmitate oculor-
um & eius remedio.
De malo genitaliū & ei⁹
remedio

De cognitione ciborū
De cognitione aquarū
De cognitione & gñi-
bus uini.
De balneis
De hiis q̄ corpus im-
pinguant
De hiis q̄ maciāt cōp⁹
de dispositione balnei
De arte p̄ficiēdi mel
q̄ pponit medicie
De prima medicina.
De secūda De .3.
de q̄ta. de q̄ta.
de sexta. de .7. de .8.
De magna & ultia fi-
nali
de flebotomia & di-
minutione sanguinis
& horis competētib⁹
de arte cognoscēdi q̄-
litates
De capillis
de oculis
de supercilis
de naso
De ore De facie
de nimp⁹ De uoce
de motu corporis
de gutture De uentre
de dorso De hūeris
de brachiis
de palma
de genubus
de planta pedis
de ingressu & egressu.
de q̄tate & eq̄tate
hominis
de iusticia & dñi bonis
que sequuntur ex ea
dñi & ex e⁹ iusticie

nos labores & vias discrimina tolerari nec rega-
lia et negotia exercere. qz Alexander p̄stiterat
ipsum p̄positum vice regem & magis que ellege-
rat & dilexerat multū eo q̄ erat vir sanū consilii &
magis literature; penetrabilis intellectus; uigi-
lans i legalibus studiis; i magnanimis & gratuitis
moribus & spūalibus sciis cōtēplatiuis caritati-
uis discretus humilis amator iusticie; relator vī-
tatis: & ppter hoc multi philosophorū reputabāt
ipsum dñi numero prophetarū q̄ nō fuerūt illi gē-
ti nec fuerūt ipsiis data lex inuenit et in antiquis
codicibus grecorum q̄ deus excelsus suū ange-
lum dñi nauit ad eum dicens potius nō abo te an-
gelus q̄ boīnē. Sane multa h̄z p̄digia magna mi-
racula & extranea opera que nimis esset longū cū-
cta p ordinē enarrare. vnde in morte sua diuerse
fuerunt opinionēs vna secta dicens q̄ p̄it ut p̄sue-
tudo terre. & ē ipsi monumentū sitū quedā aut sec-
ta q̄ dicit p̄p̄hetica asserit ipsam ascendisse ad
empireū cōlū in colūna quasi ignis dū igit rine-
ret. cōualuit Alexander p̄ obseruationes sui sanū
cōsilii & imitationē p̄cepti. & iō subiugauit ciuita-
tes. & triumphās acq̄siuit sibi cūcta regna. & toti-
us mundi solus tenuit monarchiā. & in oēm ter-
ram exiuit fama sua & p̄ vniuersa mundi clima-
ta oēs gētes & diuerse natōes se se subiciebāt suo
p̄cepto & impio. Arabes atq̄ p̄fcs. nec fuit gens
aliqua q̄ sibi auderet resistē in seō uel in deō: por-
ro multas morales eplas p̄posuit Aristoteles pp̄
dilectionē cordiū & finale secretū. una. n. suarū
eplaz ē hec quā direxit Alexandro. Quā. n. alexā-
der subiugauit sibi p̄fcs. & captiuauit magnates
direxit eplam suā ad Aristotēle sub hac forma.
Doctor egregie rector iusticie significo tue pru-
dentie me inuenisse in terra perles quosdam ba-
bentes habundantem rōem intellectū penetrabi-
lem studentes super alios dñari & regnū acq̄rere
vnde nos proposuimus uniuersos interficere. qz
qd̄ digni sup hoc decreueris nobis significa tuis
scriptis.

Aristoteles ad Alexandrum.

Si potis ipsos occiderē ē po⁹ i manu tua i h⁹ pp̄
regnū tū nō poteris occidere terrā s̄z si potes imi-
tari illius terræ aerē & aquā atq̄z ēt dispōz ciui-
tatuꝝ. i plebis tuū p̄positū. uis aut dñari sup eos
cū bōitate: exaudi eos cū benignitate. q̄ si feceris
fiduciā gero q̄ cū dei adiutorio erūt oēs subiecti
ad tuū bñplacitū & p̄ceptū & p̄ amorē que hēbūt
in te dñaberis eis cum triumpho pacifice! Alex-
ander i⁹ recepta sua epla adimpleuit suū con-
silium diligenter & erant perles magis obediē-
tes suo imperio q̄ oēs alie nationes.

Eus omnipotēti custodiat regē nr̄m
ad gloriā credētiū & p̄firmet regnū suū ad
tūcā legē diuinā suā & p̄durat faciat ip̄z ad exal-
tādū bonorē & laudē bonorū. Ego suus seruic⁹ e-
requutus suz mādātū mibi inuictū & dñi opā ad re-
grēdū libzū moraliū dñi regimie dñi q̄ nō ias feci tū
secretorū que edidit p̄iceps philosophorū Aristō-
teles filius nicomachi dñi macedōia discipulo suo
magno impatori Alexandro filio philippi regis
grecorū. Qui alexāder dñi duo cornua bñisse. hūc
q̄dem libzū cōposuit in sua senectute & virtutū
corporaliū dñitate postq̄z non poterat quotidiana

Prologus Joānis qui transtulit librū.

Joannes q transtulit istum librum filius patri-
ci linguaz interpretator piissimus et fidelissimus i
q non reliqui locū neq templū in qbus philoso-
phi consueverint cōponere et deponere sua opa et
secreta quē nō uisitauerim nec aliquē peritissimū
quē credidi aliquā hīc notitiā de scripturis phy-
siciis quē non exqsiuerim quousqz ueni ad oracu-
lum solis quod construxit esculapides pse in quo
inueni quendā strū solitariū abstinētē in philoso-
phia peritissimum cui me humiliavi inquantū po-
tui seruiui et diligenter. et supplicauī deuote ut mi-
hi ostenderet secreta scripta illius oraculi qui li-
benter tradidit inter quod opus dīderatū inue-
ni pp quod ad locū illum fueraz et tpe longissimo
laborauit: quo habito cū gaudio ad propria reme-
oui. inde referens grates multimodal creatori et
ad petitionez regis illustrissimi laborauī studui et
transtuli ipsum p^o de grāca in romanā deinde in
arabicam. in primis enim sic inueni in ipso codi-
ce. transtuli librū peritissimi Aristotelis in quo
rūdet ad regis Alexandri petitionē sub hac forā.

Alī gloriosissi

me iustissime spator confirmet te
de? l via cognoscēdi semitas veri-
tatis et uirtutis et ipatnat appeti-
tus bestiales et cōfirmet tuū regi-
mē et illuminet tuū ingeniū ad suū
seruitiū et honorē. tuā siqdē eplaz

recepī honorifice sicut decet et plene intellexi q
habes desiderium de mea psona ut tecū eēm. mi-
raris qualiter possim abstinere de te arguēs me
de tuis operibus parum curare. porro hac dē cā d
stināui et proposui facere canonem tue clemētie
qui erit liber ponderans cūcta tua opa supplens
uices meas et regula certissima ad oīa q uolueris
et que ostensurus eēm tibi si presens essem tecū.
Nō debes siqdē arguere me cū scias uel scire de-
beas q non obmitto uenire ad tuā latissimā glori-
am pp cōtemptū sed qz grauitas et debilitas cor-
poris circōuenerūt et reddiderūt me pōderosum
atqz inbabile ad eūdū. pp q interrogasti et scire d
sideras ē archanū tale q humana pectora uix po-
terunt tolerare. quō ergo possunt in mortalibus
pellibus depingi: ad illud itaqz quod te decet in-
grere et mihi licitū est tractare me o3 et teneor de-
bite respondere. sicut tu teneris debito discreto-
nis discēt non exigere de me amplius ex hoc se-
creto quod tibi tradidi in hoc libro. quod si atten-
te et studiose legeris et intellexeris et ad plenū sci-
neris que in ipso continentur iudubitanter credo

q non erit inter te et illud quod scire desideras
aliquod obstaculum qz tantam gratiam consulit
tibi deus et intellectum in uelocitate ingeni et lit-
terature scientie insuper per meam doctrinaz p-
cedentem quam tibi tradidi q per te ipsum pote-
ris comprehendere et figuratiue intelligē totū il-
lud quod postulas edoceri. quia desiderium feri-
uentis uoluptatis aperiet tibi uiam ad tuum pro-
positum obtinendum et perducet te ad finem op-
tatum domino concedente. Cā quidem hec est qz
tibi figuratiue reuello secretum tuum loquens te
cum inexplis et enigmatibus atqz signis. quia ti-
meonimium ne liber presentium ad manus deue-
niat infidelium et ad potestatem arrogantium. et
sic perueniret ad illos bonum archanum diuinū
ad quod sūmus deus illos iudicauit lmeritos et
indignos. Ego sane transgressor. esse3 diuine gra-
tie et fractoz cālestis secreti et occulte reuelatio-
nis. quapropter tibi sub antestatione diuini iudi-
cij illd detego sacramentum eo modo quo mihi
est reuellatum. Scias igitur q qui occulta dete-
git et archana reuellat ipsum in proximo multa i
fortunia consequent unde securus esse non pote-
rit a contingentibus et malis futuris. dñs igitur cu-
stodiat te et me a consimili et ab omni opere inbo-
nesto. post hec autem omnia reduco ad tuam me-
moriam illud salutiferum documentum quod ti-
bi semper consuetus su3 exponere et tuaz animā
nobilissimam informare et hoc erit tuum solatiū
et speculum salutare. Oportz igitur quemlibz re-
gem de necessitate habere duo iuamina substi-
nentia regnum suum unum eoz3 est fortitudo ri-
torum in quibus tuctur et confortatur regimen
suum et non habebit hoc nisi quando rector in re-
ctis et dominator in subditis dominatur. et ipsi
subditi vniformiter obediunt dominātī. sicut pp
inobedientiam subditorum debilitatur et subici-
tur potentia dominantis et regentis et subditi do-
minantur. et ego reddam tibi causā propter quā
subditi inducuntur obedire dominanti. Causa q
dem duplex est una extrinseca et altera intrinseca
et ego nuper declarauī tibi extrinsecam. s. ut dis-
penset eis suas diuitias sapienter. et circa ipsam
exerceat largitatem retribuendo meritis singulo-
rum et cum toto isto oportet reges aliam habere
cautelam de qua faciam tibi in sequentibus men-
tionem scilicet in capitulo de diuitiis et tuuamī-
nibus. Secundum inducere animos ad operatio-
nes. et illud precedit et est in primo gradu. sed il-
lud secundū duas habet causas intrinsecam scili-
cet et extrinsecam. Cā extrinseca est ut rex iusti-
ciam exerceat circa possessiones et quesitas pe-

cunias subditorum pendo et miscendo. Cuius uero intrinseca est secretum philosophorum et rectorum quod deus gloriosus perlegit. et eis sciam comendauit. et ego comendo tibi hoc secretum cum quibusdam aliis que inuenies in diuersis titulis huius libri in quibus extrinsecus philosophiam maximam inuenies et doctrinam. intrinsecus uero causa finalis que intendit continetur. ibi. n. est tuum principale propositum et finale. Cum igitur preceperis significationes dictorum et enigmarum exemplorum tunc plene ac perfecte desideratum propositum consequeris. Deus itaque sapientissimus et gloriosissimus tua illuminet rationes. et declarent intellectum ad percipiendum istius scie sacramentum ut in ea merearis fieri meus heres et fidelis successor ipso auxilia te que suas influit diuitias habundanter in animas sapientium et studentibus tribuit gratias cognoscendi: cui nihil est difficile sine quo nihil est possibile possideri.

De modis regum circa largitatem et auaritiam.

Reges sunt quattuor Rex largus subditis et largus sibi. Rex auarus subditis et auarus sibi. Rex auarus sibi et largus subditis Rex largus sibi et auarus subditis. Italici itaque dixerunt non est vitium in rege si est auarus sibi et largus subditis unde dixerunt rex auarus sibi bonus est. Perses uero prius asserentes et predicantes indies et ualidis dixerunt nihil uis rex qui non est largus sibi et subditis. Sed inter eos meo iudicio peior est ille et reprobandus qui est largus sibi et auarus subditis. quia regnum illud cito destruetur. Quod igitur nos itaque subtiliter ingere de istis uirtutibus et uitiis et ostendere quod sit largitas et quid auaritia et ubi error largitatis. et quod malum sequitur in abstinentia largitatis palam siquidem est quod qualitates reprobande sunt quam multum discrepant a medio. et scimus quod obseruatio largitatis difficilis est et eius transgressio facilis et cui libet facile est auaritia ac prodigalitatem exerce re et difficile est tenere largitatem si vis ergo uirtutem largitatis acquirere: considera posse tuum: paupertates: et merita hominum debes igitur dona dare iuxta posse tuum cum mensura hominibus indigentibus atque dignis. qui ergo dat aliter: peccat. et regulam largitatis transcendit. quia qui largitur dona sua non indigentibus: Nulla acquiri laudem et largitus sine tpe suo: ipse est sicut spargens aquas falsas super litus maris. et quicquid datur indignis perdit. et qui fundit ultra modum diuitias suas: ueniet cito ad amaram litora paupertatis. et simulatur illi qui super se dat suis uictoriam inimicis. Qui ergo dat de bonis suis tempore necessitatis hominibus indigentibus talis rex est largus sibi et subditis: eius regnum prosperabitur: eius mandatum obseruabis: tale regem lau-

dauerunt antiqui: talis dicitur uirtuosus largus et moderatus. Qui uero fundit bona sui regni indignis et non indigentibus: talis est depopulator rei publice: destructor regni incompetens regimini. et prodigus appellatur: eo quod procul a regno est sua prodigia. Nomen uero auaritie multum debet regi: et discouenit regie maiestati. Si igitur aliquis regum alterum istorum uitiis habuerit uel auaritia uel prodigalitate. Si uult sibi consulere: debet cum summa diligentia prouidere utrum fidelem discretum et electum de multis cui debet committere res publicas dispensandas et regni diuitias conservandas.

Alexander firmiter dico tibi quisquis regum superflue continuat donationes ultra quam regnum ualeat sustinere: talis rex proculdubio destruitur et destruit regnum suum. dico igitur iterum illud quod nunquam cessauit dicere clementie tue quod diuano prodigalitate et auaritie et acquisitio largitatis est gloria regum et perpetuitas regnorum et hoc fit quando rex abstinet se et retrahit manum a bonis et possessionibus subditorum: unde inueni scriptum in preceptis magni doctoris hermogenis quod summa et mera bonitas claritas et intellectus et plenitudo legis ac signum perfectionis est in rege abstinentia a pecuniis et possessionibus subditorum. que sunt causa destructionis regni calculorum. unde quia superfluitas expensarum superat redditus ciuitatum et sic deficientibus redditibus et expensis reges extenderunt manus suas ad res et redditus aliorum. subditi ergo pro iniuria clamarunt ad deum excelsus gloriosum. qui immitis uetum calidum afflixit eos uehementer et insurrexit populus pro eis et uocem eorum poenitus de terra deleuerunt. et nisi deus gloriosus subuenisset eis et immisisset quod immitis: destructum fuisset poenitus illud regnum. Scias itaque quod diuitie sunt causa durationis anime animalis et sunt pars ipsius et non potest durare tale animal si talis uita destruat. Cauendum est itaque nimis a superabundantia et a superfluitate expensarum ut igitur temperantia et largitas acgras stulta et superflua donatio est euitanda. Et de substantia largitatis et uirtutis est dimittere et non ingere de occultis secretorum nec reducere ad memoriam rem donatam. et de genere bonorum est et de substantia uirtutis remunerare meritos: et remittere iniuriam bonorum deo venerari: et subuenire simplicibus: supplere defectus innocentium: saluantibus respondere: linguam reprimere: iniuriam ad rebus dissimulare: et stulti stulticiam fingere ignorare. docui ergo te que sepe solebam docere et in tuo pectore seminare. Pro igitur si dutia quod illud documentum erit in tuis operibus claritas

semp lucēs et sufficiens scia ad tua regimina toto
tpe uite tue. verūm dico tibi sapiētā pbycā ab-
breuiatā et nūq̄ dixissez tibi: nisi seq̄reris docum̄
tū. Qd̄ sufficē dberet in oibz opibz tuis i b̄ secu-
lo et in futuro.

De intētiōe finali regū.

Scias itaqz q̄ intellectus ē caput regiminis:
salus aie: pseruatio virtutū: speculū itūnuū: ipso
siqdē speculari fugiēda: p ipsū eligim^r eligēda:
iple ē origo virtutū: radix eiuz bonoz laudabiliū
et honorabiliū. Et primū istū intellect^r ē d̄sideriū
bone fame. qz q̄ d̄siderat bonā famā. famosus erit
atqz gloriofus. et q̄ fictē d̄siderat: p infamiā cōfū-
des. fama ergo est q̄ principalr et p se appetit i re-
gimie. qz regimē nō appetit pp se. s3 pp bonā fa-
mā. inuū ergo sapiētie et intellect^r ē d̄sideriū bōe
fame qd̄ p regimē et d̄niū hēf siue acqrit. Si alia
d̄ cā d̄niuz vel regimē acqrit vel d̄siderat: nō erit
fame acqritio: sed inuidie. inuidia itaqz generat
mēdaciū. qd̄ est radix reprobabiliū et materia vi-
tiorū: mēdaciū generat detractiōez d̄tractio aut
generat odiū: odiū generat iniuriā: iniuria gñat p-
tinaciā. p̄tinaciā gñat iracūdiā: iracūdiā gñat ipu-
gnantiā. impugnantia generat inimiciā: inimici-
tia generat bellū: bellū vero dissoluit leges et d̄stru-
it ciuitates. et hoc ē p̄riū nāe. et qd̄ ē p̄riū nāe: de-
struit totū. stude igit et dilige d̄sideriū bone fame
qm̄ rō p d̄sideriū bōe fame elicit veritatē: veritas
ē radix laudabiliū et materia oīuz bonoz. qz ē cō-
traria mēdactio: et gñat d̄sideriū iusticie: iusticia
aut gñat p̄fidētiā: cōfidentia largitatē: largitas fa-
miliaritatē: familiaritas amicitia: amicitia vō ge-
nerat consiliū et iuuamen. et p hoc siqdē orbis su-
it cōstitutus et leges hominibz cōstitute. et hoc
rōnī cōuenit et nāe. p3 ergo q̄ d̄sideriū regiminis
propter bonā famā ē durabile bonū et laudabile.

De malis q̄ sequunt ex carnali appetitu.

Alexander d̄clina conatus bestialiū volup-
tatū. qz corruptibiles sunt. carnales. n. appetitus
inclinant oīuz ad corruptibiles voluptates aie be-
stialis: nulla discretione p̄habita et in corpore cor-
ruptibili letas: et cōtristat i corruptibilis ite^r. Sci-
endū ē igit q̄ conat^r bestialis voluptatis gñat car-
nalē amorē: Carnalis amor gñat auaritiā: auari-
tia gñat d̄sideriū diuitiaz: diuitiaz ē d̄sideriū gñat
inerecūdiā: inerecūdiā vō p̄sumptiōē: p̄sumptio
infidelitatē: infidelitas latrociniū: latrociniū vitii
pationē: ex qua nascitur captiuitas q̄ ducit ad de-
trīmetū legis et d̄structionē familiaritatis. et ad

erumnā totius corporis et hoc ē p̄riū nāe.

De sapientia regis et religione.

Primo et principalr cōuenit regi q̄tuz ad seipz
attinz q̄ fama sui noīs diuulgetur i laudabilis sa-
pientia. et q̄ cum suis rōcines sapienter. qz inde
laudatur et honorat: inde tūmē ab hōimibz qm̄ ui-
dēt eum in sua sapientia elloquētē et opibus pru-
dēt agētē. Porro de leui pōt scri et p certa sig^a
ap̄bēdi an i rege sapiētia vel isapiētia d̄ntur. qz
qcunqz rex supponit regnū suū diuie legi: dign^r
ē reget et honorifice d̄nari. q̄ vō i seruiturē redi-
git diuinā legē subiciēs eā regno suo et ipio: tras-
gressor ē veritatis et cōtēptor sue legis. q̄ vō cōtē-
nit suā legē ab hōimibz cōtēnetur. qz condēnatus
ē in lege. Etico v̄bam illd̄ qd̄ sapientes philoſophi
diuinis loquētes dixerunt d̄ regis religioē. qd̄
in primis d̄ceat regiā maiestātē obēpare legali-
bus institutis non inficta apparētia s3 in facti eui-
dētia. et cognoscāt ipsūz oēs timē deū et celsūm
et eē subiectū diuie po^r. Tūc. n. solēt hōines reue-
rent et timē regē qm̄ vidēt ipz iuereri et timē d̄uz.
si itaqz tm̄ i apparētia se ostēdat eē religiosum et
in opibus sit malefactor et difficile sit nepbaria o-
pa cōclari et apud populum ignorari a d̄o repro-
babit et ab hōimibz cōtēnet et infamabit et^r fac-
tum et diminuet eiūs imperiū. ut dixi diadema
glorie sue carebit honore. Quid igit plura dicā
non ē p̄riū: non ē thesaurus qui possit redimē
bonam famam. Insup cōdecet regē legifero ho-
norare religiosos reuerari: sapientes sublimar et
conferre cum eis: ac mouere dubitabiles quōes
boneste interrogare et discrete respondere. sapiē-
tiores et nobiliores magis honorar s3 q̄ d̄cet sta-
tum uniuscuiusqz.

De prudētia regis.

Oportet etiam regem futura ex cogitare et fu-
turi casibus prudenter occurrere ut possit aduē-
sa leuius tolerare: decet etiam ipsum pietatem
habere: iram et motum animi retinere ne impro-
visa comotio p̄grediatur in actum sine delibera-
tione: errorem suum rationabiliter recognoscere
et sapienter reuocare. quia summa sapientia est
in rege se ipsum regere. Cum vero rex uiderit al-
iquid bonum vel utile faciendum faciat euz dis-
cretione ne nimis tarde nec nimis cito ne videat
remissus vel impetuosus.

De ornamento regis.

Aultum conuenit regie dignitati honorifice
indui et semp cū pulcro apparui appere et excel-
lē alios i d̄core. Vti ḡ d̄cet caris pulchris et extra

neis indumētis. decet siqdē regem quadam p̄o
garius alios superare: ut per hoc dignitas decore
tur: potentia non ledať: et debita reuerentia tri
buatur. decet itaq; regem facundum affabile eē:
clarā vocē h̄re: que multiū p̄dest tēpore p̄iorū.

De facultate regie.

O Alexander q̄ speciosus et honorificus ē i re
 ge abstinere a multiloquio. nisi necessitas id expō
 cat. melius. n. ē q̄ aures hominū sint semp sūtū
 de ad eius loquellā q̄ suis affectibus saturant. qz
 saturatio auribus animi ē saturant: nec multū
 libenter vidēt regem: decet ē regē abstinere nec
 multū frequentare consortiū subditorū: ⁊ maxie
 uiliū psonaz qz nimia familiaritas hominū pa
 rit cōtēptū bonoris. Et pp hoc pulchra consuetu
 do indorum in dispositione regni ⁊ ordinatione
 regis q̄ statuerūt q̄ rex tm̄ semel in āno corā oībus
 appeat cū regali apparatu ⁊ armato exercitu. se
 dens nobilissime in dextrario suo ornatu armoz
 pulcherrime decoratus. Et stare faciūt vulgus a
 liquantulā a remotis. nobiles vero ⁊ barones cir
 ca ipsum ⁊ tunc selet ardua negotia expedire: ta
 rios ⁊ p̄cinctos rerū euentus declinare: curā ⁊ o
 perā quā circa rē publicā fideliter gesserat osten
 dere. consuevit siquidē in illa die dona elargiri ⁊
 minus reos b̄ carcerib⁹ emācipā: graula encra
 releuare: ⁊ multa pia opa exercere finito sermo
 ne sedebit rex ⁊ proutinus assurgēt unus de cola
 teraliū principibus qui sapientior ⁊ facundior
 oībus reputatur ⁊ concionabitur ad eius bonorē
 ⁊ cōmēdationem ⁊ gratias referēs glorioso deo
 qui ita bene ordinauit regnū indoz q̄ de tā sapiē
 ti rege patriā decorauit ⁊ q̄ laudabilē indorū po
 pulum obediētē ⁊ unanimē cōfirmauit. Et post
 laudes diurnas ⁊ cōmēdationes regales fici
 se ad laudes populi cōmemorando bonos mores
 captādo beniuolentiam: inducēs eos exēplis ⁊ ra
 tionib⁹ ad humilitatē ⁊ obediētā: reuerētā ⁊ oī
 lectionē regis. quo facto totus populus studebit
 regias laudes extollere: sua bona opera cōmen
 dare: pro regia uita deū exorare p ciuitates ⁊ fa
 milias regis operaz ⁊ sapientiā enarrare. Et pp
 hoc docent pueros suos ab infātia ⁊ inducūt ad
 regis amorē bonorē obediētā ⁊ timorē: hoc mo
 do publicas ⁊ crescit fama regis in secreto ⁊ ap
 to. Cōsueuerunt ē tali tempore malefactores ⁊
 sceleratos punire ⁊ de medio tollere ut presump
 tionibus uia nocendi pcludat: ⁊ ceteri corrigant
 Solēt ē tali tpe tributa auerare: cū mercatori
 bus dispensare: partes eis de redditibus remit
 tere: ipsos cū suis mercibus diligenter defendēr
 ⁊ custodire. ⁊ bec causa quare multū populosa ē

india. illic .n. concurrunt libenter undiqz merca/
tores ⁊ bene recipiuntur: ⁊ lucrâf diuites ⁊ pau/
peres ciues ⁊ forenses. inde est qz tributa regalia
⁊ redditus augmētâf. Cauēdū ē itaqz ab iniuria
⁊ offensa mercatorū: ipsi siquidē sunt laudū lato/
res famā hominū referentes p̄ uniuersum mūdū.
unicuiqz ergo redd' dum ē quod suū ē. qz sic mu/
nunt ciuitates: multiplicantur reddit': ⁊ crescit
regis bonor ⁊ gloriâ: sic cōtremiscūt ⁊ cōpescunt
inimici. uiuit ergo rex pacifice et securus sic con/
sequitur desideria voluptatis.

Quid debet homo appetere.

Q Alexander noli appetere qđ ē corruptibile
et transitoriū et qđ te cito relinquere: pete diui-
tias incorruptibiles: imutabile uitā: regnū eter-
nū: durabilitatē glorioſam. dirige ergo cogitatio-
nes tuas in bonū. ſemp redde te uenerabile et glo-
rioſum. uita etas leonū et beſtiarū in ſua imūdi-
tijs. noli eē crudelis et inflexibilis ad peccā huius
de quibus uictoriā habuiſti. Cogita de futuris et
accidentalibus caſibus. qz ne ſcis qđ ſiſta dies pa-
ritura ſit.

De castitate.

Noli desideria imitari in cōmestationibus po-
tu contu et diuturno sōno. Clemens imperator
noli te inclinare ad contū mulierū. qz cotus est q̄
dā p̄prietas porcorū. q̄ igit gloriā ubi eris si exer-
ceas vitium irrōnālū bestiarū et actus brutorū.
Crede mihi indubitanter qz cotus ē destructio
corpons: abreuiatio uitæ: corrup. uirtutis: legis
trāsgressio: scēmicos mores quat. et ul' illd malū
qd̄ p̄dixim' iducit. De regis solano musicali.

Decet imperatorem maiestatem priuatis hie si-
deles cum quibus delectet cum varijs instrumentis et
genib⁹ organoz⁹ cum fuerit tediosus. aia. n. hūana
naturaliter in talibus delectat: sensus regescit: so-
licitudo et curiositas euanesceat: totū corpus uigo-
rat. Si tu igit uelueris i talib⁹ delectari: ad pluri p-
seuera in tali tua tribus diebus vel quattuor s³ q³
tu uideris expedire. et semper melius et honesti-
us est q³ hoc fiat priuatum. Cum itaque fueris
in ipso solatio: abstine te a potu. et permitte ali-
os ad libitū epotare. et finge te calefactū a uino.
quia tūc poteris multa secreta percipere et audire
et hoc non fiat frequenter sed bis vel ter in āno. d-
bes ēē circa te hie d tua familia spēales q³ tibi re-
ferāt ea q³ sūt et dicūt p regnū tuū. Cū fueris iter
bonos barōes honora sapientes et quos tu uide-
ris merito honorādos. tene quēl³ i suo statu. inui-
ta hodie enū: cras aliū: s³ q³ decet gēo vni⁹ cuius
q³ honora ipsū. Null⁹ sit d tuis nobilib⁹ q³ tuā nō sē-
tial largi¹⁶³. pateat oib⁹ clem^a maiestatis et nobili-
tas animi liberalitas.

De nimio risu vitando.

Debet itaq; regi inter cetera discretionē et cōtinētiā hēre: et a risu multū abstinere. qz frequēs risus tollit reuerentiā et generat senectutē. Insup sci re debes q magis tenet rex hoīes in sua curia honorare et in suo cōsistorio q; alibi qz tūc sua inter est. si q; alicui facit iniuriā: puniendus est s; qualitatē sue p sone: ut alii timeāt et discāt ab iniuriis abstinere. aliter. n. puniendus ē nobilis et excelsus et aliter popularis et abiectus. bonū ē rigore et cōtinētiā obseruare. ut sit inter regē et subditos distinctio psonarū. Itē i scriptū ē in libro esculapiorum q ille rex ē laudabilis et amādus q assimilaf aq; le dñanti inter aues: non ille q aīf mīlaf vni auis subiectarū. Si q; ergo in curia vel in pntia regie maiestatis preumat iniuriā perpetrare vel offensa facere: cōsiderādū est quo animo i^d facit: an ludendo ut tibi complacet et aīos ad gaudia puocet: an in cōtēptū et dedecorationē tue dignitatis si primo leuiter corrigat. si 2° mortē mortis.

In qb^o cōsistit obedientia dñi.

Q Alexander obedientia dñatoris quattuor attenditur modis in religiositate: in dilectione: in curialitate: et reuerentia. Q Alexander conuerte ad te aīos subditorū: tolle iniurias et iniustitias ab eis. noli dare materiā hominibus obloquendi contra te. qz vulgus q; qd pōt dicere de te: de leui pōt facere. Cōtine te inq; q; nihil pira te possit dicere. et p hoc euitabis eoz facere. Insup scias q discretio maturitatis ē gloria dignitatis et reuerentia dñi et exaltat regis. Sūma qdē prudentia ē ut tua reuerentia cohabitet i cordib^o subditorum magis q; dilectio. legis. n. q rex i regno ē sicut pluuia in terra que ē cali grā: dei bñdictio terre: et te viuētū iuuametū. qz p pluuiā ppat iter mercatoribus: auxilium edificanti bus. Itē i pluuia sunt tonitrua: cadunt fulmina: terrētes itumescunt: fremunt maria: et multa mala eueniunt. p q multa uisuentia pereunt. verūm accidentalia mala non impediunt qn laudent bōies gloriosum deum in sua maiestate: considerantes signa sue grē: dona misericordi et eoz p pluuiā uiuificant nascentia: vegetabilia pululant. et cunctis uiuētib^o infundit benedic^o. Et iō referunt homines laudes deo et obliuiscūt maloz pteritoz q sup eoz euenerūt. Et plum regis conuenit exemplo ventorum quos deus excelsus emittit de thesauro sue misericordie et per ipsos deducit nubes: crescunt segetes: et fructus arborū mafant: resumunt vires spās: aqua desiderata recipit: uia nauigantibus apitur. et multa alia bona sequūtur ex uentis. cū impedimēta et diuersa pericula inferunt tā in

fra q; in aqua: dolores ad interiora inducunt: ciuitas hominū discipat. et dispergūt: et p eos corruptiones aeris generant. uenena mortiera nutriuntur: et multa alia inconuenientia psequunt. Et cū implozant inferiores creature clemētiā creatoris et tollat ab eis ista mala: ipse nō lōm nōs sustinet ventos deducere cursum suum et tenere ordinē quē statuit eis q cūta sapiētia sua aequali pondere certo ordine destinauit et statuit seruis suis ea ut seruiant. et hoc etiuu ex imēsa misericordia sua: in enarrabili bonitate. hec si qdē eadē pabola est in hyeme et astate quāz frigora et calores sūma prudentia et immutabiliter stabiluit ad generationē ppaginonē et durabilitate rerū naturalū. in multa incōuenientia et mortalia pericula pueniunt ex frigore hyemis et calore astate. Sic et accidit in regē: multa siquidē solēt ab ipso scōmoda prouenire: q suis subditis displicēt et moleste ferant: an in eis maxima utilitas iminebit.

De misericordia regis.

Q Alexander indaga de inopia et necessitate miserabilū et de talium psonarū: subueni egētib^o in sua indigētia. et de tua clemētia elige bonum sciētē eoz linguā eloquē et iusticiā amantē: ut sic tuaz supplicū ualeat. et eos misericorditer regat et amāt. i hoc. n. ē q obfānta honoris laetitia et bñplacitū creatoris. De pri^o et ei^o utilit^o.

Q Alexander thesauriza tibi ē leguminibus et granis vlib^o ad uescēdū q terre tue sufficiāt tpe famis et indigētie: et cū uenerit sicut solz accidē annis famis et indigētie: ualeat tuis bonitib^o tua prudentia subuenire. et in tpe necessitatis succurrēdū ē ciuitatibus et iūc o. bēl apire cecaria tua: publicare per regnū et ciuitates frumentū et grana thesaurizata. hec erit maxima cautela et maxima prudentia: munimen regis: Salus populū: custodia ciuitatū tūc tuum penetrabit pceptū: tunc psp̄rabis tuū scūz. et tua prouidētia salua uent et uniuersis. tūc sciēt oēs q oculi tui pcul uidet. Et pp hoc tuā appreciabantur clemētiā et cauebūt tuā offendere maiestatem.

De malis q sequunt ex homicidio iniusto.

Q Alexander frequēter monui te et adhuc monēo q iu meaz custodias doctrinā: quā si serua ueris tuū propositū consequeris et nō gūm tūc durabile pmaneat. uide ne p te sanguis hūant q; iō fundat. q nō soli deo pūit q nonit oculis cōdū: secreta hominū. noli ergo assumere tibi tūm nū officiū: qz nō ē tibi datū scire archanū diuinū. Caue igit quātū potes fundere sanguinē hūmū. qz doctor egregius hermagenes scripsit dicēs q qñ creata iteificat creaturā sibi silez: oēs uirtutes

caelorum clamāt ad diuinā maiestatem: dicētes domine omne seruus tuus uult esse similis tibi. Quod si iniuste interficit eū: respondebit creator excelsus: pmitte eū quia interficiens interficietur: pmitte tibi vindictam et ego retribuā et totiens uirtutes caelorum presentabūt in suis laudibus mortē iter fecit donec uindicta suā de interficiēte gerit de pseuerantibus i poenis aeternis. Alexander in oibus penis bea nouit: multa gēa malorum didici si expimento reducas ad memoriā gesta patrum: ānales paternos discute: inde poteris multa bona exempla extrahere. scā. n. pfa dant certa documenta de futuris: minores ne cōtēnas. qz minores et uilis sicut solet accidere poteris cito ascendere ad honores et diuitias et tūc erit ualidior et potētiior ad nocēdum. De fide seruanda.

Cauere ne infringas fidē datā et foedera confir-
mata. qm hoc conuenit infidelibus: iuuenibus: et meretricibus. serua fidem promissam fideliter. qm oēm infidelē cōse finis malus. et si in fide infringenda ad bonū enertat: tamen ipsa spēs ē malae: exēplū re. pbū: de genere malorum. scias itaqz qz p fidē sit hominū aggregatio: ciuitatū in habitatio uirozū cōio: regū dñā: per fidem castra tenentur ciuitates seruantur: reges dñant: si quidem tollas fidem: cūcti homines ad statū pristinū reuertuntur. s. ad instar brutorū. et similitudinē bestiarū. Cauere igitur fidelissime rex infringere fidē datā tam seruā firmiter iuramenta tua et foedera et si sint graua. Nescis qz teste hermogene. duo sunt spūs qui te custodiunt: quozū unus stat ad dextram. alius ad sinistrā custodientes et scientes opera tua et referentes creatori tuo quicquid tu dēcernis faciendū et in ueritate hoc solū te debz et quēlz retrahet ab oī ope in honesto qz te compellit tam frequēter iurare: non est hoc faciendū nisi ex magna cā et necessitate. rex uero multum rogatus et frequenter requisitus nō debet iurare. nescis qz non conuenit dignitati et derogas honori quādo iuras. subditorū et seruoz ē iurare. si qdē qris que fuit cā destructōis regni. beubaroz et scitaz responderem tibi qz reges eoz utebant iuramentis ad fraudem et deceptionē hominū et proximarū ciuitatū frāgentes foedera que fuerāt stabilita ad salutē humani generis et utilitatez. inq illi et infideles abutebant iuramentis ad subuersionem proximoz. et ideo aequitas iusticie eos nō saluit amplius subsistere.

De ordinatione imperii et pprie familie.

Doctissime fili Alexander scis te uolo qz in ordinatione imperii et regiminis sunt quedā documenta spe^m et ualde moralia pincta ubi qm

ad propriam familiam et oēm populū regēdū. sz nō hnt hic locū: in tradam tibi in certo loco huius libri: et erunt documenta salutifera abreuiata et utilia tibi valde: in quorum obseruantia prosperaberis domino concedēte. Noli poenitere. p re pfa: qm hoc est propriū debiliū foeminarū: manifesta pbitatē: serua cur solutatem: exerce bonitatem in hoc est pfectio regni et destructio inimici.

Quō rex debz ordinare studia.

Prepara gymnasia: statue studia i ciuitatibus tui regni: pmitte et pcepe tuis hoibz ut suos doceant filios scientiā litarū et faciāt eos studere in nobilibus et liberalibus scientiis: et tua prouidentia ois eis in necessariis subuenire: fac aliquā prerogatiuam bene studentibus et proficientibus: ut per hoc pparet aliis scolaribus exemplum et materiam uigilandi: exaudi petitiones eorum: eplaz eorum recipe: et attende: collauda collaudādoz: et remunera remunerandos. in hoc excitabis litaros ad tua pcepta extollēda: et ad gesta in scriptis perpetuāda. Hic modus ē pmedabilis: et ista prudentia comedēda: et in hoc honorat imperium et decoratur totum regnum: illuminat curia ānales et gesta regalia memorie melius comedantur. Quid sublimauit regnum grecorum: quid eozū gesta per totum mundum perpetualiter diffusa: uit. hoc certe diligentia studentium et probitas sapientum: qui supra modum scias dilexerūt et ppter hoc talia meruerunt. Sone puelle in domo patris familias studio sciebāt cursum anni: festa futura: solēitates mēsum: cursus planetarū: cāz abreuiationes diei et noctis: revolutionē pleiadis et bootes: circulum dierum: signa stellarum: iudicia futurorum et alia q pūnet ad artē supiorum.

De custodia proprie persone a mulieribus.

Alexander nequaquā cōfidat in operibus et seruiis mulierū: ne comitas te illas. et si necessitas exigit: illi te comitas qz fidelis et dilecta creditur eē tibi. qz dū mulier tractat tuam personā: scias te eē quoddā depositū cōmissū apud eā. qz i suis manibus ē uita tua. Cauere uenena mortifera. nē eniz de nouo incipiūt homines uenenari. Notū ē quāta multitudo regū et dñoz anticipauit diez mortis et occubuit potionibus uenenoz.

Quō nō sit cōfidēdū unī medico.

Alexander unī medico nō cōfidat: qm unū medicus potēs ē ad nocēdū: et dē facili audet nefas pferre: et scelus dducere ad effectū. si itaqz fieri pōt qz sint. x. non sint pauciores: sz fac eos in unū cōuenire. et si sumda fuerit medicina: noli sūere nisi dē consilio plurimoz. Et tūc rex inter eos debz habere unū fidelez cognoscentez genera spēz

et qualitates. qui debet oia que necessaria sunt in compositione colligere: et de cōsilio medicorū cū certo pondere et mensura totū conficere sicut de cet.

De puella nutrita veneno.

○ Alexander recole scā regine indorū quādo tibi mādauit cā amicitie multa exenia et dona venusta inter que missa fuit illa renuissima puel la que ab infanta nutrita fuit et ibuta veneno ser pentū ita q̄ sua natura uersa erat in naturā serpē tū. Et nisi illa hora sagaciter inspexissem i ipsam et arte magica iudicassem ita q̄ audacter horribi luer et incessanter et in uerecūde suū fugebat uisū in facies hominū. perpēdi siquidē q̄ interficeret homines solo morzu. quod experimēto postea di didisti et probasti. et nisi hoc certissime ostēdis sem: mors tua fuisset in ardore cotus consecuta

○ Alexander serua tuā nobilissimā animā supe riorē et angelicā. q̄ comedara est tibi: non ut d̄ honestetur: sed ut gloriatur. et non sit de conditōe et genere mundanorum sed de numero sapien tum.

Quō rex se debet regere per astrenomiā.

○ rex clemētissime si fieri pōt n̄ surgas: nec se deas: n̄ cōdas: n̄ bibas: nec poenit: aliquid facias sine p̄silio p̄i i astroz arte. Scias p̄ ceto q̄ nihil facit de^o gloriosus ranū uel octosū i nāis s̄z oia fa cia sunt probabili d̄ cā et certissima rōe. et per istā riam et inquisitionem cognouit permissimus doctō noster plato nām partium compositarum ex con trariis q̄litatibz et coloribus in sua generatione p cōpationē ad res compositas et per hoc habuit scientiam de ideis et rebus formatis. ne adhibe us fidem insipientium dicis q̄ dicunt scientiam planetaz difficilem esse q̄ nemo poterit et ad ip sam puenire. isti nesciūt quid dicūt q̄ apud p̄tē intellectus nihil est difficile et cūcta sunt scibilia et in uia rōis: sunt et alii nō minus stulti q̄ dicunt deum cuncta p̄uidisse et ordinasse ab æterno unō dicūt non pdest futura p̄noscere: et quo debēt ne cessario euenire. Quid igitur uis scio stellaz: p̄st ergo similiter manifeste errant. dico igitur q̄ et si q̄dā sunt necessario uetura: n̄ si p̄sciūtur: leui^o to lerantur prudētius declinantur. et sic quodāmo do euitantur. q̄ eo ipso q̄ futura sunt i nostra no ticia et p̄uisa recipiuntur prouide et discretē: tras eunt sine molestia et maxima lesione. v̄bigia quā do hyems se prepat nimis frigida: bōines p̄pant bospina calida: p̄uidēt indumēta: carbonēs et li gna acqrūt: et sic se de aliis multis p̄munūt. et pp hoc ueniēte hyeme a frigore nō ledūtur. b^o et fa ciūt in æstiuo calore. p̄ frigida. n. cibaria et reruz spēs euadūt seruoze æstians. Sūt autē q̄n p̄scire

possumus ānos famis et indigētie: p̄ p̄seruatiōez frumentoz et prouidētiā reruz minus moliste ac leuiter substinent tempus famis. Cōfert ergo multum ueniens p̄scire q̄ melius declinantur. et q̄ possunt bōines q̄n futura p̄noscūt ēstinatore et celsū tantū p̄cibz implorare q̄ per suam potē tiam futura ab eis auertat et aliter ordinabit. nō enim p̄destinauit quod sue potētie in aliquo oero getur. possunt siquidem homines diuinā clemen tiā d̄precari orōnibus precibus deuotionibus ie iunijs sacrificiis helymosinis et multis aliis bo nis d̄ cōmissis ueniaz petere implorantes et d̄ re atibus poenitentes. et tunc ē v̄simile q̄ deus om nipotēs auertat ab eis q̄d trepidant et formidāt. redeamus ergo ad predictum sermonē. Sciē dū est igitur q̄ astronomia diuiditur in duas partes v̄z in ordinationem coelorum et sp̄ararum in dis positione planetaz in diuisiōe signoz et coz elon garōe et d̄ suis motibz et ista pars Astronomie ro cat scientia. Sc̄da pars ē d̄ qualitate et de modo cognoscēdi motū firmamētū orū signoz sup reb^o eunibus ante q̄ fiant sub firmamēto lune et hac secūda pars dicitur Astrologia siue scientia iudi ciorum et dignior p̄ astronomie est scientia d̄ ti bus rebz v̄z de sp̄æris planetis et signis. Sci as i^o q̄ firi planete sūt mille et xxix. d̄ q̄bus tradas tibi ad plenum in quadam parte istius libri. Hūc uero tibi prius tradere solo medicinz doctri naz et quedam alia secreta que tibi sufficiunt i cō seruatione sanitatis ut non indigeas aliquo me dico. quia conseruatio sanitatis et salutis melior et p̄tiosior ē omni medicina. et ualde sunt tibi ne cessaria ad regimen huius mundi.

De conseruatione sanitatis.

Sciendū est itaqz q̄ non est uia ad scientiaz a liquā acquirendam nisi per potentiam: et non est potentia nisi per sanitatem: et non est sanitas nisi p aequalitatē complexionum: et non est aequalitas complexionum nisi per temperantiam humoruz et deus gloriosus ordinauit modum et remediuz ad temperantiam humorum et conseruationē sa nitatis. et ad plurima acquirēda reuelauit ea p̄bi philosophis et sanctis prop̄etis et quibusdam aliis quos p̄elegit et illustrauit spiritu diuine sapiētie et dotauit eos donis scientie. et ab istis sequaces philosophie principum et originem habuerunt in di et latini per̄ses et graeci ab istis exauscrunt et scripserunt artium principia et secreta: quia in scripturis corū nihil fatuum nihil reprobū in uenit sed a sapientibus approbatum. qui enim sibi ipsi causa p̄rditiōis est multo leui^o causa p̄rditiōis preparabit alijs. quia illud ell^o

gimus quod amamus: et illud querimus quod
inuenimus. Scire tamen debes quod gloriosus deus
inter ceteros prophetas magis grecos illumina-
uit ad scias acquirendas et rerum naturalium gene-
ra cognoscenda. de hoc autem alibi tibi fide fecimus
unde et ipsos proposuimus procedere in hoc li-
bro deo concedere.

De compone hominis.

Conueniunt itaque sapientes et philosophi natu-
rales quod bonum est compositus ex oppositis elementis
et ex quatuor contrariis humoribus quod semper indu-
gent alimentis et potibus: quibus si caret bonum corpus ei
substantia. et si hijs superflue utatur vel diminute in-
currit debilitatem et infirmitatem et alia inconuenien-
tia multa. Si uero erit ipate: inueniet suauem vi-
tam: corporis fortitudinem: et totius sue substan-
tie salutem. Conueniunt ergo unanimiter quod trans-
greditur debitum modum in pleno et vacuo: somno et vi-
gilia motu et quiete in dissolutione et retentione re-
tis in subtractione sanguinis non potest euadere
furorem egritudinis et molestias infirmitatum de quibus
omnibus determinatur sum sub parua bre-
uitate tradendo doctrinam certissimam de generibus
egritudinum et de remediis earumdem. Conue-
niunt itaque universi quod qui cauet sibi a superfluitate
et indigentia conservando aequalitatem et ipan-
tiam ille percipiet sanitatem salutiferam et longitudinem
vite. Ego siquidem non inveni aliquem philosophorum
discrepantium ab hac sententia et quod omnia delectabilia huius
mundi siue delitie siue diuitie siue honores siue
voluptates uniuersa sunt propter durabilitatem. quod
igitur appetit vivere aut durare studeat acquirere
quod durabilitati conueniunt et vitam conservet. et re-
nunciet desiderio proprie voluntatis. nec comestione
comestitionibus superaddat. Audiuimus de ypo-
crate quod seruabat dietas pro quibus debilitatem cor-
poris sublinebat cui dixit suus discipulus. doctor
egregie si uelles bene comedere non subline-
res tantam corporis debilitatem. Rursus vero ypo-
crates dixit fili ergo comedo et uiuam: non uiuo ut come-
dam. Alimentum. non propter durabilitatem querendum est: non
durabilitas propter alimentum. Sane multos noui quod di-
minuerunt de alimentis et comestione abstinentes a su-
is appetitibus et parcentes gula et uiuentes ipate
per dietas quod fuerunt propter hoc sanissimi corporis: longio-
ris uite: boni appetitus et leuissimi motus et melio-
ris operationis. et hoc manifestum est in arabibus
et saepe eundem propter desertum et uulnera longa. hoc est ergo
magnum argumentum. quod abstinere a nimia comestione
et superfluitate purgare est summa sanitas. Alexander
in medicina continet certissima et uerissima
documenta: quod conseruantia sanitatis in duobus pri-

cipaliter consistit. primum est quod bonum statum cibis con-
gruentibus sue actum et ipsi in quo est: et consuetudi-
ni sue nature: et ut utatur cibis et potibus quibus au-
riti consuevit et suam substantiam confirmabit. secundum quod
purget se ab eo quod generat ex superfluitate et cor-
ruptis humoribus. Sciendum est igitur quod corpora ho-
minum quod sunt receptacula cibi et potus diminiuntur
et resoluuntur tam ipsa corpora recipientia quam ip-
sa alimenta recepta. resoluuntur itaque in primis per
calorem naturalem quod desiccat humiditatem corporis et
nutritur ac pascitur eadem humiditate. Resoluuntur
secundo per calorem solis et venti qui desiccat humi-
ditatem omnium corporum et pascunt humiditatem tam
corporum quam fluminum. Quia ergo corpus est calidum
vaporabile ualent sibi grossa cibaria. quoniam id quod
dissoluitur et emittit de tali corpore erit multe quanti-
tatis et grosse propter nimium calorem et uaporem corporis
Quando uero corpus est depressum et siccum ualent
sibi subtilia et humida cibaria. Quandoque illud quod
dissoluit de tali corpore est puer quantitatis propter
suos strictos meatus. certum itaque est documentum
ad seruandam sanitatem quod bonum utatur cibis conuenien-
tibus sue complexionis in sanitate et frigida. Signa est cali-
de nature conueniunt sibi calida cibaria ipata si
uero frigide: sue complexionis conueniunt frigida ipa-
ta. Idem poenitus dico in humido et sicco corpore. si
ergo calor augmentetur et inflamet nimia infla-
matione aut propter calida cibaria et forma aut propter cal-
orem extraneum emanantem et uincit. tunc opposita et
contraria uiuant. scilicet frigida. Cum fuerit stomachus
calidus fortis et bonus tali stomacho meliora sunt
forma cibaria et grossa quod talis stomachus est uelut
ignis ualidus potens comburere multa grossa
ligna. Quia uero stomachus est frigidus debilis ta-
li meliora sunt subtilia et leuia quod talis complexio igni
comburenti canas et subtilia ligna.

De signis boni et mali stomachi.

Signa boni stomachi sunt hec leuitas corporis
Claritas intellectus: motus appetitus. Signa re-
ro mali stomachi et debilis digestionis sunt hec
grauitas corporis: molities: pigrities: inflatio sa-
cies: sonus frequens aptio: grauitas oculorum: tur-
pis et mala eructatio quando. scilicet eructat acidum
insipidum aut amarum aut aquosum aut fetidum. et
propter hoc generant uetustates et inflammationes
in uentre et diminuitur appetitus. Cum res est
in maiori quantitate pueniunt tunc excreationes
et extensiones extremitatum reflexiones membrorum
tremores cordis: aptioes oris et alia quedam mala quod
omnino contraria sunt sanitati: destructibilia corporis.
corruptibilia nature. Debes ergo rex clementissime
me te ipsum diligenter custodire ab inconuenienti

bus supradictis.

De regimine sanitatis.

Cum corpus corruptibile sit: eiq; accidit corruptio et oppositio complexionū et humorum q̄ sunt in eodem. et si est tibi in presenti ope tibi scribere quedam vtilia et que omnino sunt necessaria ex secretis artis medicine quibus contentus sis et maxime cū sit inhonestum et appareant medico cūcte regis infirmitates. Si autem hoc ex plariter inspexeris et iuxta hunc ordinē preciosissimū fueris conseruatus: medico non indigebis exceptis his accidentibus bellicis et cæteris q̄ oīno vitari non possunt.

Quid post somnum sit faciendū.

Opus Alexander cū a somno surrexeris modicū obambulare et tua membra equaliter extēdere: et etia caput tuū pectinare. q; membrorū extensio corpus corroboret et pectinatio capitis vapores ad ipsum ascendentes tempore dormitionis a stomacho educit. In æstate lauare cū aqua frigida q; stringit et retinet calorem capitis. et hoc erit quedam excitatio desiderii comedendi deinde induc te vestimentis optimis: et orna te pulcherrimo ornamento. q; animus tuus naturaliter delectabitur in huiusmodi conspectu et pulchritudine et virtus splendide uite confortabitur et delectabitur inde nimis. deinde excubabis dētes et zinzivas cū corticibus arboris calide et sicce amari saporis. hoc si qdem multum iunat dentes n. mūdificat: et oris vitium liquefacit. et diffrat linguā clarificat loquutionē: insuper excitat desiderii comedendi. deinde suffumigabis te suffumigationibus conuenientibus tempori. hoc. n. valde pficit apit. n. clausuras cerebri et grossiora reddit cella et brachia pinguescere facit: clarificat faciem atq; vultum: et tardā facit canitiem: corroboret senes post hoc aut etatis preciosissimis vnguentis atq; odoriferis. temporibus quoq; congruentib⁹ in quo fueris. q; in omni odoratu reficit aīa et est odor est ei suauissimus cibus et cum refecta fuerit anima et firmata que delectata ē: corpus corroboretur: cor gaudebit: sanguis in venis incipiet currere ex letitia anime. Post hoc accipies alatro. i. exellio ligni aloes. quod in libris medicorum inuenitur et tunc et road. i. ex reubarbaro pondus quattuor denariorum. q; hoc valde pficit. subtrahit. n. flegma ab ore stomachi excitat calorem corporis: fugat ventositatem: et bonū reddit saporem. deinde cum nobilibus sede et cuz sapientibus loquere. fm consuetudinem age quod decet agere. Cumq; voluntas fuerit comedendi iuxta horam consuetudinis vitare labore corporis

modico. s. uel equitando uel de ambulando uel aliquid aliud faciendo. q; hoc corpori multū iunat: fugat. n. ventositates: corpus apiat: corroboret atq; alleuiat. et calorem stomacho incendit. cōstringit compages et liquefacit supfluos humores residuos et flegma descendere facit a stomacho cibū incensum. i. calidum nimis et deficiatū. Si ponantur cibi multi ante te comedere ex illis quos el legens iuxta desiderium tuum cum pane equaliter leuato q̄ erit perfecte fermentatus et prepone ex eis quos preponere debes verbigia. si sumpserit homo in prandio pulmentum molle et molliens uentrem et aliquod retinens secutum fuerit. Si prius molle precesserit leuius facit digestionē si vero retinens ante comederet et postea molle vtrūq; male digerit. Similiter si homo sumpserit plura pulmenta molia que cito digeri possunt et aliquid precedat retinens in fundo stomachi: q; profunditas stomachi calidior est ac fortior ad molliendum eo q; in ea parte sunt partes carnosæ et e uicina epati et cuius calore cibi decoquantur. Et in comestione debes regere manus. i. cessare a comestione dū adhuc uoluntas sen desiderium fuerit comedendi. q; ex superfluitate cibi angustias stomachus: grauat corpus: leditur animus et cibus remanet in fundo stomachi ponderosus et nocuus. Similiter a potatione aque animum tuum retine super cibum donec in consuetudinem tibi veniat. quia potatione aque frigide super cibum stomachus refrigeratur et extinguit calorem digestionis et cibū confundit et impedimentū generat. si multum bibitur. quo nihil erit deterius cordi. Si uero necesse fuerit ut aqua sumatur vel pp calorem teporis vel propter calorem stomachi vel pp calorem ciborum: sit modica et bene frigida sit. cūq; resectus fueris incede super stramenta molia deinde epate dormi et requiesce una hora super latus dextrū deinde ad sinistrū reuertere. et super illud dormitionem p̄fice q; latus sinistrū frigidū ē. tō i diget calefactione. Si ergo sentis grauedinē in stomacho et in ventre tensiones. tunc medicina ē ponere super ventrem camisiā calidā ponderosam aut amplecti puellā calidā speciosā. Si vero eructationē sentis acerbam signum ē frigiditatis stomachi. huius rei ē medicina bibere aquā calidā cū syrupo acetoso et romere. q; incarceratio cibi corrupti in uentre est calidi corporis obstructio. Et motus ante prandium calorem stomachi excitat. sed post prandium diu nocturnus est. q; tūc descendit cibus indecoctus in inferiores partes stomachi et ex inde generat inclusiones et alia mala.

De efficacia bluerse dormitionis.

Scio q dormitio ante prandium macilentum reddit corpus et defecit humiditate eius. post refectione aut corroboret atqz nutrit: qz dū dormit hō qescit corp^o: et tūc trahit caliditas naturalis q diffusa fuerat p totū corp^o ad interiora stomachi: tūc corroboret stomachus sup decoctōe cibi: tūc qrit virtus naturalis suā qetē. et pp hoc dixerunt qdam philosophi q magis pficit resperina comestio qz meridiana qz meridiana comestio recipit calorem diei. qm sensus opantur et alius neriatur pp ea q audit homo et rōal et pp cogitationē et pp multa icōmoda q corp^o circūueniunt ex calore et motu et pp hoc in hora meridiana diffundit caliditas naturalis p exteriora corporis et iō tūc multum debilitat stomachū et fit impotēs ad decoquēdum cibū. verūm in cena resperina fit totū pūa rīū. qz tūc accidit corpori tranquillitas laboris et cordi et tūc ē reges sensib^o et alie. et inest noctis frigiditas q ducit calorem naturalē ad interiora stomachi! Itē ignorare non debes q q consuevit comedere bis i die si pūuat ad enā certū eueniet sibi nocumentum. sicut euenit illi q consuevit comedere semel in die et scipit bis comedere. qz ei^o stomachus neqz cibū digerē. et indigestū remanet nutrimentū. et q pūeuit certa hora comedere et trāsfert suā comestione in aliam horā cito pūpiet q sue nature non proficit s3 multū officit. qz pūctudo est altera natura. si igitur aliqua necessitas q legē non habet compellit ad hoc quod pūctudo tenuit bz hoc fieri discrete et sapienter. s. et fiat mutatio cōsuetudinis paulatim vna uice post aliam et sic tūc cū dei auxilio bene fiet: et caue ne iterū comedas donec cognoueris stomachū totū eē vacuū et purgatū primo cibo et hoc cognosces per desiderū. i. cū volūtate comedendi hīe coeperis et p subtilitate saluē ad os decurrentis. qz si qz cibū suscipit absqz corporis necessitate. i. comedēdi volūtate inueniet calorem naturalē ualde gelidū Si vero cum desiderauerit suscepit: tūc inueniet calorem sicut ignem accensum. et cum coeperis habere desiderium comedēdi debes statim comedere: qz nisi statim comedas stomachus implebit humorib^o pessimis quos pūabit ad se de superfluitatib^o corporis q pūrabūt cerebrum vapore pessimo. et cum post affuerit cibū sit tepidus et non pficit corpori.

De quattuor anni tpi^o. b. vere.

De intēuone nostra breuiter bterminabo b qit tūoz tpi^o ani: de qūate et proprietate vniūscuius qz temporis et de uariatione eorūde3. Quattuor sunt anni tempora que distinguuntur. Uer tunc in

cipit quando sol ingredit^o signūz arietis. tūc enī est initium veris et durat p nonaginta duos dies et horā enā cū dimidia et hoc a. x^o die exeūte martio vsqz ad. x. diē iuni. in hoc tempore dies et nox adequntur. in suis regionibus dulcescit temp^o: mitescit aer: sufflanti vēti: dissoluant^o nubes: currunt torrentes inter montes scaturiunt fontes: extolluntur humiditates ad sumitates arborum et capia ramorum: semina surgunt: crescunt segetes: errent prata: pululeiscunt et decorantur flores induuntur nouis floribus arbores: ornat terra gramīnib^o: generant^o alimenta: parant^o pascua: cuncta resumunt vires suas: cārant aues: resonant philomene: tellus recipit ornamentum integre et pulchritudinem suā: et fit sicut sponsa pulcherrima speciosa ornata uariis colorib^o ut appareat hominib^o in festo nuptiarum. Uer est calidus et humidus et temp^o aeris simile ē et excitat in eo sanguis: et diffunditur p vniuersa membra corporis et proficit in eo quod est equalis cōplexiōis. i. tepatū et talia in eo comedantur ut sunt pulli gallinarū et oua non superflua. s. usqz ad. vi. et lactuce agrestes quas rustici icaria vocant et lac caprarū nullum enim tempus ē ad minutionē melius et p ficit in eo vīus et motus corporis solutio veniris vīus balnei et sudoris et specierū potiones ad digerendū. Si purgatoria accipienda sunt. qcqd p purgationē vel minutionē acciderit: hoc ipe sua bonitudine restaurat.

De aestate.

Aestas tunc incipit cū sol ingreditur primum punctū cancri et continet nonaginta duos dies et horam cum dimidia et hoc ē a. b. c. die iuni usqz ad decimā diē septēbris. in hoc tēpore elongantur dies et abbreviant^o noctes in oībus regionibus crescunt calores: inflamāt^o vēti: tranquillitas ē i mari: serenitas in aere: deficiant^o segetes: nascuntur serpentes: funduntur venena: corroborent^o corporū virtutes et fit mundus quasi speciosa corpora aetate pfecta: calore inflamata: sicut tēpus calidū ē et siccū in quo excitat^o colera rubea. et oz ab eo cauēri quod fuerit valde colide et sicce nāe vel cōplexiōis. excitat. n. colerā rubeam. ab esu quoqz et potatione nimia abstīnēdū ē i aestate ne calor naturalis extinguat^o. Comedas in eo qcqd frigide et humide pplexiōis fuerit et carnes vitulinē cum aceto et cucurbita et pulli saginati pulmentum quoqz ex farina ordei et fructus acri saporis et mala acra. et vīus parce petas. ab omni minutione abstīneas: nisi necesse fuerit organo et motu sui corporis, balnea babeantur parce.

De autumno.

Autumnus tunc incipit quando sol intrat primum gradum libere et terminet nonaginta una die et horam cum dimidia hoc est a decima septembris usque ad decimam decembris in hoc tempore adequantur dies et noctes secundum vicem: nox crescit et tollit de die: aer frigescit: ventus instantur septentrionales: mutantur tempora: decrescunt flumina: diminuantur fontes: marcescunt viridaria: deficient fructus: facies terre sua caret pulchritudine: volatilia querunt calidas regiones: animalia suas appetunt cavernas: serpentina foueas ubi colligunt victum per hyemem. et mundus copiosius foemine plene ætatis indigentibus: quasi et recesserit ab ea iuventus et festinat senectus. Autumnus est tempus frigidum et siccum in quo colera nigra confurgit: ortus autem et in eo tempore sumantur calida et humida ut sunt pulli et agni vinum uetus: rube dulces: abstineas ab omnibus celeram nigram generantibus: motus corporis et usus venere magis quam in æstate nocet balnea quoque et purgatoria si necesse fuerit fiant in hoc tempore. si homo indiget vomitu fiat in meridie. et in calidiori hora diei. quia in talibus horis superfluitates generantur in homine: purgatio ventris et fieri in hoc tempore per astrationem et agitationem et per oiaque trahunt nigram coleram et reprimunt humores.

De hyeme.

Hyemps tunc incipit quando sol intrat primum signum Capricorni et continet dies nonaginta. et horam cum dimidia: decima decembris usque ad decimam martii in hoc tempore dies abbreviantur: et noctes elongantur: cuncta essent frigora: et asperantur venti: cadunt arborum folia: minuantur per maiorem partem uirentia: et indurantur quasi lapides. et maior pars animalium absconduntur in ventis terre et in caueis montium: et per nimium frigorem humiditate obscuratur aer: denigrascent tempora: contremiscunt pecora et iumenta: debilitantur corporum virtutes et est mundus quasi uetula languida: ætate decrepita: indumento nuda: morti propinqua. Hyemps est frigida et humida: an qua conuersationem oportet flecti. id est redire ad medicinas calidas et ad cibos calidos: ut sunt pulli galline et arietis carnes et assature et cuncta pigmenta calida. scus quoque et nuxes et vinum rubeum optimum et sumantur electuaria calida: abstineas et a solis et ætheris minutione sanguinis: neque ventris neque cibi habundantia utaris: ne digestio debilitet: unge corpus tuum unguentis calidis: et utere balneo nimis potus et ventus non nocent hoc tempore nec nimis comestio. quia hoc tempore per nimium frigorem caput naturalis colligit et ingreditur in interiora corporis. ideo melior est digestio in hyeme. in vere

autem et æstate venter est frigidus. quia hiis temporibus potum apponunt per calorem. et diffundit calor naturalis per omnes partes corporis. et propter paucitatem caloris stomachi digestio impeditur et humores commouentur. Scias igitur hec et omnia te conseruet. vale Alexander: hanc dietam preciosam tibi prefixam custodi naturalis calorem conservando. quia quod diu calor et patitur in homine perseverat sanitas longis temporibus custodit. nam duobus modis inueterat homo ac deficit. uno. scilicet naturali quod debito nature fit. scilicet ex senectute: que vincit in corpore destruitque naturam aut accidentali. scilicet ex infirmitatibus et aliis pessimis causis.

De hiis qui impinguant corpus.

Hec impinguant corpus et humectant: gressus et satietas: et sicut ciborum dulcium ac diuersorum et potatio lactis et vini dulcis: et dormitio post comestione super stramenta mollia odoriferis repleta locis ac temporibus convenientibus. et ingressus balneorum dulcium aquarum et ibi sessio modica ne diuturnitate balnei corpus debilitet: odorem sentire odoriferum vel quicquid odoris fuerit bonum unumquodque in tempore congruo unde in hyeme albidum quod est cuiusdam floris species et calide nature. rose quidem et viole et quicquid fuerit frigidum in æstate et exerceatur uoluntus semel in unoquoque mense et maxime in æstate. uomitus. nam lauat corpus et stomachum purgat ab humoribus pessimis et putridis et si fuerint humores pauci in stomacho confortabitur calor ad digerendum: corpus implebitur humiditate et pinguedine et multis utilitatibus si cum hac dispositione contingat bene gaudium leticiam et rationem et gloriam et honorem de inimicis victoriam spei atque fiduciam in plebe sua. et in iustis delectari et facies pulchras aspicere. et libros delectabiles audire. vestimentis optimis et varietate tinctis induere et congruentis congrui temporibus congruis.

De hiis qui macrant corpus.

Conuerso hec macrant corpus et debilitant et debilitant: modicum comedere et bibere: multum laborare: frequenter ad solem ire: extra mensuram deambulare: dormire ante pradium super stramenta dura: mentem sollicitare: metueri: balnea sulfuree aque intrare: comedere salios cibos vinum vetus multum potare: multum quoque egerere: et sanguinem minui. et minuendo mensuram excedere. et cogitationes pessimis et tristibus bene. Regula Hippocratis si quis repletus vel constipatus balneum intrabit illi dolor vel intestinorum certissime incurrere poterit. si quis coierit ventre repleto palisim incurreret. nec post cibum quis currat vel equitet nimium. Qui simul lac et pisces saepe comedunt lepram incur

rūt .vinū ⁊ lac similia operantur.
De diuisione corporis.

Corpus diuidit in quattuor partes prima ē ca-
put. Quādo ergo in eo cōgregantur supfluita-
tes pot. ris scire per hec signa q̄ sunt tenebrositas
oculorū: grauitas superciliorum: repercussiones
temporū: aremitus aurium: inclusio nariū. Si q̄
igitur sentit hoc tibi accidere accipiat effretim: ⁊
decoquat ipsum in vino dulci: ⁊ cū radicibus pu-
legii ⁊ diuinual medietas: ⁊ teneat ipsum in ore
quolq̄ mane donec sentiat tibi prodesse: ⁊ utat i ci-
bo suo grano sinapis de quo coquat pondos viij^o
dragme cum puluere cōfecto de .xii. vnguentis ⁊
hoc in dormitōe sua. Si vero omittit hoc ⁊ negli-
gat: tunc pot. piculosas infirmitates: ⁊ corrup-
tiones visus: dolorē cerebri: ⁊ multas alias egru-
tudinē a qbus dñs te custodiat omni tempore.

De pectore.

Pectus est tertia pars corporis: si itaqz superflui-
tates in eo congregantur: hec signa sequūtur: lin-
gua sit ponderosa: os salsum: in orificio cibū acer-
bum sentit. ac dolorē iussis. oz igit. dimittere d̄ co-
mestione ⁊ ut uomita. ⁊ post vomitum summere
zingiber rosarum cum ligno aloes masticare. ⁊
post comestione summere ad magnitudinē vni-
us nucis de electuario enison. quod ē confectum
ex ligno aloes ⁊ causergā. Qui qdē hoc non fece-
rit: de leui poterit incurrere dolorē lateris aut re-
num aut multas alias egritudines. Et potatio d̄
coctionis ysopti est mirabilis ⁊ hoc ieiuno stomas-
cho.

De oculis.

Oculi sunt tertia pars corporis. oz aut ipsum
q̄ laborat in conseruando sanitatē oculorū ⁊ tue-
atur eos a puluere ⁊ fumo aeris egredientib⁹
ab aequalitate. s. i. caliditate frigiditate ⁊ a vitiis
malis non assidue intueri rē vniā a qua non auer-
tat nec inspiciat multum res instabiles ⁊ viter mul-
titudinē sletus ⁊ multitudinē coitus ⁊ nimia mul-
titudinē repletionis potus ⁊ cibi ⁊ p̄cipue potuū
⁊ ciborū vaporē grossum ad caput emittētū sicut
pororū caulū ceruise fabaz ⁊ buulsmōi. nec dor-
miat super repletionē. Res aut que conferūt ocu-
lis sunt sp̄s. s. ecchie ⁊ aque siue succus senticuli d̄
bene rose celidōre rure submersio oculorū i aqua
clara ⁊ aperiri oculos in ea ⁊ exaspicere eā. Si-
gna causaz dispositionis oculis cōuenientis co-
gnoscut ex .8. canonibus. Ex tactu: ex remis ei⁹
ex figura ex operatiōibus p̄p̄iis colore: q̄ntitate
ab eis passionibus que ab eo exeunt: ⁊ a f̄bus ex

terioribus occurrentibus s̄m calidū ⁊ frigidū
ex remis qdē si sint apatibiles ⁊ plene humoribus
certitudinis ⁊ egritudinis ē cā q̄ cognoscit p̄ calo-
rem ⁊ per dolorem ⁊ si infirmus sanguine pun-
giuum colericum extensiuum flegmaticum agra-
uatiū melancolicū deambulantiū sentiat ⁊ per
remisitatē ⁊ alia signa. ex figura qdē qz debz cē-
rotur da intuitu superficie plenā ex opatione qz
oculi q̄ velociter mobiles sunt calidi iudicantur.
tardi vero frigidi lacrimabiles vero humidi simi-
liter qdam videt a longe rem distantē d̄ prope ve-
ro non. Quidam vero econuerso de prope .n. ui-
dentes sp̄m habent visibilem parum ⁊ clarū qui
ex sua paruitate non sufficit ad longanque exten-
dere. Qui vero solum de longe vident: sp̄s ha-
bēt multum sed ipsum non subtilem sed perturba-
tum grossum ⁊ humidum. unde non indigent iter-
uallo ad sui passionē ⁊ grossi vapores ab illo sei-
pentur. Ex colore quoniam color significat humo-
rem dñantem. s. rubens sanguinem citrinus coles-
ram albus flegma plumbeus melancoliā. Ex q̄n-
titate qm̄ magnitudo oculorū cum proportiōe o-
perationum ⁊ virtutis multitudinem substantie ⁊
bonā oculi eucrasia significat. Si vero sine bōita-
te operationis: multam substantiā sed non eucra-
siam demonstrat cum vno vero operationū par-
uam substantiaz ⁊ non eucrasiam. A quantitate i
operationibus qz cuius oculi sunt magni: pigri
est. cuius parui: inuerecundus loquax ac solidus
est. Cuius i profundo positi sunt calidus ē ⁊ de-
ceptor. A rebus exterioribus cognoscitur p̄ patiē-
tis inditum. Curatio autem quarūqz itarum sit
per exhibitionē contrariū egritudinis. ob̄eruet cū
hoc regiminis bonitas in sex rebus non naturalib⁹
bus aere exercitio ⁊ ocio cibo ⁊ potu sonno ⁊ vi-
gilia coitu ⁊ accidetibus anime. babeatur semper
semper laxus ⁊ in omni egritudine ⁊ repletiōe.

De testiculis.

Testiculi sunt quarta pars corporis: cum ita-
qz superfluitas in eis congregatur. hoc signū con-
sequitur. repet appetitus: Oportet illud q̄ hoc se-
rit hoc facere ⁊ herbā accipiat que dicit achem
vel arianes ⁊ de earum radicibus. ponat radices
⁊ herbas in vino albo odorifero. ⁊ summa ex eo
quolibet mane. ita q̄ sit temperatum cum aqua
⁊ melle. ⁊ absteineat a nimia comestione. Eō si o-
mittit hanc medicinā timere poterit dolorem te-
sticulorum ⁊ pulmonis ⁊ periculum lapidis. legi-
tur siquidem in historiis antiquorū q̄ rex p̄tēs
congregauit medicos meliores indorum grecorū
⁊ mediorū ⁊ inuixit eis ⁊ quilibet eorum stide-
at facere talem medicinā qua si uratur bonorū

inūs confert

proficiat sibi et non indigeat medicina alia? Sagenes grecus indicauit et dixit quod summere quolibet mane aquam pleno ore bis facit hominem sanum et non indigebit alia medicina. Asedus vero affirmavit quod ieiuno stomacho potest multum sumere de granis milii. Ego vero dico quod tunc dormit quod in uentre ponderositate non habeat. sibi non timeat gutta et qui comedit quolibet mane septem dragmas racemi passe boe eucladum non timebit aliquo modo de infirmitatibus slegmatis. eius memoria emendatur et intellectus illuminatur. et qui ipse conueniente sue complexionis uis securus erit et non timebit febrem quartanam. et qui comedit ficus cum nucibus et paucis foliis rute venenum in ea die non nocebit ei.

De custodia caloris naturalis.

Summe rex studeas modis omnibus custodire et retinere calorem naturalem: quod diu caliditas est temperata in homine et humiditas naturalis: calor temperatur et roboratur. quia sanitas in duobus consistit. Sciendum etiam in hoc loco quod destructio et corruptio corporis peruenit ex duabus causis una naturalis et alia contra naturam. naturalis peruenit ex contrariarum qualitatum repugnancia et contradictione quoniam scilicet siccitas dominatur in corpore. Corruptio vero contra naturam prouenit ex aliqua causa accidentali siue ex bello siue ex offensione lapidum siue ex aliis fortuitis casibus siue ex infirmitate et malo consilio.

De qualitatibus ciborum.

Cibartorum quedam sunt subtilia: quedam grossa: subtilia subtilem generant sanguinem clarum et bonum que sunt frumentum puli gallinarum bene nutriti et oua: grossa uero cibaria valent calidis humoribus et laborantibus in ieiunio et dormientibus post prandium. Asedia autem cibaria non generant inflammationem neque superfluitatem ut sunt carnes agnine et castratine et omnes carnes calide et humide tamen videtur fallere in his carnibus que assantur. quoniam inde acquirunt duritiem et caliditatem et siccitatem. si itaque tales carnes assantur cito comedantur: et tunc laudabiles sunt quando in eis suaves species apponuntur. Quedam uero cibaria sunt que generant melancoliam sicut bubali uacine carnes et omnes quae sunt grosse sicce et aspere. Aliae uero ex eis habentes subiles carnes que pascuntur et nutriunt in equosis et humidis et umbratis locis earum carnes sunt meliores et saniores.

De piscibus.

Idem dicendum est de piscibus. Sciendum est igitur quod pisces parue substantie et subtilis pellis

et facilis malicationis qui nutritus sit in aquis salmanticis currentibus talis est melior et leuior quam ille qui nascitur in mari uel dulci aqua. Qui nascitur in mari sanior est quam ille qui nascitur in aqua dulci. oportet igitur cauere ab illis piscibus qui sunt magne substantie et dure pellis quia tales solent esse venenosi. Et hec de piscibus ad presens sufficiant. quia in libro quem composui de pulmentis et medicinis inuenies habundanter istam materiam determinatam. De aquis.

Sciendum est quod aque subiles sunt utiles cuiuslibet uiuenti tam animalibus quam regetabilibus et memento quod docui te sufficienter de aquis et ostendi tibi quod omnes aque tam dulces quam amare originem traxerunt a mari. et de hoc feci tibi demonstrem manifestam. Nunc suscipendum est quod leuiiores et saniores aque sunt ille que sunt prope ciuitates currentes. quando uero terra est pura a ripibus non habundans fumositatibus aqua illius loci est leuis optima et laudabilis: aqua uero nascens in terra lapidosa quae habundat fumositatibus est grauis infirma et nocibilis. Et in qua sunt rane et serpentes et alia animalia venenosa est infirma sicut aqua paludis. Signa quidem bonarum aquarum sunt hec. leuitas: claritas: bonus color: quoniam facile calefunt et facile frigesunt. in talibus. n. delectatur natura. Aque uero saepe amare fumo se dicuntur ideo dissoluunt ventrem et desiccant. aque autem maris sunt calide et graues quod stant et non mouentur. et quia sol diu durat super ipsis ideo generant coleram: et faciunt crescere splenem et pulmonem: et que diu scaturizant in duabus terris sunt calide infirme. quod continent in se pinculas terreas: et potatio aque frigide stomacho ieiuno ante prandium nocet corpori: et tinguit enim ignem stomachi potatio uero eius post prandium calefacit corpus. et generat slegma. et si multum summas corrumpit cibum in stomacho. debes igitur bibere aquam frigidam in aestate et calidam in hyeme et non epueris. quod potatio aque calefacte in aestate mollicat et debilitat stomachum et destruit appetitum: sicut potatio aque frigide in hyeme extinguunt calorem et destruit instrumenta pectoris: nocet pulmone et multa generat nocumenta.

De uino.

De cognitione uini sciendum est quod uinum cuius racemus est in monte natus et polito soli est siccioris nature quam id quod nascitur in plano in locis madidis et umbratis. primum uinum est siccum et hominibus habundantibus in humiditate et slegmate nocet uero iunioribus et calidis hominibus. primum ergo calefacit et liberat a superfluitatibus

bue frigidis et grossis. et vinū q̄to magis rubicū
dū et spissum: tanto magis generat sanguinē. sed
quando est forte et forte amaritudinis: tūc dicit
prim⁹ sanguis et primū nutrimentū: et h̄z n̄z pono
nis et medicine. et sup̄iū dicit: valde nocet stomacho:
et vinū huius generis est dulce nocet stomacho:
generat ventositates et inflationes: laudabilis et
suauis oī vino quo ad oēs p̄plexiones est id q̄
nascit in terra exiēsa inter montes et vallis: cui⁹
racemus est bone dulcedinis p̄fecte maturitatis:
subtilis aeris: q̄ nō videmur donec ē in ipso fori
tudo sue substantie: būtas corticis: spissitudo pal
mitū: et granorū cuius color ē aureus v̄z medius
inter citrinum et rubēū colorē: sapor acutus et de
lectabilis cuius sex est in fundo de p̄ssa: cui⁹ p̄es
subtilis sunt et clarescētēs. Quando itaqz tale re
peritur: sūme de ipso t̄pate iuxta aetate corporis
et ip̄is qualitatē: qz cōfortat stomachū. colorē cor
roborat nāle: auuat digestionē: conseruat a cor
ruptione: ducit cibū decoqz et p̄ducit ipsum puri
ficatū ad oīa mēbra q̄ teguntur. et decoqz ipsuz ci
bum in eisdē mēbris donec conuertat in sangui
nē substantiale. tūc ascēdit ad ceruicē euz calore
t̄pato: reddit caput securū ab infirmitatibz casibus
iusuper cor lenificat linguam reddit expeditā: li
berat a curis: et hōinē facit audacem: et excitat ad
oīa appetitum: et multa alia bona facit.

De malis que sequuntur ex nimio potu.

Unum autem q̄ sumit in magna quantitate
habundanter: tunc ecōuerso hec mala facit q̄ se
quuntur. obscurat intellectum: impedit sensum:
turbat cerebrum: debilitat virtutem naturalem
et alale: generat obliuionē: ledit oēs q̄qz sensus:
q̄b⁹ regit et oī sp̄ergit tota corpis opatio: fugat ap
petitum: debilitat catbenas et iuncturas: generat
tremorem membrorum et lippitudinē oculorū: ac
cēdit coleram: destruit ep̄at. qz reddit sanguinem
eius grossiorem: et cordis cruorē denigrat. et exi
de puenit horor timor: tremor: somni loquutio: fan
tastice visiones corruptio coloris: debilitatio ge
nitaliū: obstructio sēinis: abominatio stomachi ois
tēpat cōplexione: generat corporis cōsistudinez.
et quod defici⁹ est: lepram inducit: et tunc est de ge
nere venenorum. Cauendum est igit ne v̄lira mo
dum sumas: qz vinum imutat naturam et comple
xionē. reubarbarum enim quod est v̄lira ep̄atis: et
habet plures v̄lritates que continentur in libris
medicinalibus: nichilominus quandoqz est vene
num mortiferum v̄z illis q̄ v̄lira modum sumunt
ex eo: et transcendunt ceriaz quantitatē et mēfāz.
Unū ē comparatur naturae serpentum ex gbus
antidotorum conficit: et lesiones maxime p̄ eorum

medicinam expellunt: verūtamen omnibus solidū
ē q̄ venena mortifera mortē ī se gerūt.

Alexander nullo tempore te sedeat syru
pum accetosum mane summere ieiuno stomacho
et nō ieiuno: q̄n. s. cōualescūt humiditates et habū
dant et flegma dñat. qz valde sanatiuū ē. Sapiēs
q̄dem aristos bonū vinū cōmendauit vbi dixit mi
rum ē de homine qualiter pōt infirmari vel mori
cuius cibo ē optimi panis frumenti et carnes co
mendabiles et potus bone uinis. Et ex eis v̄lris tē
perate abstinendo se a nimia comestione potu cot
tu et labore. q̄n hīc hōinē accidit egritudo: oīz sig
dē et illū q̄ inebriat vino v̄lira modū sumpto vt ab
luat se cū aqua calida et sedeat super flumina curē
tū aquaz et habeat salices atqz mirtū et v̄lris d
bet corpus suū cum sandalo cōfectio et fumigare
cum incensis frigidis et odoriferis. hec ē q̄dē ebri
etans optima medicina. Si q̄s ex toto pponat re
linquere potū vini non debz subito ab usu vini pe
nitius abstinere: s̄z paulatim de potu vini ad po
tum v̄lris passe se transferre. et exinde adiūgē aquā
paulatim v̄na die post aliā donec veniat ad purā
aquā qz per istū ordinē seruatur complexio natu
re a grauibz egritudinibz futura.

Post hec itaqz sciēdū q̄ q̄dā de his corobo
rant et impinguant et q̄dam macerant et humectāt
et q̄dam desiccāt: quedā res dant et vigore et pul
chritudinē: quedā generāt pigrinitā et tepiditatez.
ea siq̄dem q̄ ipsum corpus corroborant sūt alimē
ta suauia leuia et sue nature cōuenientia: q̄n sumū
tur t̄pē cōpetenti et in bona necessitate sicut p̄di
ximus. Ea vero q̄ ipsum corpus impinguant et hu
mectant sunt hec. Reges corporis: lentia mētis:
iocunda societas: et calida cibaria et humida. po
tatio vini dulcis: et sumptio mellis humidi. quod
colligat et mitat in locis priuatis in caule gendel.
et nihil tū v̄z ad hoc quātū dormitio post prandiū
super suauia stramina in locis frigidis et balneari
i balneis calidis et parū stare i eisdē: ne būditas
corpis dissoluat i magna q̄ritate. qz meli⁹ ē vt cō
pus beāt b̄ humiditate et madefactione balnei q̄
et pueris: ordinati odores iocūdātes aiaz et cōue
nientes t̄pore i quo est: verbigratia. odorare ra
cemū in hyeme. qz calide nāc ē. rosas vero et vio
las i aestate. Exercere vomitū bis vel ter i mēse et
in aestate maxime qz vomitus abluit stomachum
et purgat a malis humoribus et corruptis humi
ditatibus. Qm̄ ergo iste corrupte materie expel
luntur a stomacho naturalis calor augmentatur
et cōfortat ad digerendū alimētū. Rege igit be
ne corpus tuū si vis ut crescat: et obserua meum
p̄siliū. cū hoc q̄dē magis v̄z solatiū et diuitias ha

bere: reuerentiā sup inimicos acquirere: oblique rine-
re: solitari in iustis musicis: videri et delectari i
rebus formosis: legere i libris delectabilibus: au-
dire cantica leticie cum amicis dilectis: idui fulgē-
tib⁹ et speciosissimis vestib⁹: cōferrere cū sapien-
tibus q̄tendo de rebus p̄teritis et futuris: p̄forta-
re virtutes rōales vnguentis puenientib⁹ ipi i quo-
es. hec hq̄dē sunt qbus hōines ip̄guant. Res v̄o
q̄ faciūt p̄riū v̄z q̄ macrāt corp⁹ sunt bec diminu-
cibi et potus: frequētatio exercitii et laboris i calo-
re et sole: longa vigilia: dormitio ante p̄adiū sup
duris lectis. qz caliditas impedit p̄ nimia humi-
ditate q̄ i est corpi: balneari i aq̄s sulphureis et sal-
sis et dissolutis frigidis et calidissimis: fames: po-
tio veteris vini puri: frequēs purgatio venis:
diminutio sanguinis: nim⁹ vsus venis: paup-
tas: sollicitudo: timor: mala cogitatio: et anxietas
dolores frequēter accidētes: et mali euentus.

De balneo.

Balneū vero ē vnū d̄ miraculis huius mūdi: qz
edificat s̄m āni quattuor ipa. qz frigidū auriū
hyemi: tepidū veri. calidū aestati: siccū autūno:
De sūma ergo p̄uidētia ē facere in balneis q̄nu-
or manūtes ordiat: ita ut p̄ia sit frigida: s̄a tepi-
da: 3^a sicca: 4^a calida. Et cū q̄s ingredi voluerit.
v̄z p̄ia aliq̄tūlū stare in prima: v̄nde itare i aliā
et ibi p̄az morari: et post i tertiā itari: et ibi p̄uā
morā facere. Et v̄l i 4^a. et ibi debet te lauare. Et
cū volueris exire: debet seruare eūdem ordinē fa-
ciēdo morā i qualz comerari: nec exas de ni-
mio calore in nimia frig⁹. Et sit balneū edifica-
tū in loco alto et v̄toso: et habeat fornacē magnā
reddetes flāmas et laas. et aquā dulcē Et ut edū
ē in eo odoribus cōuenientibus ipi instāt. v̄z i uere
et i aestate ut edū ē unguēto triplicato et q̄drupli-
cato. in autūno v̄o et hyeme fruendū ē duplicato
deinde sedendum ē sup sedilia aq̄s rosaceis ibu-
ta. et postea facias te tergere cū līcamie albo mū-
do de lino una vice post aliā. postq̄ bec oia cōple-
ueris et oblique ablat⁹ fueris exas ad alias mū-
siones nō statim. et utere sequētib⁹ documentis
et unguentis. Si ergo vincaris a calore: pectine-
ris et utaris unguēto purificato cōuenienti ipi. qz
in uere et aestate debet uti unguēto sceramino cō-
fecto d̄ sandalis et emileg. In autūno et hyeme de-
bet uti unguēto d̄ mira et de succo berbe q̄ vocat
bletes. et p̄bicē super caput artificiales aq̄s et tē-
peratas deinde debet abluere et fricare līde cor-
pus donec fuerit bene lotum et mundum: deinde
ungas corpus qbusdā unguētis q̄ cōueniūt ipibus
suis. deinde gradatim exas sicut docuimus i p̄-
cedētib⁹. v̄nde tergas te dōc aleueris. Si ita

qz suteris: bibas syrappū rosatū: et sūmas d̄ el-
lectuario cum musco: deinde tēdas brachia tua
aliq̄tūlū. Deinde post modicā horam sūmas
paratum cibū cum tranquillitate. et bibas d̄ bo-
no vino temperate cum tanto d̄ aqua sicut con-
sueuisti bibere et non summas multum sed tempe-
rate. deinde suffumigabis te incensibus conueni-
entibus illi tempori. deinde req̄scas in lectis de-
licatis: et accipias d̄ somno bonā partem: quia
multum inuat. deinde continuare debes residuū
diem in gaudio et q̄te. Iste si q̄dem ordo sanita-
tis ē et nutritionis corporis. Qui vero est senex
uel supas ab humiditate et frigiditate caveat mul-
tū morari i balneo. debet si q̄dem t̄m stare in bal-
neo: donec corpus suum sūmat d̄ humiditate bal-
nei et madesat. Aquā v̄o temperatam prohibeat
supra se multum cito quantum uelueris. Poz-
tet autem slegmaticum non intrare nisi ieiuno sto-
macho. et ungere se unguentis calidis. Qui vero
fuerit calide nature: teneat p̄cedentem doctri-
nam. Alexander quādo cognoueris datus do-
cumentum et opere compleueris: faciet te non in-
digeri medico tempore uite tue cum dei adiutorio
Scis enim q̄ infirmitates graues q̄ generantur
d̄ caliditate et periculis et cursu lune cognoscuntur an
sint breues aut longe. et etiā ex signis p̄cedenti-
bus cognoscunt ad quem finem debent uenire. et e-
go te docui fideliter et ostendi breuiter diuina
cognitiones infirmitatū et in qua similitudine ē sig-
nū probatum in his rebus. Sed p̄cedentia signa
sunt ueriora et meliora sicut d̄terminaui in libris
d̄ aquis. Et bec signa sufficiūt illi q̄ bene i in me-
moria doctrinā illius libri: sicut etiam continet
in libro quez feci de medicinis compositis et po-
tionibus artificialibus et unguentis cōpositis et em-
plastris s̄z ordinē et artē grecorū: italicorū: indorū
et p̄saz i qbus nullū experimētū fuit fallax. Quia
ergo secreta erāt ista utilia et sepulta et ignorabā-
tur nec iuenebant usq̄: adcirco idignū ēē d̄creui
si tuā laterent clemētiā.

De medicinis.

Signū est itaqz ut scias magnā medellā q̄ di-
cis glia inestimabilis: q̄ ē thesaurus p̄horū: ego
sigde nūq̄ p̄cepti nec ueraciter noui q̄s eā inuenit:
qdā enim asserunt q̄ adā fuerit eius inuentor. Alij
dicūt q̄ esculapides et bermogenes medici et
irfos et donasticos et uacileos et hebreos et dio-
ris tartari gloriosissimi p̄hy q̄ sunt. vii. qbus da-
tum est cognoscere secreta scientiarum que late-
bant omnes homines isti sunt qui inquisierunt
et disputauerunt de his que sunt supra naturā et
de pleno et uacuo et de finito et infinito et p̄cordis

SECRETVM

venerunt i cōfectionē medicine hui⁹ inestimabi-
lis: quā diuiserunt in octo partes. qdā pfirmāt si-
qdem q enoch nouit hoc secretum p uisionē: vo-
lūt ē dicere q ille enoch fuit magnus bermoge-
nes quem greci muliū comendūt et laudant et at-
tribuunt sibi omnem sapientiā secretā et coeleste
Cōfectio pulcherrima mellis.

Cū dei benedictione sūme de succo mali gra-
nati dulcis. .xx. rotulas: et succo mali granati acris
.x. rotulas. et de succo pomorū dulcium. .x. rotulas.
et succo racemi clari et dulcis rotulū. i. et zucharo
albo et mundo rotulas. .x. et hec oia ponās in uase
ita ut sit ad medietatem. et cū discretiōe decoquā-
tur cum suauī igne et penitus sine fumo: et tollas
tota spuma. et tū decoquatur quousqz efficiat si-
cut mel spissum. hoc siquidem est illud mel opti-
mū quo pfiunt medicine. debes igitur ipso uti
sicut predictum est.

De prima medicina.

Sūmas cū dei benedictione et adiutorio d ro-
sis rubris rotulū. i. et de violis quarta pars rotu-
li. et oia ponantur i. x. rotulis aque dulcis. postqz
in eo positi fuerit de aqua elcotorigā media pars
rotuli. et de aqua mēte uiridis medietas rotuli: et
d aqua masefegos quarta pars rotuli et de aqua
lingue bouine rotulū vñ. colligant oia ista et deco-
quant cū vna vñcia d elmeg occiā d gariosalis. et
hec oia debēt stare sup ignē p vñā diē et noctē do-
nec egrediatur tota vis eorū. deinde ponas super
ignē suauē donec diminnat tertia pars aque. deinde
pmittas clarescere. deinde ponas i eo de pparato pdi-
cto melle rotulos tres. et tātū decoquant quousqz
spissum sit. deinde ponas i eo vna dragma d musco
bono et vna dragma d ambra et tres dragme d li-
gno aloes trito et hūido. hec prima medicina siue
potio cuius effectus ē pfortare stomachū cor et ce-
rebrū.

Secunda medicina.

Sūmas de mirabola galēgā cabeli eiecto corti-
ce rotulū vñ. et de medulla corobe de babilonia
quarta pars vñius rotuli et d ligritia sine cortice ci-
trini coloris due vñcie et de granis maturis d vi-
nens in suo tpe due vñcie. cōterāt bene. et hec oia
ponantur i. x. rotulis aque dulcis p vñā diē et noc-
tē deinde coquatur suauiter donec deficiat medie-
tas aque. deinde misceas et coles donec fiat clarū
et tunc ponas d melle pparato rotuli duo. et iterū
decoquatur donec spissetur. deinde opponatur d
pulvere massicis vñcia vna et d reubarbaro quar-
ta pars vñcie et hec ē s̄a medicina cuius ē corrob-
rare stomachum et cōstringere et purgare malos
et putridos humores q congregantur i stomacho
sine abominatione vel violētia sine aliqua lesione

insup confortat catenā corporis et pectus et cere-
brum.

Tertia medicina.

Sūmatur rotulus vnus de emleg. et dimidiū
de elileg indico dimidia pars vñ⁹ rotuli et d oar-
sani canele et de kalenga galengal et de nuce mus-
cata añ. dragm. i. et terratur totū nō nimis subtilit
et ponatur i aqua dulci. .x. rotuli et maneat i ea per
vñā diē et vñā noctē deinde coquatur cū suauī
igne donec diminnatur medietas hñde miscea-
tur et coletur donec clarescat postmodū cōpōas
cū tribus rotulis mellis artificialis deinde tū bu-
liat donec densum fiat. hec siqdē ē tertia medi-
cina cuius pprietas ē cor roborare et oia mēbra
occulta et maxime principalia.

Quarta medicina.

Sūmatur cū dei adiutorio aqua palmitū rubi-
ferentis mora siluestria libra vna et de aqua salsa
colata medietas libre. et de aqua lactuce agrestis
libra vna. et d aqua radicū berbemis lib. i. totū cō-
gregetur in vnum et pōatur in eo aceti q̄tia pars
libre et d eufatenis d mere qd d quolibz pars quar-
ta libre colligatur totum et fiat p vñā noctē et diē
deinde coletur et ponatur i eode melle lib. ii. aut
tres deinde coquatur cū igne tenui et leui donec
inspissetur et hec ē quarta medicina cuius pro-
prietas ē q generat appetitū iuuat pectus et pul-
monē.

Quinta medicina.

Sūmatur esconca recens lib. media berberis
lib. med. curac viridis. et ponatur in. 12. lib. aque
dulcis et addatur d aniso lib. iij. et stet p vñā diē
et noctem. deinde decoq̄tur vsqz ad medietatem cō-
sumptionem aque. et summatur lib. iij. mellis p-
parati et totum coquatur vsqz ad inspissationē.
hec ē quinta medicina cuius proprietates ē expelle-
re malitiā: subtiliare flegma superfluas humidi-
tates tollere: stomachum temperare: apire con-
stipationes et ventositates expellere.

Sexta medicina.

Summatur cū dei adiutorio d colatura semī-
nis coptone et de colatura seminis coptonorum
lib. med. de qualibet gumī arabici agomi. drag.
ij. et dissoluantur oēs gume in aqua rosata et po-
natur in aqua de melle pparato lib. iij. et inspisse-
tur super ignē bona inspissatōe. hec ē sexta medi-
cina cuius proprietates ē limare pectus et pfortare
et reparare respiramenta et expellit dolorē renū.

Septima medicina.

Summatur cum dei adiutorio de spica indi-
ca. dragm. i. equaliter de clerad longo et breui.
dragm. i. et ponatur totum in libris quinqz aque
dulcis et tantum stet q exeat virtus eius de-

inde conteratur et coletur et ponatur in melle clarificato trium libris. quantitate et decoquatur cum igne leui donec inspissetur. hec est septima medicina cuius proprietas est reparare stomachum et fugare ventositates.

Octaua medicina.

Sumatur ren barbaro solido et recenti dragm. iij. carui dragm. i. conficiatur totum et apponatur de super de aqua dulci libris. x. et stet in illa donec virtus exteat. deinde teratur leuiter et deinde coletur et apponatur de super de melle prepartato libris. iij. et decoquatur in aqua igne donec ingrosset. hec est octaua medicina cuius proprietas est mudare epas: reparare cor: roborare et confortare membra interiora et innersa. Deinde congregentur omnes medicie preedentes deinde ponatur ad quantitatem omnium baculi indicis recentis mudati a granis suis quorum interiora sunt trita ad modum cerebri. Si non inueniatur tale dissoluatur per aquas donec eius virtus egrediatur sicut factum est in predictis. deinde cum abstergetur in magno uase et effundatur de super aque rosate odorifere libris. vi. et decoquatur totum donec videatur et incipiat inspissari: deinde tollatur ab igne et tantum dimittatur donec tepescat competenter. Ponatur in eodem vnguento balsami et ponatur in ipso optima ambra. 3. iij. optimi musci. 3. iij. et ponatur de predestinato oleo in margaritis bene tritis medietas libras et puluere lapidis preciosi rubri et coelestis finis coloris. 3. vi. 5. et de auro smaragdino. 3. iij. et de subtili puluere auri. 3. iij. deinde ponatur sub diuo ut discedant in ipso uirtutes spirituales per 7. dies et non permittatur in illa nocte in qua luna erit malivolus et carens cursu superioris aut radius suis. Quando igitur completum fuerit iuxta hunc modum sit de thesauro huius mundi erit. Accipe igitur de isto post cibum. 3. i. et similiter ante cibum. 3. i. quod est summa olum medicinarum et finis cuiuslibet finalis intentionis. ad fugandum maliciam et flegma. et dolorem renum. et ad fugandum emoroidas. et ad repellendum inflationes. et ad digerendum cibum et ad temperandum completione. et ad subleuandum musculos: et ad quiescendum timporas: et ad tollendum dolorem capitis. et ad clarificandum visum: et ad recreandum senectutem: et ad subleuandum vocem: ad fugandum infirmitates: et quiescere omnes molestias et egritudines apertas et occultas: aperit opilationes: expellit ventositates: non permittit locum apari: uel collectionem humorum et impedit mortalitates et infirmitates: et facit bene urinare: tollit tussim: et confortat spinam: et multum confert homini cum difficultate respiranti: lenificat quod gaudium: et bona alia multa facit que longum esset enarrare. sed hoc speciale proprietatem ad generandum intellectum et nutriendum cerebrum. De Alexader non

ostendit aliquo tempore accipere medicinam aliam si ista etiam.

De hora eligendi medicinam.

Cave tibi Alexader ne summas medicinam vel renas aperias nisi de licentia scie astrologorum. quod utilitas scie medicinalis exaltatur siue comedatur in hoc. Si uolueris flebotomari vel sanguinem minuere non antequam aliquid horum facere donec noui lunum non crescat quod recedat a sole et cave ne luna sit in tauro vel pisce et precauere de aspectu solis ad lunam ascendente et similiter cum fuerit luna in coniunctione et xii. in signo aquoso. Cave et ne fuerit Mercurius in constellatione ascendente uel sibi oppositus et similiter dic de Saturno: et utilior hora ad aperiendum renas est in ultima medietate mensis lunaris usque quod luna sit diminuta et quod sit in libra uel scorpiene. Et nocive stelle non in eandem respiciant. et tunc est luna deterior cum fuerit in fa reproba uel noua. Preterea de diminutione sanguinis non per apertiones uenas sed per scarificationem carnum cum luna fuerit crescens in lumine: respiciunt in ipsas stelle nocturne si est opposita mercurio. et quod luna sit cum uenere uel respiciat in ipsam uenus uel mercurius. Cum uero luna fuerit in constellatione ascendente: tunc hoc omnium uel potentia in corpore super eodem loco in scorpiene.

De medicina laxatiua respiciendo lunam.

Qui uoluerit summere medicinam laxatiuam consideret lunam in libra uel scorpiene uel pisce. cave de approximatione lune ad saturnum. quod facit congelari humores et medicinam in corporis. et quanto magis elongatur luna a saturno tanto melior est. non est in medio cum fuerit in mercurio. Sit itaque principium tui operis in bona constellatione lune et absentia eius a nocuis stellis et eius spiritus in suo ascensu. Cum uolueris dare medicinam uide in quo signo sit sol. quod quidem poteris per preteritum menses cognoscere: si diligenter inspicias signa et menses in prima sphaera descriptos. Si. n. sit sol in colerico signo ostendit plus acui medicinam et plurimum in melancolico. si autem in flegmatico modicum sed qualitate et natura signi quoniam sol per labia perstrigit uentre et non lassatur. preterea diligenter est aduertendum. Si in colerico signo aut melancolico aut flegmatico. Si ubi luminaria in colericis signis se recipiunt uel aspexerint medicina tunc data parum mouebit. Si vero in melancolico accipiente aut nihil aut parum soluet. Si in flegmaticis signis sol et luna euerit facile medicina sumpta oucet et precipue si fuerit luna in augmento quod ut aut pluuus crescente luna crescit totum corpus humores et est sciat et letomia. i. supfluitas. de crescente uero luna decrescunt hec omnia. Hec nostra secreta que compilauimus proculdubio cognoscere poterit quicumque in se ipso ea experiri uoluerit.

✠ Alexander iam sciisti illud qđ ante tra-
ctavi et exposui non selvz qđ sba huius mudi in v-
niuerso et eius superioritate et altitudine inferiori-
tate et profunditate antierioritate et posteritate vna
est nullam hñs differentia scđm substantiam qđ et
oĩa solūmodo est in accidentibus et in eius exis-
tentiis in forma et accidentibus et in coloribus. Si
ergo nulla res differt a se ipsa. cōsequens ē et dif-
ferentia sit alia. qđqđ ergo corporaliter ē natura
i mudo que primo diuidunt in quattuor ptes: et ē
quattuor elemēta. deinde qđqđ generatur ex his
ē originalibus et animalib⁹ semp ē ex mundo cir-
cūdate ipsum. apz ergo qđ inferiorū forme regun-
tur a formis sup coelestibus sphericis spirituali-
bus et hec ē cā experientia in operib⁹ incātamē-
torū et imaginum. et iste forme spherice sunt fir-
me gradib⁹ firmamēti et sepiē ille regentes supe-
riores recipiunt impressiones earū in suis lumi-
nibus sicut infans et mulier p̄gnas ideas et simi-
litudines rerū et earū formas et perducunt eas ad
mundum inferiorem iuxta possibilitatem infor-
monis et impūmētis eas seu cōponētis. recipit
igitur quēqđ res ē originalibus et vegetabilibus et
oialib⁹ ab illis fm qđ potens ē in sua natura reci-
pere. Et scias qđ receptioni cuiusqđ formarū sup
coelestium accidit iuxta capacitātē et possibili-
tātē in recipiendo ipsam. et qđqđ deriuat in inferiori-
bus ex imp̄ssionibus sup coelestib⁹. formas ergo
idolū incātamētorū et diuinationū est quod in-
fidiatur aque imbrum et a patre sene. deinde cū
illo quod incliat ad sapiētā et ad iudiciū iusticie
qđ ergo est magia apparens in liberalitate deinde
seqđ ipsum ad putum flauū velocē. Anuoca prin-
cipem multorum miraculorum qui est multe be-
nedictionis et p̄uenit qđ consideratio tua sit simi-
liter in tempore suo et est necesse continuare lumē
planetarum et in superiorem radioz suor repro-
bare et in eo quod vis bonū ē. et ecōuerso sic cū
vis corrumpere et ego ponam tibi exempla in h⁹
qbus multis indigebis. et ostendam faciem ope-
ris in hoc dño concedente.

Quā illi q fuerūt velocis ap̄rehensiois et intel-
lectus eorū fuerunt clarificati ad suscipiēdā sciē-
tiā inuestigauerūt id quod manifestum est de eo
quod occultum est eis et i⁹ cuius scientia ē verifi-
cata apud illos cōfirmauerūt fm modum postq̄
cognouerūt et inuestigauerūt vtilitatē suam et du-
rabilitatē et perpetuatē visa occultauerunt et ce-
lauerunt vt non associarentur eis in eorum scia il-
li qui non habent ap̄rehensionem quam illi ap̄re-
benderunt nec sciam quam illi sciuerūt et sunt di-
uisiones altissimi cuius potentia et dona sunt glo-

rificata i suis creaturis curētia f3 suā sapiētā et
fm suā voluntatē sup his voluerūt et approbaue-
rūt et nō clōgabit te deus gloriosus ab illis q ba-
buerūt sciaz cū tu sis ē numero illorū q desideras
aliqd acqre et q appetis possidere victoriam aut
fm intētionem suā ad id quod appetit aut f3 abi-
litem rerū appetitaz ad ipsum. Qui ergo i hoc
mundo de secretis occultis et ē scis occultis v-
niuersalib⁹ et p̄icularib⁹ quas per trāseūt hōines
et nō cognoscunt nec intēdūt circa ipsas et hoc qđ
intētio eorū et desiderium intendit ad alia et alie-
num est ab eis quod appetunt et iam oñdā tibi qđ
qđ vides in hoc mundo sensib⁹ tuis ē patēs et oñ-
obus ex mā. s. et forma oīs igitur forma durabilis
ē ppetua in ipso op̄te sine augmētātōe et dimi-
nūtōe. et oīs materia q est i gñone nō existit i aliquo
tempore et tempib⁹ nec vides nisi formā gñaliū
et vegetabilū ē minus p̄durātē in aetate et susci-
pit i se corruptionē aut defectū aut angustū vel
diminutionē qđ abest et recedit pp corpis et mae
differentis ipsam qđ ē p̄positū necessario ex p̄po-
sūtōe p̄tū q sunt diuise cūz motib⁹ p̄tiantib⁹ i cor-
pore quā diu existat in aggregatōe et segregatōe
et foatio durabiliter p̄seueret. Cā aut qđ iuētur
forma durabilis et ppetua qđ ē ex planetis dura-
bilib⁹ et ppetuis et cā corruptōis existit i aggre-
gatione et sepatōe p̄uenit eo qđ ex planetis p̄tīs
qū p̄seuerat f3 enū modū. apz igit qđ p̄dixi qđ for-
me coelestes qñ summūtur a luminib⁹ planetarū
intermediarū i ipsos coelos et ipsa elia suscipiūt
hōres ex ipsis q hñt suscipere et ex istis eorū du-
rabilitas quā h3 diuiduus ille hūor et motus for-
maz et potētiaz et opa eorū ē iuxta cōplexionez
coelestē sine firmamenti. et illud dominatur in o-
peribus cuiuslibet forme quod dominat in quoli-
bet humore et superat omnem complexionem si-
cut placuit creatori suo glorioso et sublimi. conue-
nit ergo scire qđ dixi et monstravi veritatem eius
et vīm cognoscas metum firmamenti et signa ei⁹
et planetas ipsos fixos et durabiles et qđ ascen-
dit ex qualibet parte signorū et ex formis figura-
tis spiritualibus operantib⁹ et qđ scias mot⁹. xij.
siderum et modum inter illos q significāt hec o-
mnia. et sciatur motus. vij. errantium i cōiunctōe
et oppositione et in receptione et triplicitate et qđ-
dratura et sextiplicitate et signus est aint et signū
est auscherac et terminus et inuentiones et quō
accipit eorū passio et impressio et receptio lumi-
nis et eius radiatio et ascendens fm certitudinē
cū ipsa et scđm cursum et fm inclinationē ad de-
xtrā et sinistrā et quot denarios p̄tāsiunt planeta
i quolz sig⁹ cū me⁹ signo cū mediatōe et i p̄patōe

et in effusione sui luminis s3 ultimam certitudi-
nē et insiderationē: et id quod magis obz sciri et
fieri est cognoscere horas ascēdētū benignorū et
reproborum et q3 h3 gl3 in longitudine et latitudine
et ascēdēte et apparente. Cū igit cognoueris om-
nia cū hīs q3 p̄dicimus tibi de scientia lapidum
et q3 p̄cipu q3libet istorum p̄ participationē in qua-
libet imagine lapidū et vegetabilū et originalū
in quolibz mēbro ex mēbris suis necesse est q3 ag-
gregatio et vniuersitas attribuat et p̄tineat ma-
gis oīam super eis sicut p̄tinet ad solē i vniuer-
so et s̄m maiortatem et p̄tate ē distinctio p̄tine-
ns ad solem s̄m in diuisione deinde similiter q3
libet ymago et quodlibz mēbrum ex mēbris exiū-
bus in ipsa qm̄ omne compositum s̄m q3 cōstituitur
et cernitur. Cum ergo reueris cum adiutorio al-
tissimi sumi licissimi ligatione illaz potentarū sup
coeli s̄m q3 operantur cum istis corporibz et in tā
nouissū quid h3 planeta quilibet ex illis in vniuer-
so et indiuiduis et corporibus cōpositis uisientes
considera etc.

De proprietatibz originalū et lapidū.

De qualitibz et proprietatibz et virtutibz q3
rūdam herbarū et de eaz vniuersitatibz breui tracta-
tu in sequentibz capitulis d̄terminabimus. In ali-
is siquidem libris nostris plenarie de proprietatibz
lapidū et virtutibz herbarum et naturis plan-
tarū declarauimus et ideo que nunc dicenda sūt
de plantis et lapidibus quantum ad presens opus
sufficiunt. Sed scire debes O Alexander q3 si-
cut in plantis diuerse sunt nature: diuersaq3 ui-
res insite diuinitus sic et in lapidibus diuerse re-
periunt spēs et uirtutes quarū pulchritudines et
utilitates s̄mo inestimabili maxime et principaliter
conueniunt regie maiestati: decorant .n. regū
diademata lapidibus preciosis quarū pulchritu-
dine uisus iuuatur: salus delectatur: dignitas or-
natur. et eorum uirtute grauissime egritudines et
corporibus expelluntur. sine quibus pax efficax ē
medicina iō vniuersa eis medici in medicinis ad
morbos grauissimos expellendos. angēs uero vir-
tus et mirabilis tam plantis q3 lapidibus diuini-
tus ē collata sed humano generi est occulta. Sed
nos in libro de lapidibus et plantis plenius ex-
posuimus eorum proprietates et uirtutes.

In primis O Alexander tibi tradere uolo secre-
torum maximū secretū et diuina potētia iuuat te
ad perficiendū propositū et ad celandū h̄ archa-
nū. Accipe ergo lapidem alalē vegetabilē q3 non ē
lapis nec h3 naturā lapidis. et iste lapis quodam
modo asilatur lapidibus montium munerarū et

plantarum et alialium et reperit in quelibet loco et
in quolibz tpe et in quolibet homine et conuertibi-
lis est in quelz colorem et in se continet oīa clemē-
ta et dicitur minor mūdus et ego nominabo ipsū
nomine suo quo nominat ipsum vulgus. s. termi-
nus ouī hoc est dicere aluel ouum philosophorū
diuide ergo ipsū i quattuor p̄s quelibz pars h3
etiam naturā. deinde compone ipsum equaliter et
p̄portionaliter ita q3 nō sit in eo diuisio nec repu-
gnantia et habebis p̄positum dño cōcedēte. Ille
modus est vniuersalis s3 ego diuidam ipsū tibi i
operationes spēales. diuidit itaq3 in quattuor et
et duobus mōis sit bene et sine cōruptōe. Qm̄ igit
habueris aquā ex aere et acrē ex igne et ignem ex
terra: tūc habebis plene artem. Dispone ergo sub-
stantiam acrē p̄ discretiōem et dispone substantiā
terreā p̄ humiditatem et caliditatem donec cōueni-
antur et cōiungantur sic q3 nec diuidantur nec discē-
pent. et tunc adiūge eis duas uirtutes opatiuas. s.
aquā et ignē. et tūc implebis opus tuū. Quia si p̄-
miseris aquā solā dealbabit. et si adiunxeris ignē
rubeſcet dño cōcedente.

Sciendum tamen q3 scire producere argentū
et aurum verum ē impossibile quoniam nō est pos-
sibile equiparari deo altissimo in operibus suis
proprijs. Sed cum declarata fuerint hec per ac-
ipsa cōprehendentur sine impedimento. et hec est
summa institutiōz necessariorum. Cōueniens est
ergo negociari in accidentibus quoniam cum iue-
rimus in ipsis directa etia celatur dispositio eoz.
Accipe igitur auripigmenti p̄m et pone in ace-
to donec albescat. postea pone partem argenti vi-
ui et argenti et comisce cum oleo ouorum et pone
in crucibulo. et si egredis album sicut auis que vo-
catur i arabico achauo et in hebraico peres. Lau-
detur deus. si nō: reponas quo ad cōuertatur. et
tunc pone partem super septem martis zug albi
et erit laudabile. post accipe ex ros chasag et fac
as comedere ex eo peres. q3 vocatur achau in a-
rabico quousq3 cōuertet viride et misce secū sci-
auzag. cera et omnia cum oleo ouorum et pone ex
zug super duo ex sole et luna in duabus partibus
et erit laudabile.

Et facias anulum ex argento et auro puro et ex
acut rubeo. et sculpe in eo formas puelle discho-
pro capite exultantis et fortificatis et equantis leo-
nē et sal- tēt coram ipsa sex homines. in mane diei
primi et hora solis et sidere leonis et sole in eo et
luna in gradu deci cachi. quod vocatur seraph in
arabico. et erit reſte a remotioribus ex eo. ponā
tem hunc anulum honorabunt et roci sue obediēt
in hoc seculo et nemo euitabit in manu sua.

b 8

Et pater noster hermogenes qui triplex ē i philosophia optime prophetando dixit veritas haec bz et nō ē dubium q̄ inferiora superioribus respōdet: opator vero miraculorum unus solus deus est aquo dependet ois opatio mirabilis sicut ois res creat ab una sola substātia vna sola dispositio ne cuius pater est sol et mater luna q̄ portant ip sam per auram in utero terra tamē priuata ē ab ea hic dicit p̄ incantamentorū: thesaurus miraculorum: largitor virtutis. ex igne facta est terra: sepa terram ex igne q̄ subtile dignus ē grossus et rarus spissus: hoc sit sapienter et discrete. ascēdit .n. b̄ terra in caelum et ruit b̄ coelo in terrā. et i terficit superiorem et inferiorem virtutē sic ergo dominatur inferioribus et superioribus. et tu dñaberis sursum et deorsum: tecū enī est lumen luminū et propter hoc fugiūt a te oēs tenebre. et virtus superior vincit omnia. Dē .n. rarus agit in densis fm dispositionem maioris mundi currit bec operatio. et pp hoc doctor hermogenes triplex in philosophia. Et de mirabilibus huius mūdi ē iste lapis q̄ pugnat cū aq̄ et uentis rides eū assurgere super aquas quando currūt aque cū uentis et nascitur in mari mediterraneo cuius proprietates est bec si accipis hunc lapidē et posueris eum in alio lapide et tecū portaueris non est possibile q̄ aliquis exercitus possit currere contra te vel tibi resistere sz fugiet precipitanter corā te: Sūt et duo lapides preciosi mirabilis uirtutis qui inveniunt in locis tenebrosis. quaz unus est albus et aliter rubeus et reperiunt in aq̄ salmatis. eoz operationes sūt bec. Albus incipit apere super aquas i occasu solis et permanet super faciem aquarū usq̄ ad medietatem noctis. et incipit descendere deorsus. et i ortu solis peruenit usq̄ ad fundū. lapis uero rubeus contrarium opas q̄ incipit apere ab ortu solis usq̄ ad horam meridianā et incipit occidere usq̄ ad occasum solis. Horū lapidū proprietates sunt bec. Si suspenderis b̄ lapide rubeo pondus dragme in uno equo tui exercitus eg exercitus tui non cessabunt inire donec auferas ipsum lapidem. Et operatio lapidis albi est per contrarium. q̄ nūq̄ iniret donec eum tollas. ualent ergo multum ad insidias exercendas et ad opus exercitus. et proprietates istorum lapidum ē bec. Si uno ligauerint ad inuicē ponatur lapis albus i ore alterius: si ei pertinet iusticia loquitur incontinenti: alioqn obmutescet q̄dū est in ore ei⁹. lapis uero rubeus per contrarium operatur. Et ego b̄ terminabo tibi proprietatem lapidum et uirtutes incantamenti in q̄busdā i sequenti tractatu. Hic ipsum est ex uenenis et magnis et non apparet i co

lore suo cum uidet neq̄ in sapore cū gustatur: q̄ non ē in eo amaritudo sicut in basilisco aut felle aut sicut syr auret q̄ uocatur calas. inconueniens est igitur quod non sit prope te quoniā ipsum ē ex instrumentis bellicosissimis latentibus quo expellis nocumentum i gubernatōe tua sicut non ficauit tibi.

Et sustentamentum omnium istorū est bonus sydus radicale in quo natus es. et pp hoc nō iuuabit alius acuties neq̄ exercitum. Seruas igitur primo uiuenti in aeternum et cogita in futuro seculo ac si moreris cras et idoneū ē q̄ facias res ciuiles et anima uniuersali et thesaurizabis in ea particularem. et intellige in hoc sicut idoneum est. s. ex signo magno. Scias etiam q̄ chimia ē scia q̄ nō ē vera nisi oratio et seminatio et pp b̄ erit amabilior oculis tuis. et ipse p̄ficiet et ridebis gubernationē tuā et exaltabis potestatem tuā cum auxilio diuino. Sz qm̄ in lapidibus sunt proprietates memorande iō recordabor uirtutū secretarum eorum in quibus inuenies utilitatez. et experimētū testatur sup hoc. Lapis bazas ē nomen p̄se et gubernatio ipe dimēt. q̄ stringit uetū. et ē duoz colorū. s. crocei sicut cera et uiridis sicut oliua. et iuuentio sua ē in terra sic et ferūt q̄ reperitur in felle basilisci. et preparant ipsum caliditate. pp hoc est tenuis tactu. proprietates ipsius est iuuentum p̄tra uenena omnū vegetabilium et mineralium et ex morfu aliorum minorū et p̄tura. et cum bibitū fuerit ex eo pondus granorum i 2. mortem uitat et uenenum extrahit p̄ sudorez. Et qui portauerit ipsum ligatum in anulo honorabit ab omnibus hominibus: et ab eis aspiciet. Et si puluerizet et spargat super locum morsus animalis uenenosi abstrahit uenenum. et si putrefieret locus: ipsum liberabit. et si puluerizetur ex eo pondus. i. granorū ordi et liquefiat. et proicias in ore basilisci interficit eum. et si suspendis ipsum in collo pueri q̄ non est passus malū caducū aut aliquod accidens liberabit eū ab omni accidente.

Lapis margarite et ipse ē aliacur in arabico est triplicis generis: rubeus: croceus: arenosus. quilibet istorū ligatus in anulo et suspensus collo intrantis ciuitatem in qua est infirmitas tamen liberat eum ab infirmitate illa. margarita rubea in anulo ligata portans cor fortificat et eum reddit honorabilem in conspectu hominū. Et q̄ sculpsit i eo for̄ leonis et fortuna leonis et solis et solē in ipso et scias elongauerit ab eo honorabilē multum. et peruenit ad res suas cito. et cito p̄fectū uoluntatem suam. et non uidet in lecto suo solia timorosa.

Zamrad ē lap̄ cuius proprietas est honorare portatē ipsū in anulo. sedat dolorē stomachi cum suspendit et afortiori si tangat ipsū. et iuuat ad leprā quando terris et bibitur. qui ligauerit cū in anulo et suspenderit anteq̄ veniat dolor ventris liberat ab eo.

Alchabat est lapis mollis ethiops splēdēs et eius tactus est frigidus: et p̄tās ipsū non superabit ab igne neq̄ cōburef. et prodest et omni egritudine calida augmētantē: accipiens. n. ipsū reperit frigiditatem multam et p̄spicitur ab eo sic q̄ non potest auertere oculum ab eo. siq̄ igit̄ portauerit ipsū in loco euidēti exaltabit in oculis hominum et honorabunt ipsū. et non potest homo p̄liari cum habente ipsū in manu s̄ miratur cū aspicit ipsū. pp̄ quod opaberis in eo si cut facis in secreto quod notificauit tibi Almansies est piram in arabico et est lapis quo magni reges honorantur et thesaurizant ipsū in thesauris suis. et proprietas eius magna est et non est homo potens occidere accipientem ipsū. et ex nunc n̄ est vīsus in manu hominis occisi. et cū puluerigetur et poterit ex eo. liberat a morfu scorpionū et animalū minorū punctura et serpentū occidētiū

¶ Alexander hoc sufficit tibi ex lapidibus et si intelliges in eo et aspicias deus per misericordias suas faciet te prosperari in eo quod petisti ex me. De vegetabilibus.

¶ Alexander tu plene nouisti ex precedentibus tractatibus ubi tractauit tibi de naturalibus et secretis creature q̄ gradus et dispō plātarū est post gradum et dispositionem mineraliū fm̄ essentiam et q̄ recipit propriam formam fm̄ suā originem et naturam a superioribus naturis et nātis. s. vīcētē et dñantem in eo. Et vincens in plantis ē aq̄a natura et in mineralibus lapidibus vincens est natura terrea. recipit ergo natura plātarum de natura aquarum extensionem sicut idem recipit aqua per motum et impulsione ventorum in suo loco et sicut aqua est diuersarū figurarū q̄ i ea multe sunt figure. sic accidit et in plantis omnes figurę reperiuntur in plantis. cum itaq̄ vincens in plantis sit aqua et non extenditur nisi per diffusionem et cum opator dissolutionis aquarum sit perpetuus incessanter operans in suo cælo videlicet mercurius. quoniam vniuersaliter verum est q̄ vnus q̄sq̄ planetarum regit et disponit quod conuenit et aīatur sue nature verbigratia. Saturnus tenet terram: Mercurius aquam: Juppiter aerē: Sol ignem et non reperitur hec conuenientia in planetarum virtutibus sed in operationibus quas semper habent continuas et perpetuas per virtutem

superiorem vniuersalem que est super omnes virtutes istarum operationū. et hic non est locus ad demonstrandum de his arduis. S̄ ideo feci mentionem q̄ necessarium et nimis utile ē tibi propter sequentem tractatum in quo determinabimus d̄ spēs et in diuiduis quorūdā vegetabilium plantarum. Cognitio ergo proprietatum istarū rerum spectat ad philosophos coḡ vero operationū naturalium rerum spectat ad medicos. Et volo iudā prudentiam non latere q̄ omne carens lumine de numero vegetabilium a saturno regitur et et attribuitur. et quicqd̄ vegetabilium est floridū non ferens fructum marti attribuitur et per ipsū regitur Omne rō vegetabile floridum et fructuosum soli attribuitur et per ipsū regitur. Deinde compone et coniunge has diuisiones et dicas omne vegetabile ferens fructum non flerescens sicut ē pomer palma attribuitur saturno et soli. et omne floridum non ferens fructum creatur a mercurio et Marte. Item quedam vegetabilia sunt per ramos quedam per semina. et quedam sine semine nascuntur. et sine plantatione patet ergo luce clarius ex predictis q̄ quelibet spēs vegetabilium habet dispositionem propriam qua completionatur et imitatur virtutē vnus planete et assimilatur ei vel attribuitur et h̄z aliā proprietatē qua assimilatur et attribuitur virtuti duorū planetarū vel pluriū s̄ q̄ pōt suscipere. et iuuat unāquāq̄ proprietate id qd̄ ei attribuitur. Illa virtus naturalis q̄ disponit illam spēm sicut in colore odore et sapore et figura et anima naturalis colligit oēs istas proprietates et virtutes naturales quoniam concurrūt ab ipsa et imitantur p̄ eam et facit ea durare per tantum tēpus quātū definiunt et designant ex sua virtute. q̄ non ē actus sine motu neq̄ operatio sine deo et sic inuenies quandam spēm vegetabilium noctuam: et quandam sanatiuam: et quedā species generat lenitiam: et quedam gaudium quedā facit amorem: quedam odium: quedam ferentib⁹ ipsam tribuit reuerentiā et honorem: quedā abiectionem tribuit et contemptū: et quedā videre facit falsa somnia: quedam verissimas visiones: q̄dam generat probitatem et fortitudinē: quedā pigritiam et debilitatem: quedam sanat corpora a uenenis mortiferis: quedam corrumpunt corpora et ferunt mortem. et ego faciam tibi mentionē de his omnibus speciebus cum argumentis et p̄bationibus manifestis.

Illā quidem species vegetabilium que generat reuerentiā et honorem est quedam arbor fē habens folia conuoluta folium eius est rotundū et fructus similiter: virge ipsius arboris sunt bu-

milde et odor suauissimus. Qui ergo euellit ipsas in suo noie et portat secus p certo sibi acquit bonorem et reuerentiam.

Est alia arbor q surgit in longitudine et in brachijs hñs folia longa humida habens i se lineas albas q qdem portauerit de substantia ipsius arboris exaltabit. Est alia arbor hñs folia sua ingenta et cuius palmites extenduntur supra terrā cui odor bonus. Qui istā secū portauerit erit letus pibus et audax cum isto non est bonū luctari et litigare et pugnare qm suus aduersarius semp succūbet coram eo et ipse in suis opatōib triumphabit.

Et de spēbus arborū qdā est que hz cuspides et plātam hz folia oblonga et amittit sua folia ante q faciat flores et hz tres flores oblongos rubcos suauis odoris. q ipsos flores comedit accipit ei gaudiū atqz risus. Qui ēo euellit eā cum stipite et folijs et fugit florem cogitando de al q psona foeminea facit eā succedere in eius amorē.

Et alta herba q vocat androsinon q nascit i terra syn et est cōplexa hñs folia sicca et pua nimis et semina nimis pua rotūda et intrisecus alba. Si ergo tu sumpseris. vij. grana de seminibus i noie allicuius psonē et trueris ea i ortu luciferi et reueris uia q radij eorum tangerit ipsam: et si dederis ei bibere illa. vij. grana aut comedere pmanebit timor eius i corde suo et semp obediēt tibi toto tēpore uite sue.

Et de spēbus plantarū est qdam planta q gñat languorem: cuius cuspis plantarū: cuius palmites extenduntur p unū brachium cuius flores sunt albi precedētes folia non ferentes fructū ppietas eius ē martis et mercurij eius nā ē ignea et aerea q portat hanc herbā secū nūq illo tpe erit sine languore donec reiciat eam. Est et de gñe plātarū qdā spēs sanatiua cuius semina seminant cuius ran i sunt quadrati: cuius folia sunt rotunda: cuius flores sunt coelestis coloris: cuius semina sunt rubra: cuius odor suauis hñs bonū effectus: q biberit ex ea vel odorauerit ei odorē sanabit de cataro et melancholia et de sollicitudine timore et frenesi et de multis alijs infirmitatibus.

Est et alia plāta q dī fertihdon cuius proprietat est generare.

Et alia planta q dī natanison alias nothafon et bec ē validissima ad amorē et reuerentiā acqredā.

¶ Alexander pfecti tibi qd premisi: et solui plenā solutione. Esto ergo semper virtuosus: et deus gloriosus te dirigat regat et custodiat. cuius bonitatem ois percipit creatura.

De iusticia et eius comendatione.

Iusticia est conditio laudabilis de proprietati

bus altissimi gloriosi simplici: unde etiam regnū dī esse eius quem deus elegit et constituit sup seruos suos: cui comitenda sunt negocia et regimīna subditorum: qui debet speculari et defendere possessiones suas et diuitias et sanguinē subditorum et oia opera eorum sicut deus eorū. ergo in hoc asimilandus est deo. et ideo oportet regem asimilari et imitari altissimum in omnibus opib suis. deus vero ē sapiens atqz sciens et eius preconiā gloriosa. et nomina eius sunt in ipso: et magnitudo dñi eius maior est et supra comendationem. Ergo sapienna ē contrarium iniusticie et eius oī ē iusticia. In iusticia extiterūt coeli et constituti sūt super terram. In iusticia et missi fuerūt pphete sanctissimi: iusticia et est forma intellectus: quaz creauit deus gloriosus. et perduxit creaturā suā ad ipsum et per iusticiā edificata est terra et constituti sunt reges et obediunt et domesticantur subditi terribiles. et appropinquant rectus et saluantur aie et liberantur ab omni uitio et erga reges suos ab omni corruptione. Et p hoc dixerunt in dī iusticia regentis unius ē subditis q fertilitas tempis. et adhuc dixerunt dñator iustus melior ē q fortissima pluuia feronina. Et fuit inuētū scriptum in eno lapide in lingua caldea q rex et intellectus sunt fratres aliter aliter indigens nec sufficit unus sine reliquo. et ois res in uniuerso creat a iusticia. et ipsa ē cā intellectus q ponit in esse eius essentia et operationē et tpe ē actus ei et ipse ē re: eius iudex. Ergo essentia iusticie et radix eius ē intellectus et ipse est operans et deducens eā: adhuc ipse est eius potentia et operatio et ipse ē eius intentio: et ipse speculatio scientie: ipse iudex operans et recipiens id quod peruenit ex actu i eo qd recipit. et est iusticia. Appz ergo q iusticia ē duplex manifesta et occulta manifesta q manifestat ex actu opate sup pdictōib ē recta iusticia pōderata et mensurata p ipsum intellectū et iudiciū et ex ista sortuntur nomen. Occulta vero est fides seu credulitas iudicis operantis opera sua. et certitudo ac confirmatio suorum dictorū. Ergo appz ut pdiximus q rex asimilaf i iusticia simplici glorioso altissimo. Et propter hoc conuenit ut sit firmus in omnibus operibus suis ppris et cōiibus. Cum ergo declinat a propria vel cōi iusticia: non est iusticia dei et uoluntas altissimi eius in his. et q credat totaliter in hoc q per eius fidem consequitur legem: quod est perfectio dñi. et prout apparet ex opibus suis cōplectitur corda subditorum. i. prout apprebunt opera sua: seminant opera subditorum de ipso. et iudicabunt subditi de ipso et proprietat et cōitas sunt in diuersis gradibus

et transgressiones iusticie in eis dñt et iusticia est nomen relatiuum ad aliqd dñm et correctio iniurie et rectitudo statere et sola mēsure ē nom collectiuū spectans ad curialitatē et mōs largitatis et ad opatōes largitatis et bonitatis. Iusticia aut diuidit in duas ptes. ē. n. iusticia q̄ ptinet ad iudiciū apud iudices et iusticia ptinēs ad hōinē in rōcniō sui ipsius ihus q̄ iter se sūt et creatorē suū. g. statue in hīs que sunt inter te et populū. .f. cōmēsuratio nes mox et sedes signorū. Et ego exēplificabo tibi formā laudabilē sapientiam physicā valde carā que demonstrabit tibi quicqd ē i hominib⁹ vniuersaliter q̄ cōplectis regimē subditorū et demonstret gradus eorū et qualitates et radices et qd oportet habere de iusticia in quolibz gradu diuiditur entz in duas circulares sphaeras. et q̄libz diuisione unus est gradus. incipe ergo a quauis diuisione et dabitur tibi id quo nichil ē preciosius et circulus firmamenti a quo sunt ordinatōes siue regimina vniuersa i superioribz et inferioribz. et ad conseruandā huius mūdi visum ē tibi tali mō debere icipere imūdo et hec ē utilitas huius libri et hec est figura eius. Adēdus ē ortus seu virtutū et materis materia seu spēs ē iudiciū. Iudiciū est dñator valatus lege. Et ē regimen quo rex regit. Rex ē pastor q̄ defendit a procerib⁹: proceres sunt stipēdiarij subditati pecunia. Pecunia vero est fortuna q̄ collit a subditis. subditi aut seruī quos subicit iusticia. Iusticia vō ē quod p̄se in addit: in qua ē salus subditorū.

De exitu rerū in esse et ordine.

Scias q̄ illud primū qd formauit altissimus gloriosus est substantia simplex spūalis i fine p̄fectionis et cōplemēt et bonitatis in qua ē forma omnium rerū et noīas itelligētia et deinde de illa substantia exiuit alia substantia minor in gradu suo que vocat aīa vniuersalis et progressa est ex illa aīa alia substantia q̄ vocat byle ante cōmēsuratōez q̄ attendit in longitudine latitudine et profunditate in qua factū est corpus simpliciter. Corpus ante figurā nobilissimā q̄ superat oēs figuras et est anterior comparatiue et antiquior et remansit i loco et no sp̄arū et planetarū id quod purius fuit ex eo et quod fuit simplicior p. prior ergo spera circūdās vsqz ad iminū sphaere lune.

De motu et situ coelorum.

Et nouem sunt coeli vnum infra aliud infra se i uicē prior ergo et superior sphaeraz est sphaera circūdās deū ipsum sphaera siderū. Scda postqz 1a sphaera est saturni et sic vsqz ad sphaeram lune infra quam est sphaera elemētōrū quattuor q̄ sunt ignis aer aqua et terra. Ergo terra ē mediū oīuz ellorū

et est depressior substantia inter corpora et spissior substantia rōabilē et postq̄ ordinate fuerunt iste sphaere quedam in quibusdam in se ipsis sicut dictū est iuxta sapientiā et dispositiōem simplicitis gloriosissimi et di' positioe mirabili et pulcherrime ordinate ordinatissima et mote sunt sphaere circulariter in suis partibus et planetis super elemēta q̄ tuos et vicissitudinantur super ea dies et nox: aestas et hyems: est et frigus. Cōmixta ē sunt q̄dam cū quibusdam et cōparatū ē rarum cū denso et ponderosum cū eo quod est leue et calidum cum frigido et humidū cum sicco. et tunc composita sunt ex eis longitudine tempum vniuerse species cōpositorum corporum que sunt originalia vel semina siue minera et regetabilia et aīalia. sūt ergo originalia composita quicqd cōgelat in visceribus terre et in profundis marum et incōcauitantibus montium et fumositatibus inclusis et ex vaporibus ascendētibz et ex humiditatibus cōgelatis. et incōcauantibus cavernaz i qb⁹ aer terreus magis dñatur. sicut aurū argentū et ferrum plumbū et lapides margarite corallus tutia vitrū alumen. et hīa similia q̄ videntur et cognoscuntur. animal vō est omne genus quod mox et sentit et transit de loco ad locum p se ipsum et aereitas in eo dñatur magis. regetabilis vero cōpō nobilior est minerali. animal vero nobilior est in cōpositione q̄ sit regetabile. hō vero nobilior ē in cōparatione aīalium vniuersorum et igneitas magis in eo dñat. Et cōuenerūt i eius cōpositione oīa et vniuerse res que reperiuntur in viuētibz et simplicibus et cōpositis. qm hō est ex corpore denso et cōmēsurato et anima simplici spūali substantia. te ergo oportet si tu es sciens sup sciētiā et virtutes entium et nūm q̄ tu incipias in primis a cognitione tue anime que propinquior ē tibi ceteris alijs. demū post hāc hie sciām altaz rerum.

De ortu anime.

Scias ergo q̄ anima vniuersalis est eis spiritalis orta ex intelligentia solūtate diuina et habet duas vires currentes in corporibus sicut lumen solis in partibus aeris una quarū virtū ē signum fa vō operans quam illustrauit glorios⁹ deus. .xii. virtutibus que sunt vis attractiua: retentiuā: digestiua: et pulsua: nutritiua: informatiua et uegetatiua operatio ergo huius vis uegetatiue in cōpositione corporis humani est in receptione spermatis in vulua et in eius dispositiōe durat p. .vii. menses. et postq̄ p̄fecit hoc tempus qd mēsuratum est ab altissimo glorioso et sublimi:

c li

tunc transmutat ipsum al anima Sensibilis de ipso loco vsqz ad egressionem suam et habitaculum. et acquirit aliud regimen vsqz ad complementum quatuor annorum. deinde reddit ipsum virtuti rationali que simulat naturam sensibilem. et tunc acquirit aliud regimen vsqz ad complementum .xii. annorum deinde reddit. et tunc additur vis intellectiva denuntiatiua figurarum similitudinum et interpretationum sensibilem. et acquirit aliud regimen vsqz ad complementum .30. annorum: tunc aduenit uia iudicialis seu philosophica que speculatur formas intellectuales: et tunc acquirit aliud regimen vsque ad complementum annorum. 40. Et tunc accedit ei uirtus regia et uoluntaria et hinc tunc aliud regimen usque ad complementum .lx. annorum. et tunc uenit uirtus legalis planatiua originalius et acquirit in id aliud regime usqz ad finem uite Si ergo anima perfecta et completa est ante separationem eius a corpore: recipit a uirtute animalis uniuersalis: et sublimat per ipsum et deducit usqz ad supernam perfectionem. et tunc acquirit aliud regimen donec ueniat ad circulum seu firmamentum intelligentie cui bene complacuit. Si uero nondum perfecta fuerit anima: dilabitur vsqz ad abyssum infernorum: deinde recipit regimen ex capite sine spe placendi.

De formatione hominis

Quando ergo creauit deus altissimus hominem et fecit eum nobilissimum animalium ei precipit et prohibuit puniuit et remunerauit eum et constituit corpus suum ciuitatem quandam et eius intellectum regere in ipsa collocauit eum in nobiliori loco ipsius hominis et superiori quod est caput. Constituit etiam baiulos. v. regentes ipsius et patres et quaecumque sunt sibi necessaria et ea quibus iuuatur et custodientes eum eminas et conuincit ab omni quod est sibi nocibile et non habet existentiam nec perfectionem nisi per ipsos et constituit eum in istis. v. baiulorum seu sensuum iudicium proprium quo differt et separatur ab aliis compagibus et modum proprium quo et coicet aliis aliorum et generatur ex conuenientia et collectione iudiciorum essentia et perfectio suorum operum. ergo quinque baiuli sunt. v. sensus qui sunt in oculo in aure in naso in lingua et in manu.

De visu.

Sensata ergo oculi sunt uisibilia que sunt .x. species uidelicet lux et tenebre color et corpus figura et situs remotio et propinquitas motus et quies.

De auditu.

Sensata uero aures seu auditus sunt soni et eorum due sunt species: animalis: et non animalis: sonus animalis est duplex rationalis: et irrationalis.

rationalis uero pertinet ad naturam humanam et loquellam irrationalis uero sonus sicut mugitus bouis: aut equi: et garrus auium. et hinc similia. sonus uero non animalis ut fragor arborum: colitio lapidum: et hinc similia. quibus non inest uita: sicut tonitruum tympanum et fistula. Scias ergo quod quilibet vox est in ordine suo conuerso quando mouet aer deferens ipsam et motus cum ea ipsa spiritualitas nobilitata et non misceat pars in parte donec perueniat usqz ad ultimum apud sensum auditus: tunc deferretur per ipsum ad uirtutem ymaginariam.

De gustu.

Sensatum lingua fit per uiam gustus et saporis: et sunt nouem species dulcedo: amaritudo: farsedo: et cunctuositas: acetositas: insipidas: stipicinas et acuitas.

De tactu.

Est sensus qui est in manu est uis tactiva seu palpatoria et cursus eius est in calido et frigido aspero et leui et humido et sicco. et est uia contenta inter duas pelles quarum una est in superficie corporis et alia in eo quod spectat ad carnem: quoniam ergo acquiritur est quilibet istorum sensuum quos deus contulit huic regimini ex radice cerebri pelles subtiles leues sicut uile aranearum et sunt quasi telam et corina huic regi: cum ergo patat id quod habet quilibet sensus et peruenit illis usqz illas pelles que sunt in ipsa substantia cerebri: congregant tunc uestigia sensorum omnium apud uirtutem ymaginariam que repraesentat ea uirtuti cogitatione que est in medio cerebri ut speculet ea et colligat ac studeat earum figuris et exemplis ut cognoscat in eis nocua et iuuatiua et ut opes iuxta mensuram que prouenit et ex illis. Constitutio ergo et exordia corporis existit in his quinque sensibus prenominationis. perfectio ergo cuius rei est in quinque rebus: planete ergo super quas circulariter mouentur sphaere sunt quinque et genera animalium sunt quinque scilicet homo uolatile aquatile gressibile et quod serpit super ventres et quinque sunt sine quibus non proficit aliqua planta que nascitur ex terra nisi concurrant et conueniant in ea et sunt stipes rami folia fructus et radices. Et quinque sunt toni musicales et si quinque non essent non perficeret cantus consonanter. et quinque sunt dies nobilissimi de uniuersis diebus anni in ultima parte maii.

De consiliariis.

Sunt ergo baiuli tui quinque et consiliarii quinque in compositione operum tuorum et quilibet sit per se separatus: tunc utilitas est tuis operibus. Reserua ergo tuum secretum et ne incipias eis dicere quod habes in corde tuo et ne ostendas alicui eorum electionem consilii apud quod es. et non inuas eis quod uelis mendicare consilium: quia tunc contemnent te. Tempa in anima tua

De proprio consilio:

Nec habundantiā sensus tui ponas in tui crudelitate. nec altitudo tui status in te met ipso impediat quin semper agregas tuo consilio consilium alienū. quoniam si placet et est utile: est amplectendum: et tuum semper remaneat apud te. Si vero discrepat a tuo arbitrio: tunc est tuum considerare si est inuamentum et utile super eo quod tu perfiderasti: amplectere ipsum. et si est inutile abstinere ab eodem. Sollicite et diligenter moneo et do tibi optimum consilium: nūquā constituas baiulum in regimine loco tui. Quoniam eius consiliū potest destruere et corrumpere regnum tuum subditos et procures tuos: et incedere propriis utilitatibus et excogitare declinationē tuam. et multa alia que longum esset enarrare. Si vero non occurreret tibi quicquid baiuli qui placeant sicut prediximus sint saltem tres et non minus quoniam maximum bonū provenit ex hoc scilicet ex tribus. quia nisi tertium esset nichil penitus nosceres. Primum ergo super quo sunt omnes res est trinitas et per quatuor medias: per. vij. perficiunt. quia. vij. sunt planete et circuitus line septenarius et septem sunt dies potionis siue medicine et dies periodi sunt septem et multa alia que spectant ad septenariū numerum: quorū enumeratio esset longa.

Experientia circa baiulos.

Et enim ex quibus temptare poteris baiulū tuum est quod ostendas ei te indigere pecunia. Si ergo inducet te ad distributionem eorum que sunt in thesauro tuo et ostendat hoc esse expediens. Scias quod nullum caput pretij ponit in te. Et si inducat te ad rapiendum pecuniam subditorū: erit corruptio regiminis: et odiet te ultra modū. Si vero exponat tibi quod habet. et dicat hoc est quod ex gratia et dono nostro acquirit offerens ipsum tibi. Ille est merito comedendus et omni laude dignus ut pote eligens et volens confusionem sui operis pro tua gloria. Temptabis etiam baiulos tuos in donis et muneribus faciendis. quem ergo illorū videris conari et intendere super his ultra modū nullum bonum speres in eo. et ille baiulus qui avelat pecunie acquirende et thesauros observandos: non confidas in eo. quia servitū est propter aurum: et dimittit pecuniam currere cum sensibus hominum. Et est profunditas sine fundo. et non est in eo terminus siue finis. quia quāto magis crescit pecunia: crescit intentio acquirendi et sollicitudo. et hoc in baiulo est causa corruptionis regie

multis de causis. quia forte amor pecunie et ardor inducet eum ad tuam mortem vel ad illum qui bec intendit. ideo conveniens esset quod tuus baiulus non elongaretur a tua presentia. sed precipias ei quod non habeat tractatum vel frequentiam cum aliquo regum ex regibus: et non leget eis epistolam: nec mutet eis nova. et cum tu perceperis talia: muta eos sine mora. quoniam animi veloces sunt et de facili declinant ad promissiones et contrarias voluntates. et utilior ex baiulis est qui magis diligit virtutē et obedientiam: qui magis inducit subditos ad tuum amorem: et qui tibi exponit res suas et personā ad placitum. et qui habet has virtutes et mores quos enumerabo. in primis qui habet perfectionem membrorum que conveniunt operibus quibus preest. et propter que eligis. primo bonitatem apprehensionis et velocitatem ad intelligendum id quod dicitur. Tertio quod sit bonę memorie eius quod apprehendit et audit: ita quod nichil tradat oblivioni. Quarto quod sit considerans et percipiens sicut predixi quando ingeris difficultas. Quinto quod sit curialis affabilis dulcis lingue ita quod lingua concordet cordi: et respondeat cogitationi. sit etiam expedite eloquente. Sexto quod sit penetrabilis intellectus in omni scientia et precipue in arte arithmetica que est ars certissima et verissima demonstrativa que attrahitur a natura. Septimo quod sit verax in verbis: et diligens veritatem: et fugiens mendacium: bone compos in moribus: bone complexionis: suavis: mansuetus: et tractabilis. 7° quod sit sine nota crapule et ebrietatis in cibo et potu: et sine nota comus: declinans ludos et delectationes. 9° quod sit magnanimus in proposito diligens honorificentiam. Decimo quod aurum et argentum et cetera accidentalia huius mundi sint contemptibilia apud ipsos et non sit eius propositum neque intentio nisi in his que conveniunt dignitati et regimini. Et quod diligat proximum et remotum. Undecimo quod diligat et amplectatur iustos atque iusticiam odio habens iniquitatem et offensam: reddens unicuique quod suus est. subueniens oppressis et his qui iniuriam patiuntur. remouens penitus omnem iniusticiam: nullā penitus faciens differentiam in personis et gradibus quos deus creauit equales. 12. quod sit fortis et perseverans propositi in his que videbuntur sibi agenda: audax sine timore et pusillanimitate. Tertridodecimo quod sciat omnes exitus expensarū et non lateat ipsum aliqua utilitas que ad ipsum regnū spectat. et non conquerantur subditi tui aliquo modo quātime in casibus premissis in quibus poterit publice rei prodesse. Decimoquarto quod non sit ebrius vel emittens multum risum. 14. quod temperans

tia multum placet hominibus: exhibens se curia-
liter hominibus: et benigne pertractans. Decimoque
to quod non sit de numero stentium vino: curia sua sit pa-
rens hominibus aduentantibus. et quod sit intendens
ad explorandum et inquirendum noua de omnibus: confortans
subditos: corrigens opera eorum: et consolando eos in aduersitatibus: deferens quandoque et
tolerans eorum simplicitates.

Scias quod non creauit deus creaturam sapientio-
rem homine. et non colligit in aliquo animal quod in eo col-
legit. et non est reperire in aliquo animal consuetu-
dinem vel morem quem non inuenias in homine. est
autem homo audax ut leo: timidus ut lepus: largus ut
gallus: auarus ut canis: durus et austerus ut cor-
uus: pius ut turtur: malignus ut leena: priuatus
et domesticus ut columba: et simpellus et dolosus
et vulpes: simplex et mitis ut agnus: uelox et agi-
lis ut capreolus: similis cerui in colore et quibusdam
alijs dispositionibus: humilis ut pardus: piger et
uersus: preciosus et carus ut elephas: uilis et sto-
lidus ut asinus: rebelis ut praunus rex: obediens
et humilis ut pauca: garulus et strutio: utilis ut a-
pis: dissolutus et vagabundus ut caper: indomitus
ut taurus: recalcitrans et mulus: mutus et piscis:
rationalis ut angelus: luxuriosus ut porcus: mali-
tiosus ut bubo: uilis ut equus: nocturnus et mus: et
emmersus non reperit animal seu vegetabile seu ori-
ginale seu minerale nec coelum seu planeta nec si-
gnum nec aliquod ens ex omnibus entibus habens aliquod
proprium quoniam id reperit in homine. et propter hoc voca-
tus est minor mundus. et nunquam speres in homi-
ne quod non credit legem tuam. Et caue ne accidas ti-
bi quod accidit duobus hominibus quod dicunt associati fu-
isse in itinere quorum unus erat magus orienta-
lis reliquis vero iudeus. Magus equabat mulam
quam nutruerat ad pratum suum quam portabat uni-
uersa necessaria quibus utitur uiator et indiget. Iu-
deus vero incedebat pedes non habens cibum neque alia
necessaria. dum igitur fabularent in via dixit magus
iudeo quod est lex tua et fides tua: Respondit iudeus. Cre-
do quod in coelo est unus deus quem adoro et spero
ab eo bonum aie mee et remunerationem et illis qui con-
ueniunt mecum in lege mea. et fides mea et creduli-
tas mea haec est quod quod discrepat mecum in fide mea et
lege licitum est mihi tollere suum sanguinem et pe-
cuniam suam et accideris suum et uxorem parietes et ge-
mitores: intuper maledictio est mihi si seruo ei fi-
dem uel iuvo ipsum uel si facio secum misericordi-
as uel parco ei. Consequenter inquit mago demo-
strauit tibi legem meam. redde ergo me certum de lege
et fide tua. Cui respondit magus fidelis et credulus mea

et lex haec sunt. in primis uolo bonum mihi met ipsi
et filius generis mei: et nolo alicui creaturam dei ma-
lum: neque sequentibus legem meam nisi discrepantibus in eadem
mecum. et credo equitatem et misericordiam seruandam cui-
libet uiuenti: et nulla iniuria placet mihi. et uidetur
et mihi siquid mali acciderit alicui uiuenti quod id
malum me contingat et me conturbet. affecto pro-
pter iracundiam et saniam et colomitatem foelicitatem ac-
ciderit omnibus hominibus etc. Tunc dicit ei iudeus. quod si ini-
uria et offensa fiat tibi: Cui magus. scio quod in coe-
lo est deus iustus bonus sapiens cui nihil est occultum:
nihil secretum: nihil penitus celat de his quae latent
in sua creatura: quod remunerat bonos iuxta suas
bonitates malos vero et transgressores iuxta suas iras-
gressiones. Cui iudeus: quoniam non seruas legem tuam: ut quod
non confirmas operibus fidei tuam. Magus igitur quod modo fiet
hoc. Cui iudeus ecce ego sum deus filius gentis tuae. et
tu uides abundanter me pedum sanguinem et famelicum.
et tu es equus saturatus et quies. Cui magus uitas est.
et descendes de mulla apuit manica sua et cibauit et
potauit eum deinde fecit ipsum equare mulam. postquam
iudeus firmavit se bene equando inuinxit calcaria se-
stinando relinquens magum. tunc coepit magus uocife-
rare et dicere et specta me quod fessus sum. iudeus
dicebat non ne inuiscavi tibi legem meam: et ei prodictio
nec. Et ego uolo siue confirmare eam: tunc festinabat
mulam. Et magus sequens vestigia ei inquit. Et iudee
noli me derelinque in deserto ne forte interficiar
a leonibus. aut moriar mala fame aut dolorosa
sit: age ergo misericorditer mecum sicut egi tecum.
Iudeus vero non respicebat se retro. nec intendebat
dictis suis: ne cessauit donec latuit visum ei. Quia
vero magus desperatus fuit de cursu. recordatus est
perfectionis legis suae et fidei suae et ei quod dixerat
iudeo. uidelicet quod in caelo est iustus iudex cui ni-
hil est occultum: nihil secretum in creaturis suis
latet dirigens ergo caput in coelum inquit deus
meus tu nosti quod credidi in te et in tua lege et in tu-
is mandatis sanctificaui te sicut precepisti. confir-
ma ergo apud iudeum laudem meam in te. Illis
dictis non multum iuerat magus et ecce inuenit iu-
deum prostratum et eiecitur de mula fracta tibie
et lesa collo: mula uero stabat ex opposito: que ui-
dens magum cognouit dominum suum. et accessit ad ip-
sum propter nutruram suam: equitans ergo ip-
sam: et relinquens iudeum in doloribus mortis re-
cedebat. Iudeus uero clamabat carissime frater
habeas misericordiam de me contractus sum et
morior: et indigeo pietate miserere et serua legem
tuam que tibi contulit uictoriam quam superasti me.
Tunc coepit magus ipsum inculpare dicens: tu male pec-
casti in me: et dereliquisti me suam misericordiam. cui iudeus

noli me reprehendere de re p̄rita: q̄ oñdi tibi q̄ bec ē lex mea ⁊ fides mea ī qua nutritus sum inueni parentes meos ⁊ senes ⁊ antiquos p̄seuerātes ī hac lege. tūc misertus ē eius mag⁹. ⁊ portauit post se ipsum: donec puenit ad locū destinātū: ⁊ ip̄us tradidit genti sue: q̄ post dies aliquot expirauit. Audiens ergo rex illi⁹ ciuitatis opa illius magi fecit eū vocari: ⁊ p̄stuit eū baiulū suū pp̄ pia o- pera sua ⁊ bonitatē legis sue laudē dās dco.

Liber de scribis.

Oz te eligere ad scribendum secreta tua opa viros prudentes: q̄ sunt fortius signū ⁊ validius argumētū ad oñdendū quantitātē tui intellect⁹. ⁊ subtilitatē tue cognitōis. qm̄ significatio seu inter- p̄tatio sermonis ē sp̄us eius ⁊ dictiones sunt cor- pus: scriptura vero sermone vestimētū. Sicut ḡ oz te eē virū substantiāle pulchrū aspectus ⁊ orna- tus ita decet q̄ tu eligas de scribis seu scriptori- bus q̄ habeat hāc p̄fectionē ī eloquētia ornata ⁊ ī recordatiōe subuli. Et sicut ip̄e interpretas tuā vo- lūtatē ⁊ p̄stuit sup̄ tuis secretis ⁊ occultis ita oz q̄ sit bone fidei: fidelis cognitōis ī tua volūtatē ⁊ ī vniuersis opib⁹ tuis. ⁊ q̄ intēdat tuo como- do ⁊ bonori sicut oz. q̄ si nō ē talis: corūpet. ⁊ oz q̄ sit cautus ⁊ p̄canēs ī opib⁹ suis: ne q̄s īgredi- atur. ⁊ respiciat secreta scripta tua. ⁊ cōdecet q̄ tu remuneres opa sua iuxta seruitiū tibi exhibitū ⁊ iuxta terminū impositū tue volūtatē. vt sit sol- licitus ī tuo regimine. pone ergo ip̄us ī gradu remuneratiōis tue. q̄ eius p̄prietas tua ē. ⁊ eius corruptio tua ē.

De nūciis.

Scias ergo q̄ nūcius siue missus demonstrat sa- pientia mittentis: ⁊ est oculus ī his q̄ nō videt: ⁊ eius auris ī his q̄ non audit. ⁊ eius lingua ī eius absentia. oz ergo eligere digniorē de his q̄ sunt ī tua presentia sapiētē: honorabilē: cōfide- rātē: fidelē: declinantē seu fugiētē oēs turpitudi- ne seu culpā. ⁊ si inuenias eū talē: voca eū: ⁊ con- fer eū deo de his q̄ nescit tuū velle. ⁊ tunc perci- pias si est ī eo qd̄ q̄ritur. q̄ forte ē iuxta noctem ⁊ eius intentio ī alio est. ⁊ si non est ī hac dier- minatiōe sit ad minus secretarius fidelis missus nihil addēs ⁊ nihil cōminuēs de his ī q̄b⁹ mis- sus est: ⁊ q̄ sit custodiēs mādātū tuū ⁊ intendens his q̄ audituit ⁊ rōnes sibi factā. si ergo nō inue- nis ip̄sum talē: sit fidelis deferēs l̄as tuas et ad quē mittis. ⁊ referēs ac reptās rōnes: ⁊ si aliq̄ nūctorū tuorū p̄penderis sollicitū ⁊ attentū pe-

cunie acgrende vel colligēde de locis ad que mit- titur: respue eum penitus. q̄ nō inuis tuo como- do. nec mittas nūcium tuū q̄ diligit vinum ine- briant se. q̄ per se ī aduētū nūcti instabāt ap̄ eum vt biberet vinū habūdāter. q̄ si sup̄flue bibe- bat: cognoscebāt q̄ dñs suus erat minus prudēs. Laue ne mittas nūciū tuū maiorē baiulū nec per- mittas eum elongari a conspectu tuo. q̄ bec est destructio regni tui. Qualitates autem nūctorū laudes ⁊ vituperia eorū nūciaui tibi ⁊ ordina- tiones eorū. ⁊ q̄liter cognoscunt ī fidelitate ⁊ bona fide. Quando ergo nūcius non iuenit ta- lis: sed anelat domo ⁊ retributionib⁹ ⁊ p̄dit te ī his q̄ ī iuncta sunt ei: ⁊ inuenias fuerit diminu- tus ī regno tuo: non impono tibi mēsuram poe- ne tibi infligēde.

De subditis domus proprie.

Gam nosti q̄ subditi domus tue pecunie ⁊ the- saurus tuus q̄b⁹ confirmas regnum tuum. eq̄pe- ra ergo subditos tuos v̄ridario ī quo sunt diuē- sa genera arborū fructiferorū ⁊ non habeas ip- sos sicut gramina nascētia q̄ reddunt absintūz ⁊ tribulos ⁊ nihil germināt fructuosum. sed vt ar- bores q̄ habent ī se multos palmites ⁊ ramos ⁊ truncos erectos qui dant semen ⁊ fructum v̄tile ad multiplicatiōē sui generis ⁊ bene reguntur ⁊ coluntur iuxta ergo paruitates tui thesauri ē du- rabilitas ⁊ defensio tui regni ⁊ tue potētie. oz īḡ q̄ bene regantur ⁊ q̄ intendas eorū necessitati- bus ⁊ q̄ remoueas ab eisdem iniurias ⁊ q̄ nun- quam te tedeat super intendere eorū conditio- nib⁹. ⁊ īgre de his q̄b⁹ indigent. habeant er- go vnum solum prepositum constitutum a te qui non intendat ad destructionem arborum sed ad conseruationem. ⁊ q̄ sit bene dispositus: morige- ratus: longanimis: sapiens: patiens. Qd̄ si non ē talis corda subditorū rebellabunt eius regimi- ni ⁊ corrumpentur per ipsum cogitationes q̄ erant pure.

De dispensatoribus.

Noli multiplicare dispensatores ī expensis tuis faciendis. q̄ propter hoc ingreditur corrup- tio super te quia quilibet eorū intendit supera- re comparem suum ī corruptione sui operis. ⁊ conabitur ostendere se fidelem ⁊ v̄tilem tibi ī depressionibus tuorum subditorū. hoc faciet quilibet baiulorum. vt ī officio ad quod fuerit deputatus diuinus perseueret. ⁊ multi tales sunt qui vnum dicunt ⁊ aliud faciunt. ⁊ multos cor- rumpunt ut eos manuteneant ⁊ defendāt.

De ordine et multitudine bellatorum.

Proceres sunt additio et multiplicatio regni: per ipsos bonoratur curia: et ordinatur regnum in gradibus suis. optima ergo ordinatio est in eorum gradibus et dispositionibus ut non lateat te propinqui conditio et remoti de numero ipsorum. et hec est necessaria ordinatio. et prepositura in numero qui dicitur et refertur ad numerum sub numero. dico ergo ordinationem quadruplicem necessariam esse. quoniam quilibet locus in terra est quadruplex in eius differentia scilicet retro et ante dextrum et sinistrum. et sic sunt species mundi simpliciter quatuor oriens occidens meridies et septentio. Sit ergo cuiuslibet preceptorum quarta pars regni in eius regionem. et si uis plures sint. x. quoniam. x. quatuor sunt perfecta. quoniam in quaternario est unum duo tres et quatuor. Si ergo hec colligas: faciunt x. denarius numerus est perfectio eorum que complectantur quaternarium et circūdabunt in numeris. Sequuntur ergo quemlibet preceptores. x. vicarii: et sequuntur quemlibet vicarium duces. x. et quemlibet ducem. x. decani: et sequuntur quemlibet decanum. x. homines. oēs ergo homines sunt in universo. l. milia pugnatorum. Quando ergo indiges seruitio. x. milium virosum precipies conuocari ad expeditionem faciendam preceptores enim: sequuntur ergo ipsum. x. vicarii et venient cum quolibet vicario. x. duces: et cum quolibet duce. x. decani: qui sunt mille. et venient cum decano quolibet. x. homines pugnatores. facient ergo in summa. x. milia pugnatorum. si indiges mille precipies enim vicariorum: et venient cum eo decem duces: cum quolibet duce. x. decani et cum quolibet decano. x. pugnatores. Sunt ergo in summa huius mille bellatores. et si indiges centum bellatoribus precipies enim duces cum quo venient. x. decani. et cum quolibet decano decem pugnatores qui omnes faciunt. c. et si indiges. x. bellatoribus precipias enim decano et venient cum eo decem bellatores. In hoc ergo parceris tibi in victualibus et alieuiaberis et consequeris quod desideras de proposito tuo et diminuetur labor tuus in proceribus. quoniam quilibet eorum reget decem inferiores se in suo gradu. et sic alieuiabitur opus in eis. et preceptor tuus sit immediatus callidus disponens et necessarius est proceribus habere scribam sapientem sagacem: fidelem: considerantem: approbatum in militia. ne valeant proceres corrumpi pecuniis. inquiras et diligenter cogitationes eorum et quando percipies aliquid tale remoue eum: et collige eos ostendens eis quod in remotione sua prouidisti eis. oportet ergo te esse pertractabilem curiale non contemptorem quorumdam

propter alios.

De comiti.

Oportet etiam tecum habere istud instrumentum quod fecit themistius ad opus exercitus et ad nocendum: et est instrumentum terribile quod diuiditur modis multis. quia forte te oportebit visitare totam prouinciam tuam et regnum tuum et congregare subditos et proceres tuos et bellatores in eadem die vel citius uel alio modo prout indiget exercitus magnus et numerosus huius instrumenti sonus auditur per miliaria sexaginta.

Noli frequentare bella et exponere te in animam tuam: frequenta tamen consilium maiorum qui sunt in curia tua: et non occuparis in his in quibus occupantur victi et uisuperati ex aggressoribus bellorum. Non temerarius neque frequenter prelia in persona propria et tentas maiores circa te: et non occuparis circa ea quibus detinentur presumptuosi et audaces ex congressoribus. quia certissimum est quod nunquam conuenit rex cum rege: quoniam alter eorum macinatus sit in destructione alterius. et hoc inuentum est in natura. Scias quod inuidia est ex corpore et anima consurgens et proueniens ex duobus oppositis repugnantibus. Est igitur species eorumdem species et fiducia uictorie ex quolibet viris quorum corpus est coniunctio utriusque partis. Quando igitur non incidit spes uictorie de se ipsis morantur et cessant prelia et perdurat prelium quod diu perdurat perseverantia in spe superandi partem quolibet utriusque. Sit ergo conatus tuus et intentio tota indurabilitate et perseverantia tua et in stabilitate et in subsistentia illorum qui sunt tui generis. noli vilipendere personas eorum quasi sis contemptor. sed collige tributa eorum promittens eis donaria et honores. et solue eis promissa. Scias ergo quod non oportet te incedere in exercitum nisi rogatum et locatum ut aut si subito inueniaris ab inimico querente te. sit tota sollicitudo tua in preliatione in armis et custodiis et exploratoribus. Et necessaria est uigilantia in quolibet tempore diei et noctis. et noli castramentari nisi in loco vicino monti uel conuincto uel iuxta aquas. et defer victualia multa tecum. licet non indigeas eadem et multiplica machinas discurrentes et voces horribiles. quoniam hec sunt fortitudo et uirtus eorum qui tecum sunt et durabilitas ad eorum propositum et timor ac diminutio inimicorum. et uere in tuis proceribus diuersis generibus armorum. Quidam enim cum misilibus et sagittis quidam in acie et in turba alij vero deputati ad discurrendum. et quando uenerit acies ad preliandum mute cum eis formam specio

fissimam et turrea lignea q^b sunt armati sagittarū mittentes nūfalia ardentia. et si videris eos trepidos vel deficientes: conforta eos: da ipsorum et inducas ad perseverantiam vsque ad huc. Itē ordina acies tuas sicut premisimus. et ut sequetur. Constitue ergo ad dextram genus percussurum et aggredientium. ad sinistram vero genus lanceatorū: et in corde siue in medio gen^u mutētū faces ardētes et iacentium seu sagittantium: et sonantium voces horribiles et facientium motus diuersos. et sit semper super eminens locus ubi cū aduersarius preliaris ipsi vero q^uā percipienti hoc stabūt. et cū instātia conabunt. Caue caue tūc pditionem: et tunc precipue cū videris tuos vacillantes. et in illā partem quam videris vacillantem indueris: et illam diriges aciem atq^{ue} bellū et cū oib^{us} his frequenter persevera. ma q^uā bec est in originalibus victorie unde dicitur q^u non peruenit victoria de aliquibus nisi prius vicant pulsant mutare cordium in se ipsis. et p ingressione affectus super eos. insuper multiplica insidias et constitue insidiatores in sonis terribilib^{us} q^u sunt de numero superantium et vincentiū. et est quedā cautela perducens ad propositum et vnum ex fundamentis preliorum. et habcas loca determinata parata in aliquo locorum exercitus ad succurrendum in pontibus et aliis necessariis ad conseruandum proceres tuos. multiplica et alia portantia munitiones et castra pugnantia et elephantes q^uā valde sūt terribiles et animalia velocissima ut pote dromedarios i q^uā est spes fuge in necessitate et quasi castrū. Si vero debes impugnare ica stellatos et cetera instrumentis picientibus lapides et pote machinis et multiplica ea iuxta modum instantis necessitatis. Adde et in instrumentis penetrantibus et iacentibus sagittas et pila et nūfalia. Et si superuenire poteris ad fontem unde inimici tui hauriunt aquas potabiles infunde in illis locis diuersa venena corumpentia et inimici effodites sepulturas. obfua in omnib^{us} perseverā tū que ē valde comedabilis et ē res faciens ad propositum. et nūq^{uam} sequeris fugientem. et noli festinare in tuis operibus ultra modum. Et si possibile ē tibi sint emueris tua opera pditiones inimicis et circōuentiones. obfua ergo hoc. et ita facias q^u bellum sit ultimū op^{us} tuum. q^uā progenies idorum et gens indie sunt homines pditiones et circōuentiones. et non est in eis hoc obprobrium. per se vero siue turci seu parti sunt homines aiosi valde et presumptionis magne. pugna ergo cum qualibet gente ex his q^uā cōuenit. Et op^{us} tuum maximum non facias esse magnum. et non preuenias

postponendo. et sint opera tua in manifesto et occulto iuxta modum premisum. et iuxta qualitates seu dispōs scientie astrozū sicut docui in pcedentibus. Quā ergo uolueris consequi firmitatem propositi ex dispositione super coelestiū. constitue ascendentem seu orientem in leone et repa/ra lunam et dñatorem eius q^u sit in bono loco ex ascendente et statue dñuz ascendens in domibus Martis. et non obmittas uisionē martis sine triplicitate. et considera tūc oīum operationē cuius nām uis hīc ex planetis et domib^{us}. Ordina ipos planetas et signa que sunt in nā eadem. q^uā hoc est caput operis. Quā ergo uolueris iter accipe ordina ascendente ad iter et ciuitates et locū in quem intendis. Et decimū ad op^{us} quod intēdis et inferi^{us} terre circa hoc. Et caue ne luna sit pessima. i. eclipsata et maliuola seu turbata et ne sit directe sub radis solis aut in 6° aut i onodecimo gradu aut retrograda. Si ergo erit victoria: in ascendente se prosperitas demonstrabit. et bonum et prosperū euētiū. et tūc maxime si mercuri^{us} in medio coeli erit demonstrabit cōplētū operis et perfectionem. et q^uā erit in 7° gradu demonstrabit possibilitatem operis et leticiam et prosperitatem euētiū et perfectionem propositi. Et caue ne luna fuerit in ingressu itineris in quadratura solis: reuertere velociter illesus et pficiet op^{us} tuū. Et si uis Aggredi bellū ordina domum lune mediū coeli et mercurium respicientem ipsam benigno vultu fac mercurium in quarto gradu et repa lunā. q^uā in iunctib^{us} faciendis emueris maris ē signū.

Physiognomia.

Inter cacteras res ē illa quā te nō ignorare nos cognitionē qua aīa cognoscit et inuestigat oīa per signū nobile. cū fuerit abstracta a desideris et concupiscentiis. et cum fuerit libera/ta a nociuis et hec orbes cognoscere cogitatu. Cum fuerit itaq^{ue} aīa dñans et superans corp^{us} et ei preponderans et virtus flāmea existens in corde non deserit ipsam et virtutem animalem existentem in cerebro: tunc sublimatur et augmentatur et declaratur intellectus supra mensuram. unde si quis querat causam prophetarum qui p bati sunt fuisse purissimi intellectus et vere uisionis cum miraculis in annis prelibatis preteritis ex predictis puenit. accidit etiā hoc ex constellatione geneleos eoz imitantis hanc uirtutē generationem. sic te oportet querere signa et vestigia cum pulchritudine nature scilicet scientiam physiognomie: q^uā ē scia mag^a et p lōgi^{us} diez et si sūt an/

riqui hac scientia et gloriati sunt in inquisitione pulchritudinis nature cuius perfectio attribuitur de numero antiquorum philosophorum phylemoni summo doctore et magistro physiologie quæ universa investigabat ex hominis qualitatibus et naturæ anime eius. Et occurrit in ipso historia pulchra extranea unde eam intellige. Discipuli sapientis hypocratis medici formam eius in pygæno depixerunt et eam phylemoni porrexerunt dicentes. considera hanc figuram et indica nobis qualitates et complexionem eius. Qui respexit prophetas et complexionem figurarum et comparavit partes ad partes. et ait iste homo luxuriosus est et deceptor animarum contrarium. ob quam rem voluerunt interficere dicentes. O stulte hec est figura dignioris et melioris hominis quam sit in toto mundo. phylemon autem pacificavit eos et corripuit dicens hec est figura sapientis hypocratis. et quos quesivistis de mea scia hoc ostendi. et quod sentio secundum ipsas. Quam ergo pervenerunt ad hypocratem dixerunt ei quod fecerat et ipse respondit eis. Nec phylemon pretermisit etiam lineam. verum et quo perspicere et consideravi hec ipsa reprobanda constitui animarum meam regere super omnia et retrahi eam ab eis et triumphavi super appetitum anime mee. hec est itaque laus et sapientia ex opibus hypocratis quod physica nichil aliud quam abstinentia et victoria concupiscentiarum. Constituo ergo tibi ex hac scia physiologie regulas et constitutiones abbreviatas et sufficientes quæ dabunt tibi magnum premium ex nobilitate tue nature et puritate tue scientie.

Scias ergo quod matrix est embryoni sicut olla ferulo in coquendo: albedo ergo et lividus color et flavor eius nimis est signum diminutionis decoctionis. Si ergo accidit hec diminutio: in tantum diminuet similiter et natura. fuge ergo ab homine livido et flavo quoniam deditus est ad vitia et luxuriam.

De aspectu.

Cum videris hominem frequentate in te visum: et cum respicias: contrescat et ex hoc erubescat. et maxime si enutritus suspirat: et lacrimæ appeant in oculis eius? hic diligit et timet te. Si vero pirarum: erit invidus et persequetur te. De informato et diminuto. Cave et precave ab homine informato et diminuto in aliquo membro sicut cavendum est ab inimico.

De æqualitate:

Æquior vero et ipsatior creatura cui pervenit mediocritas stature et nigredo oculorum et capillorum et rotunditas vultus albedo vero composita rubedini et fuscus color ipsatus cum integritate corporis et rectitudine stature et mediocritate capitis in puritate et

magnitudine in raritate verborum nisi cum necesse fuerit: mediocritas in sonitate vocis et sublimitate. Quam etiam declinat ad nigredinem et crocitatez: tunc optima est ipsa et creatio hec placeat tibi: hanc habeas tecum. et ego interpretor quod per modum separationis tu autem ipsum temptabis in rectitudine intellectus.

De capillis.

Capilli autem pluri suaves significant mansuetudinem et frigiditatem cerebri multitudo vero capillorum super utroque humero significat stultitiam et fatuitatem. multos et habere pilos in ventre et pectore declarat horribilitatem et singularitatem nature et diminutionem affectionis et amorem invidia. Ruffus color capillorum significat insipientiam et multam iram et insidias: et niger capillus inuit in civitatem et amorem iusticie: mediocritas vero inter hos duos colores est homo diligens pacem.

De oculis.

Qui vero habet oculos magnos invidus est et invidiosus: piger inobediens et precipue si sinistri vultus. cuius vero oculi sunt mediocres ad celestes colorem vel nigredinem talis est penetrabilis intellectus et curialis et fidelis.

Qui vero habet oculos extensos cum extensione vultus est maliciosus et nequam. Qui vero habet oculos similes oculis asini: insipiens est et dure nature.

Cuius vero oculi moventur velociter et visus est acutus: talis homo fraudulentus latro et infidelis. Si vero oculi sunt rubri: ille cuius sunt est amosus fortis et potens. Detiores autem oculi sunt qui habent maculas albas nigras vel rubeas circum quæ. quæ talis est homo deterior omnibus aliis et magis reprobandus.

De superciliis.

Supercilium quod habet multos pilos significat ineptitudinem loquendi et cui extenduntur supercilia ad tempora: habens talia est immundus. Cuius vero supercilia rara sunt et comensurata secundum longitudinem et brevitatem et sunt magna: hic est facilis impressionis ad intelligendum.

De naso.

Nasus cum fuerit subtilis: eius dominus est valde iracundus et qui habet longum nasum: potens sum ad os est audax et probus. Nasus vero sumus iracundus et impetuosus: et qui habet foramina nasi gravis compactionis vel dure est irascibilis. Et cum fuerit nasus latus in medio declinans ad summitatem est verborosus et mendax. et nasus ille est magis equalis qui est mediocriter longus et eius latitudo est mediocritas ad extremitatem et et eius foramina non multum magna.

De facie.

Facies plana carens tumore significat litigiosum discolorum et inuictum. Qui vero habet faciem mediocre in genis et temporibus egreditur ad pique digne est cerax amans intelligens atque sapiens seruialis bene dispositus ac ingeniosus. Qui habet latum os est bellicosus et audax. et qui habet labia grossa est stultus. Carnosus in facie est nimis sapiens importunus et mendax. Qui habet gracilem faciem est circumspectus in operibus suis subtilis intellectus. et qui habet faciem suam declinatem ad crocitate est pessimus riuosus deceptor et ebrius. Qui habet obligam faciem est inuictus.

De temporibus.

Qui habet tempora inflata et genas plenas est valde iracundus.

De auribus.

Qui habet aures magnas est valde fatuus: hoc excepto quod ipse erit retentior et memor. et qui habet aures valde suas est stolidus latro et luxuriosus.

De voce.

Qui habet grossam vocem et sonora est bellicosus et eloquens cuius vero vox est mediocre in subtilitate et grossine est sapiens. puidus cerax et iustus. Qui vero est uelox in verbis et precipue si habet gracilem vocem est impetuosus stolidus importunus et mendax. Si vero vox fuerit grossa erit iracundus precipitans male natus. Qui habet dulcem vocem est inuidus suspiciosus. pulchritudo est vocis indicat stoliditatem insipientiam et magnanimitatem.

De motu manuum.

Qui loquitur et motu manuum est inuidus eloquens deceptor. Qui vero est abstinctus a motu manuum hic est perfectus intellectu bone dispositionis et sani consilij.

De collo.

Qui habet collum gracile longum est sonorus stolidus. Qui vero habet collum breue valde est callidus detractor astutus et dolosus. Qui vero habet collum grossum est stolidus et comestor magnus.

De ventre.

Qui habet ventrem magnum est indiscretus stolidus superbus amans contumacia: mediocritas vero ventris et strictura pectoris significat altitudinem intellectus et boni consilij: latitudo vero pectoris et grossities humerorum et tergi significat probitatem et audaciam cum rectitudine intellectus et sapientie. subtilitas vero tergi significat hominem discordantis nature. mediocritas pectoris et tergi aequalitas signum est optimi et probati. ellevationes vero humerorum est signum asperitatis nature et infidelitatis.

De brachijs.

Qui vero prehendunt brachia inter manus pueniunt ad genua significat audaciam cum probitate et lar

gitate. Quando vero decurrantur signum est amatis discordia et ignorantia.

Capitulum. 17. de signis palmarum.

Palme longe cum digitis longis significant dominum suum bene dispositum ad multas artes et precipue ad mecanicas et sapientem in operibus signum est boni regimini: grossities vero digitorum et breuitas significat insipientiam et stoliditatem.

Capitulum. 18. de signis pedum.

Pedes vero carnosus significant saturitatem et amorem iniurie. pedes vero pulsi et leues significant audaciam et fortitudinem. subtilitas vero tibiarum significat ignorantiam et earum grossities significat audaciam et fortitudinem. latitudo vero tibiarum et talorum significat fortitudinem corporis. multitudo vero carnis in gombus significat debilitatem virtutis et molitiez.

Capitulum. 19. de signis passuum.

Cuius uero passus sunt lati et tardi prosperabit in omnibus factis suis. Et cui passus sunt breues est impetuus et suspiciosus impotens in operibus et male voluptatis.

Capitulum. 20. de signis bone nature.

Ille homo est optime memorie et bene compositus in quo habet carnes molles humidas mediocres inter asperitatem et lenitatem nec nimis longas uel magnas nec nimis breues albus declinans ad rubedinem minus aspectu capilli plani mediocres magnorum oculorum declinantium ad rubedinem medicis mensurati capitis cum magnitudine colli equalis bene dispositus cuius humeri parum declinant carens carnositate in cruribus et genibus clare rotis cum temperantia in subtilitate et grossine longarum palmarum longorum digitorum declinantium ad subtilitatem modici risus et fletionis et derisionis cuius aspectus est quasi comixtus lenitie et iocunditati.

Capitulum. 21. de regula generali in predictis signis.

Verum non oportet te precipitare sententiam et iudicium in uno istorum signorum sed collige testimonia uniuersorum signorum et cum ubi dant diuersa signa et aduersa declina semper ad meliorem et probabilioris partem.

Explicit phisonomia Aristotelis ad Alexandrum.

Maximi philosophi Aristotelis de signis a/
quarū ventorū et tempestatum.

Signa aquarū

et ventorum et tempestatū et serenitatum sic scriptum in quāvis possibile fuit. q̄ qdem nos ipsi p̄spicientes q̄ ab alijs non inext̄ptis accipientes. Que q̄dez igitur sunt in stellis occidētibus et orientib⁹ et astronomicis oꝝ accipere. sūt aut occasus duplices. occultatōes. n. occasus sūt. hoc aut ē qñ stella occidit sūt cū sole. et qñ occidit oriente sole. Sūt autem et ortus duplices sunt. his quidem sunt orientales quando stella oriatur prior sole. Alii vero ex opposito quando ortus simul occidente sole. Ortus quidē ē qui dñr arturū retroq̄ modo accidunt. Quod quidē q̄ ē hyemis ex opposito ē. Auroralis vero orientalis. aliarum aut nominatarū stellarū plurimū orientales sūt et pleiades et oriōis et canis. Reliquorū aut sig⁹ / rum q̄dā qdem propria sunt s̄z oēs reg⁹ oēs i q̄b⁹ montes alti et plana spatia sunt / maxime aut q̄cū cūq̄ iuxta mare sunt. Aliorū. n. ventus impellēbus nubes antecedunt vel eueniunt ad loca hec et transmutatis in contrarium transmutant. et hūi / diores facit pp̄ gravitatem incōcava residēt pp̄ q̄ oꝝ attendere ubi aliq̄ moratus fuerit. Est enī semp̄ aliquod tale recipere signum. Erea q̄ sunt ab altis sunt manifestissima signa pp̄ quod et bōi astronomi quidam sūt fm̄ aliqua loca ut maccedes in mechine alepono et cleostratus in tenedo obida et faynis atbeniensibus alicabico ea que sunt circa conuersiones p̄terit a quo met hō audiens vno indigente cōi annū coordinauit. Erat aut faynus q̄dā cohabitator atbeniensibus mecho aut atbeniensis. Et alii hoc modo astr̄c logizauerunt. Alia aut sig⁹ que accipiūt ab alicubi et a i / is cōibus locis et signis passiōibus que sunt fm̄ habitationē. Maxime aut p̄cipalissima sunt signa a sole et luna luna enim in nocte quasi sol est. propter q̄ et coniunctiones mēsiū tēpestuose sūt q̄ deficit luna lumine a quadratura diminuta vsq̄ ad quadraturā stantē. Quēadmodū defectus igitur sol sit simili mō et lune defectus oꝝ igit attendere volētem p̄cognoscere maxime in ortibus horum et occasibus quales sunt. p̄mū qdem igit sumendum q̄ diuisiones determināt tempora q̄ in his oꝝ comprehendere et ānuz et mēsez et diem. pleiades aut occidēs et oriens diuidit qdē ānuz in duo ab occasu enī vsq̄ ad ortum dimidiū anni est. q̄ in duo diuidit totus ānus. Simul et con /

uersiones et equotia faciūt qualis q̄dem igit fuerit constitutio aeris pleiade occidente sic se habebit et vero frequenter vsq̄ ad conuersiones quibus p̄mutare debeat in conuersionib⁹. Si aut non p̄mutabit oꝝ sic se habere vsq̄ ad equotū deinde vsq̄ ad pleiadē. Et ab hac vsq̄ ad tropicos estiuales et ex ide vsq̄ ad equotū et ab equotno vsq̄ ad occasus pleiadis similiter aut se habet circa rñquēq̄ mēsez. In duo diuidit enī i plenilunia et octaua et quadratura. Q̄ a coniunctione lune cū sole oꝝ attendere sicut a principio p̄mutatur. n. et frequenter et quadratura. Si aut nō et octaua. Si autem nō in pleniluniora plenilunio aut et octaua deficientē ab hac in quadraturā a quadratura aut in coniunctionē. Similiter aut in die se habet p̄mutationes ut frequenter Aurora enī et mane et merides et declinatio et occasus et p̄es noctis proportionabiles idē faciūt cū p̄dictis et ventis tēpestatibus et serenitatib⁹ maxime enī si debet p̄mutari. Que qdē signa huiusmodi vidētur eē manifestū qdē igit maius. Quando vero ante solis ortū videt super rubescēs signū aut i eadē die significat aut trib⁹ diebus aut frequenter d̄ mōstrāt alia signa. Si. n. prius tertia die marie significat super rubescere et occidēte min⁹ q̄ oriēte. Et accidit in hyeme vel vere in nubecula triū dierum et multum significat et si perpendicularis signa fuerit in austro. hec eadē a borea facta imbecilliora sunt. Et si oriens magnū signum habuerit. Et si ex nubibus aque signū est. et si radii oriētis distendunt plusquā orientur cōe signū est aq̄ et uentus. Et si descēdente sole subleuēt nubes aqua si fundat radii tēpestas est signū et quando est sole occidit et ortus si non fiat ventus aque signū est. Eadē autem significat luna in plenilunio ascēdēs vel oriens imbecilliora aut. Et aut fuerit rubea significat mēsem ventosum. si vero opaca aquosum significat aut q̄ significat tertiana exis. Stelle aut multe concurrentes aque. aut venti et unde vñq̄ currunt et inde ventus et aqua. Et si radii coadunati ascēderint orientis aut occidentis signum. Et quando radii solis orientis habuerint colorem quasi deficientis aque signum. Et qñ nebule glomis lanarum similes sunt aquam significant pluuie aut signa sunt Ampule eleuate plures in fluminibus aqua significant multā et si equeter. Item inra circa lunam lucernā aut plucernā appens australes significat aquas. et sanille si australes fuerint aquam significant. Significant autē ventum fm̄ rōez sicut vñq̄ habuerint multitudinis et magnitudinis et miliaris et splēdide aqua et ventum et quando hyeme flāmā impellit deficient

ante ampullas aque signum. Et si resiliant radii in id ipsum: et si tres scintille supruentiant. Bues lauantes se non in aqua viuētes aquā aut tempestatem significat et foene balneare se: et rane magis cantantes significat aquā. et sartia visa quā vocant sala mādā et utridis rana in arbore cantās aquā significat. Ibyrundines rētre verberātes paludes aquam significant. Ibos aūriorem pedē mordēs tempestatē aut aquam significat. Si autē in coeluz respiciens olfacit aquā significat. Cormix sup peirā cantās quā inundatio submergit aquā significat et vocēs multorum et volans aquā significat. Coruus pmutās multas rane voces horu si velociter bis crocituauerit et superclamaauerit et cōcutiat alas aquam significat. Et si pluuio exiūbus multas mittet voces. Et si dependiculis super oliuā. Et siue serenitate siue aqua exiūte mutatur voce sicut aque grauitas aquā significat siue corui siue monedula sursum volit et clament et accipiter aquā significat. Et si coruus in serenitate non conluctā voce habuerit et superuociferauerit aquam significat. Et si accipit in arbore sedens et in terrā relans dependicauerit se aquā significat. Et estate quando multe appuerint congregatę aues que viuunt in insula aquā significat. Si autē medietate fuerint bonū est capris et bobus. si autē multa abundantia siccitatē multā. Vniuersaliter autē aues et galli dependicantes se aquosum signum. et quando mutantur aquā et pluuie. et anas domesticas subsistes ex penaculis quantas penas aq̄ significat. similiter et monedula et galli si in lacu vel mari quantas alas sicut anas aquā significat. Et herodius matutinaliter clamās aquā significat: et super mari volās clamat magis signū quod erit. Et omnino vociferans ventosum est. Et epulus in domo habitās si vociferauerit matutine aquā significat aut tempestatē et ras scintillare totū superpleiū aque signū. et vermes quāquā dicūt cētipedes multū in nūero reptātes aquosum est. Delphin super mare natans et super eleuans se et occidēs frequenter aquā aut tempestatē significat. imictus minor sine aqua vocatus si inconcauitate nubes culaz habebit aque signū. Et si magnus imictus estate albas habuerit nebulas desuper et ex latere aque signum. et si in aquosus imictus albas habuerit desuper et ex latere. Si autem circa equinoctiu choros flauēt aquā significat. Contrus autē hyemalia vero et matutinalia magis aquā significant. Estiva autem et in meridie et vespertina contrus aquosum signū et vespertine similiter corruscationes aut endecūqz fiāt aque aut venti signū et si ab ea uertice montis ab austro flāte ab austro

corruscauerit aquam significat aut ventū. et opacus corruscans desuper apud boream aut tempestatem aut aquam significat. Et estate vespertine corruscationes aquam confestim ante tribus diebus. et tempore fructus a borea corruscationes aquosum signum. Euboa quando offuscabitur ueniet aqua velociter. et si ipelion nubes residet inde autem residet ex inde aquam aut ventū significat. Quando iris fit significat serenitatem. Si autem multae irides fiant aquam significant et frequenter. Sed multotiens et acuti soles inde ex nube formice in concauo loco si oua extulerint ex cauo ad alium aquam significat. Si autem deorsum tulerint serenitatem. Si autem irides perpendiculares due fiant et una quidem ab austro et altera a borea et halo similiter aquam significat et halo magis aquosum et magis occidentales. In cancro due stelle sunt que vocantur omi circa quas est nubecula piepe appellata bec aut si fiat opacus aquosum siue in cane pluat siue in arturo et frequenter iuxta equinoctium aquam aut ventum. et uolgare quod circa nubes dictum ventum. Quando autem mordeat fortiter aque signum. prugani vociferātes matutinaliter quidem aquam significat aut tempestatem. in occasu autem aquā. Recte autem quādo imictus inferius et extrinsecus nubes auxerit alta et longa aqua fit et frequenter mensuratio dierum. et si in egina in ioue clamo nubes residet et frequenter aquam significat. Si autem aque et frequenter fiant hyemales uer et frequenter fit siccum. Si autem licca hyemis aquosum uer. Quando nubes fuerint multe et frequenter prosperitas fit uel serenitas. Tricunt autem quidam cum stella lucenti grade superuideatur gradine significat et frequenter. Si autem sicut milium paruum splendidum in sunt vento quidem existente serenitatem non autem uento existente aquam aut ventum. est autem melius prius fieri boreaz aqua australi et vegetabilibus et animalibus oportet autem dulcem esse et non saltam gustantibus. et omnino an? borealis melior est australi. et magis sanus. et quando conuerint oues aut capre tempestatem longe significat.

Oriens Sol calidus et non scintillans ventosum est signum. et si concauus videatur Sol uenti aut aque signum. et si multis diebus calidus siccitates et ventos diurnos significat. Si radij his quidem versus boream huius uero uertius austrum diuidantur hoc autē medio existente scdm rectum aque et venti comune est signum. Sunt au

tem signa in sole & luna nigra qdem aque rubea autē venti. Si autē luna borea existere recte steterit zephiri consueverunt superflare & luna tempestuosa per se uenit. Quando quidem rectitudo lune inclinatur borealis est mensis. Quando autem fuerit deorum australis. Si autem recta & si bene inclinata usq; ad quadraturam & bene circularis consuevit tempestuosa esse usq; ad medietatem mensis. Si autem opaca existens calidum aut ventum ifollate & anares ouatientes alas & siluestres & domestice aquam qdem significant. Submergentes se quatientes vero alas ventū. Aues pilemus clamantes aut veni mutatio nem significant aut aquam pluuiāle. berodius a mari volans & clamans ventū signum. & omni no clamans fortiter ventosus. Lanis voluptans se in terra ventū magnitudinem significat. Siphones borealem ventum significant. Inundatio autem australem. Tele araneorum multe late ventum aut tempestatem significant. Adare subleuatum & litorea clamantia ventosum. & si et borealibus siphones veniant in australem mutant. Et si ex australibus in borealē mutant. & boreas quidem fixens minor auster vero incipit pilus undecumq; quidem fuerit aquam aut ventum significat. Quintra & decima aatribus tepestuosus ut frequenter australis borealibus autē factis desiccant omnia. Australibus autem humectantur. Si autem in australibus existentibus. Sonat articuborum in australia significat mutatio nem. Si autem pedes sudauerint australis ē mutatio. Idem aut signum & nebule. Et eritius terrestis signum est. facit aut duo foramina ubi erit q; habitat hoc qdem versus boream aliud versus austrum. Quodcūq; enq; opilat ibidem ventum significat. Si autem utriq; ventū magnitudinem. Si autem mons ante sonet ventum significat. Si autem in mari repente ventū tranquillitas sit mutationem ventū aut augmentum. Si extremitate subleuate vident aut insule et rna plures australem mutationem significat. Trita autem nigra apparens boreale alba autem australe. halones circa lunam ventosi magis sunt q; circa solem significant autem ventum diuise autem circa utriq; & undecūq; diuiditur inde ventus in nubib; undecūq; oriunt inde ventus concaue nubes estate ventum significat. Si corruscatio endiq; sit aquam significat. & undecūq; corruscationes de se fiunt inde ventus sit. estate quādo corruscationes & tonitrua fiunt exinde venti fiunt fortes. Si autem fortiter & rebementer corruscauerit velocius & fortius flant. Si autem quie-

te & rare paulatim hyeme autem & autūno econtrario. Corruscationes enim quietant ventos. et quādcūq; corruscationes & tonitrua fiunt fortiores tanto magis quietantur vere autē minus si eadem signa sint & hyeme. Si austro flate a borea corruscauerit cessat. Si autem ab oriente corruscat psuevit cessare citius. Alii aut qnq; septem nouem occidentales aut cito cessant borea cessant ut frequenter in imparibus auster vero i paribus. Venti autem incipiunt scilicet cum sole & oriente luna. Si autē oriente sole & luna cessant oris dūc venti luna autem diminuta fiūt magis venti diuturniores autem & fortiores erunt si uent qui incipiunt in die q; in nocte. Si borea rpalis multo tempore flauerint & autūnus fiat ventosus hyems tranquilla sit. Si autem econtrario hyema econtrario. Auernice montis undique nubes non mouetur nisi ventus flauerit. Pubes ex posterioribus residentibus & a posteriori flāt. Athus medius citius australis & omnes montes cincti australes et frequenter Comete stelle et frequenter ventos significat. si autem multi & siccitatem pestiuem auster post pluuiam boreas consuevit flare. faulle ex lucerna australem ventum significant aut aquam status ventorum ita se habet sicut in li a determinatū est ventorum aut ad hoc flāt alius cadunt maxime aglo boreas. Quando autem non adinuicem dissoluantur venti. Sed scdm se cessauerint mutantur inuicētes in contrā sicut se habent solis motus. Auster incipiens siccus finit humidus & eurus subsolan? autem ab ortu equinoctiali aquosus per subilia agit aquas humidi aut maxime choas & circius grandinosus vero qui est ab arcto & boreas & argestes. Inuoli autem boreas & qui ab arcto calidus autem auster & zephirus & eurus. Hīj quidem a pelago veniunt hī quidem a terra mouit autem nubes & trahunt. Et alii quidem venti a se nubes impellunt eurus autem solus flans ad se trahit nubes. Sene autem maxime aquilo & zephirus & reliquorum boreas. Nebulosi autem maxime boreas & circius fiunt aut nubes quando inde cadunt fl. ntes maxime autem in autūno reliquis vero vere Corruscationes vero circius & argestes. Si in mari papi fiunt multi qui fiunt a spomis ventum significant magnum undecūq; stelle videntur currere ventus erit de. Si autem endiq; ventos multos significat. Sed si occiderit in non purum & si quasi diuidat occidens infra dies finitur ita si tertia pars assumatur aut media luna si recta fuerit usq; ad quadraturam & si non circularis tempestas erit usq; ad

plenilunium. Stornes si mane volauerit et coadunate mane erit tempestas si aut tarde: tarde et multo tempore tarde erunt ipares et si reuertantur velantes tempestatem significant. Anseres volantes clamantes aut circa cibum pugnantes tempestatis signum. Ingionus et passer clamans mane tempestatis signum. Hesperilio quah intrans et occulians se foraminibus tempestatem significat. Et curre similis Cornix si velociter bis clamabit et tertio tempestas erit. Et cornix et corvus et monedule et vade cantantes tempestuosos. Passer si apparuerit albus aut yruno aut aliqd qd non consuetorum alborum tempestatem magnam significat. Quemadmodum et nigre si multe apparuerint aquam significant. Et si a pelago avis fugerit hyeme significat. Et si pinzionus i como barbarus clamans tempestuosus est. Quicquidque avis significant et tempestatem ducunt. Si autem non aquam nuem et tempestatem. Corvus multas voces mutans tempestatis signus. Cornices ex austro volantes tempestuosae. Zota mortua scilicet in portum veniens et pulmões marini si multi apparuerint in pelago anni tempestuosi signus. Oues si mane coeunt mane tempestatem significant. Buiuno si oves aut boues fodiant et taceant coadunati adinuicem habentes caput hyemem tempestuosam significant. In ponto autem aiunt quando arturus oras velocius contrarios boreae distribui boues magis solio comedentes et in dextram tacentes tempestatem significat. et asinus quaticus aures ipsum et oves pugnantes et aures circa cibum propter solitum preporant se et mures stridentes et salientes tempestatis signum. Terre risce et multa uisa tempestatem significat. et si ignis non permittit se videri tempestuosum. et si lucerna accendi voluerit. Et cinis coagulatus niue lucerna serenitate quiescente adinuicem tempestatem significat. et si nigre flammae stantur tempestuosae. et si ipate existente fauile nigre superfluant tempestates significant. et si sicut granis multis milij et leia fuerit tempestas erit. Si circulariter circa splendidum fuerit serenitate existente nuosum est. Alimi pre sepe si colligitur et opoca fiat tempestatem significat. et si corruscatio splendida non in eodem manet tempestuosum. Athos et olympus et omnino vertices montium occupati a nubibus tempestatis signum. Si serenitate facta pua nubes apparuerit in aere distensa et diuulsa nondum cessat ipas. Si autem serenus prope decens fiat verum frigidum et frequenter. et si mane incipit tempestas fieri mane cessat et verum bonum est. Si autem e contrario et verum non fit. Si autem hyems pluui

osa verum siccum. Si autem hyems sicca verum bonum. Si autem erubigo fiat moderata et in pluribus sit fructuum tempus et autumnus suffocabilis et non ventosus pruni si bene fructificauerint tempestates multe vehementer fient. Si autem in vertice montis nubes erecta steterit tempestatem significat. unde et archilogus poeta ait. Plauce vide profunda maris iam turbatur mare inundat omnibus. Circum autem extremitates montis stat nubes que tempestatem ostendit. et si colorabuntur quasi pellicule albe tempestuosum. Quando stantibus nubibus alie superferuntur hec autem quiescunt tempestuosae. Si autem hyeme splendeat iterum occulietur et hoc faciat bis vel ter dies tempestuosa erit sic illa autem. Adsercurij hyeme apparens frigora significat. Estate autem canina. Quando apes non volant longe sed in eodem in serenitate volant tempestatem futuram significat. Lupus clalans tempestatem significat. Lupus tribus diebus quando ad laborata idest culta venit aut in terra et ipas tempus non sit tempestatem confestim significat. Est autem signum tempestatum magnarum et imbrum. Et quando fuerint in autumno multi rassani et omnino siluestres bestie si ad laborata descenderint boreale et tempestatis magni signum. Quando presocatio sit et multum ut frequenter retribuit et sit hyems fortis: Si autem aque vernales multe fiant cauma: ta multa in planis et vallibus oportet igitur primis attendere. Si autem serenus fiat vehementer et frequenter sit frigidus. Si autem verum tarde fiat et frigidum fructus tarde fient. et autumnus et frequenter presocabilis pruni quando vehementer bene fructificant hyemem fortem significat. Quandoque autem et licet ares ostendat fieri. Sol quidem oriens splendidus non calidus non habens aliquod lignum in se serenitatem significat. Sit autem luna in plenilunio. Et occidens sol in puro hyeme serenus et prioribus diebus in non puro occidens fuerit ex serenitatibus. Illa autem in manifestum. et si ipate existente occasus fiat in purum serenum. et occidens hyeme croceus sit serenitatem significat. Et luna si tertia existens splendida fuerit serenum est. et alimi pre sepe quando pure et splendidum apparet serenitate significat. Halo si equaliter constituitur et pareat serenitatem significat. Concaue nubes hyeme serene. Olympus autem et athos et universales montes significati quando vertices puros habent serenitatem significant. et quando nubes apud mare ipsum prope agunt serenum est. Et quando pluerit apud occasum nubes habuerit encu

colorem serenitas et frequenter dicto die. Quando autem nebula fiant aque non fit aut minus. Quando grues volant et non reflectuntur vel non reuertuntur serenitatem significant non enim volant nisi vtiq; volantes prius serenitatem viderint. Noctua quiete vociferans in tempestate serenitatem significat et nocte tempestatem quiete cantans. Albatrus autem serenitas cantans in tempestate quidem serenitatem: In serenitate autem tempestatem significat. Et coruus quidem solus quiete clamans et si quis clamauerit cum hoc multoties clamabit serenus. et coruus mane si clamauerit serenitatem significat et in vespere tempestatem quiete cantans. Et vespertilio ex foramine volans et ex domo exterius serenitatem significat. Et si tempestate existente a borea splendor fiat ab austro si opposita fuerit turmosa et frequente in serenitate significat mutationem. et quando boreas nubes multas mouet flans magnus serenitatem significat. Quae tarde coeuntis serenum ostendunt signum. Et bos in sinistram ancham iacens serenitatem significat. et canis similiter in dextram tempestatem. Et cade multe facie morbisferum annum significant lucerna tempestate frens quietem serenitatem significat et si in extremitate sicut grana milu habet splendida. et si in circulo mucilaginem circumscribat splendida lumina fructus anni significat. Dracones autem habet tres partes et primus prime signum secundus secunde. tertius tertie. et quicumq; horum inclinat se optime et si et fortassis ita se habebit et arator que est secundum hoc. Dicuntur autem et huiusmodi talia signa totorum annorum fieri et partium. Si incipiente hyeme obscuritas fuerit et caumata fiant et que sunt aque auentis dissoluantur ver significat granedinem futuram. et si vernale equinoctium nebule ceciderint ventos significat in nonis mensis vtriusq; martis. Quicumq; quidem igitur luna pariter existente vbi nocula eula accidet ipse quidem ventos significant in id tempus. Quicumq; autem gibosa existente luna. aquas et quicquid magis in vtraque figura nebule cadunt magis predicta significat. significant autem et venti pariter nebule cadentibus facti et si ab aurore et meridie fiunt venti et aqua significant. Si autem a vespere et septentrione venti et frigora. Quos et cometas egyptij dicunt non solum predicta significant quando apparent sed et frigora. Stellis autem et frequenter consuevit significare et equinoctii

et conuersionibus et in ipsis sed et ante ista aut partem post.

Explicit liber de signis aquarum et ventorum et tempestatum Aristotelis.

Maximi Philosophorum Aristotelis de mineralibus.

Erra pura la

pis non fit quia continuationem non facit sed comutationem vincens enim in ea siccitas non permittit eam conglutinari. Sunt autem lapides duobus modis conglutinatione et congelatione in quibusdam lapidibus dominans est terra alijs vero aqua. Alij quoniam desiccant lutum fitque primum quod medium est inter lutum et lapidem et deinceps fit lapis. Lutum vero huic transitioni apparens est vinctuosum quod enim tale non est coniunctius erit. In ipsa quoque syon visa est terra que dicitur in lapide conueri in spatio annorum centum. Quia autem sunt lapides duobus modis unus quidem est qui congelatur aqua guttatum cadens alijs quando descendit de aqua currente quiddam quod residet in superficie fundi ipsius fit lapis. Sunt etiam certa loca que aque intuse conuertuntur in lapides diversorum colorum: suntque aque quae seorsum accepte non conglutinantur que in prope aluicem suam fundantur congelantur fiuntque lapides. Scimus ergo quod in terra illa est vis visibilis que congelat ipsam. Principalia ergo lapidum utraque vel sunt ex substantia lutea vinctuosa vel ex substantia in qua vivit aqua que virtute quadam congelatur vel vincit siccitas in ea terra faciens eam congelari eodem modo quo coagulatur sal. Salem enim non sufficit terrea vis permutare sed adunat ipsam calorem. Calor enim adueniens congelat ipsum virtute occulta. et fortasse fit virtute terrea frigida sicca. Aqua enim fit terra cum vicerint eam qualitates terre et conuersio. Est autem res qua videntur quidam ingeniosi voluerunt rem siccitatem coagulare que componitur ex duabus aquis et dicitur lac virginis. Est hic eius certissimus effectus. Sunt etiam multa alia quibus coagulant et liquefaciunt certissime. fiunt ergo lapides ex luto vinctuoso per calorem solis vel ex aqua coagulata virtute terrea ex causa calida desiccativa. Similiter quoque quedam vegetabilia et quedam animalia vertuntur in lapides virtute quadam minerali lapidificativa et fit in loco lapidoso vel discontinuantur subito virtute quadam que exit a terra in hora terre motus que conuertit lapides qui consequi-

tur in hora illa. Et hec transmutatio corporum animalium et vegetabilium eque propinqua sicut transmutatio aquarum. Est autem impossibile quod aliquod complexionatum vertatur totum in unum elementum sed elementa mutantur ad invicem et sic transeunt in dominans unde quod cadit in salinas fit sal et quod in ignem fit ignis sed quedam citius quedam tardius et hoc est secundum potentiam activarum et resistentiam passivarum. estque locus in arabia qui colorat omnia corpora in eo existentia colore suo panis quoque prope toracem in lapidem conuersus est remansit tamen ei color suus. Sunt talia etiam quia raro accidunt. Laetere causa eorum manifeste fit. Saepe etiam fiunt lapides ex igne cum extinguuntur. Et saepe contingit corpora fere et lapidea cadere cum coruscationibus quia ignis fit frigidus et siccus cum extinctione sua. Et in pyria cadunt et cum coruscatione corporea aerea vel effusum et similia sagittis hamatis et non potest liquefieri. Sed per ignem evaporatur. in fumum eriditatem convenientem donec residuum sit cinis. Accidit quoque apud vergoci frustum ferri centum librarum arcuorum quod praeduritia sua fere erat infrangibile missa est tamen pars eius regi coruices qui cum precepisset inde fieri enses erat in fabricabile. Dicunt tamen arabes quod enses a lamantibus qui optimi sunt de tali ferro fiunt. Cum autem ceciderit massa illa resiliit a terra aliquotiens et pila erat composita ex minimis frustulis coeuntibus ad invicem ad quantitatem granorum multorum magnoz. Similiter quoque huic rei evenit apud trepasticem. Sic ergo fiunt lapides eorum siquidem generatio vel subito fit per magnam calorem accidentem luto vinctuoso aut paulatim temporis. Montes quoque quandoque fiunt ex causa essentiali cum vehementi terremoto elevatur terra et fit mons. Accidit etiam et cum ex ventis vel ex aque ductu accidit arenatio profunda et fit palatium donec sit vasta profunditas erit ergo iuxta eam magna eminentia. Et hec est precipua motuum causa. Sunt etiam quedam terre molles quedam dure molles quoque aque ductibus ventibusque tolluntur dureque remanent neque fit eminentia. fit et generatio montium sicut et lapidum: quia aque ductus adducti luto vinctuosum continue quod longitudine temporis desiccant et fit lapis et non longe qui sit vis mineralis vertens aquas in lapides. Et ideo in multis lapidibus inveniuntur praes quedam animalium aquaticorum et aliorum. Montes vero per multa tempora facti sunt ut praedixi in eis: sed nunc fit

decrefcentes. Vene autem lutee que reperiuntur in eminentijs nō sunt de materia illa lapidea sed de eo q̄ dimittit de montibus vcl terrestris aliqua substantia quam adducunt aque cum lutis et herbis que admiscuntur cum luto montis vel forte antiquum lutum maris non est enius substantie q̄; pars eius sit lapis et pars eius nō sed mollitur et dissoluitur aliqua qualitate vincēte. Adaris quoque ascensus quedāz loca cauat quedam extollit quia quandoq; totam terram cobopuit. Et inde molia quedam abrasit dura vero reliquit et ipsa in quibusdam congeffit molia quedam quoq; ab eo congeffa cum abscinderet ea disiccata sunt et in montes conuerfa. Hec materialia corpora i quattuor diuiduntur species in lapides liq̄facta sulphurea et sales. Et horum quedam sunt rare substantie et debiles compositionis et quedam fortis substantie et quedam ductilia et quedam non. Et eorum que debiles substantie sunt quedam sunt sales. vt que liquefiunt ex humido leuiter vcl alumen calcantium et sal armoniacum. Et quedam s̄ enctiuosa nec liquefiunt solo humido facile vt sulphur Auripigmentum sed argentum viuum de parte secunda est quamuis sit elementum ductissimuz scientie aliquibus ductibilibus. Sunt autem ductilia omnia liquabilia et vt m̄stum non ductilia neq; liquabilia neq; mollescantur nisi cum magna violentia. Et materia liquabilium est substantia aquea mixta cum substantia terrea mixtura forti nec potest vnū separi ab altero et gelatur substantia aque illius cum frigore post actionem caloris in ipsum que est obtesis et erit exemplum alumē quod nundum gelauit propter suā enctiuositatem et id est ductib le lapidea vero de substantijs mineralibus materialiter sunt aque sed non congelantur aqua sola sed etiam cū siccitate quo aliterat aquietatem ad terrenitatem et non est in eis humor nimis enctiuosus et ideo non ducuntur et quia eorum coagulatio est ex siccitate non soluentur vt multum nisi per ingenia naturalia soluentia alumen autem et sal armoniacum sunt de genere salis nisi quia igne i animato maior q̄ terra vnde et totum sublimatur et ipsum est aqua cū admiscetur fumus calidus fumū subtilis multe igneitate et est coagulatum ex siccitate. Aquietas vero sulphureorum mixta est cum terra forti cōmixtione cōfatione caloris donec facta sint enctiuosa et postea coagulata ex frigore. Atramēta vero composita sunt cum sale et sulphure et ex lapidibus et est in eis vis aliquorum corporum liquabilium. Ad autem ex eis fuerit vt calcan-

tum et alachar generantur ex maioribus granis atramenti et non soluntur nisi salsedo eius cū eo quod est in eo sulphureum et postea coagulatur et illud iā accepit viz mineralē ab aliqb̄ corpib̄. Quod autem accipit vim ferream erit rubeum et croceum vt calchar. Quod vero viz aerē accepit erit viride vñd possibile et artificialiter ista duo fieri. Argentum viuū est et aqua que miscetur cum terra nimium subtili sulphurea mixtione forti ne quiescat in superficie plana et hoc est ex siccitate magna que in est illi et ideo non adheret tangenti est que albedo eius ex claritate illius aque et ex albedine terre subtilis que est in eo et etiam admixtione aeris cum eo et q̄ proximum eius quod coagulatur ex vapore sulphuris facile videtur autem q̄ argentum viuū et que illi sunt similia elementum sint omnū liquabilium quia omnia liquabilia cum liquantur conuertuntur ad ipsum ipsa tamen non liquantur prius q̄ colesiant cumq; calefacta fuerint apparent rubea. Sed plumbum proculdubio cum liquatur est argentum viuū. Sed non liquatur nisi prius calefiat. Et cum calefactus fuerit conuertitur ad colorem comunem omnibus liquabilibus et igneum ruborem et ideo miscetur argentum viuū cum illis corporibus quia est de substantia eorū. Sed illa corpora differunt in compositione sua ab illo eo modo quo differt argentum viuū ad sua similia per cōmixtionem que miscetur cū illis donec congelentur et si fuerit viuūz argenti purum coget illud vis sulphuris albi et non vrentis et istud est optimum quod possint reperire illi qui operantur alchimia vt conuertant illud in argentum. Et si fuerit sulphur nitidum optimū cum rubore clarum et fuerit in eo vis igneitate simplicis non vrentis erit res optima quam recipere possunt alchimiste vt ex eo fiat aurūz hoc enim ipsum conuertet et si fuerit argentum viuū bone substantie et sulphur non purum q̄ non sit in eo vis adhuc cōuertet ipsum in eis. Argētū autem viuū si fuerit maculatum non mūdū tereū porosum et sulphur non mūdū fiet ex eo ferrum. Stagnum in eo videtur argenti viuū bonū. In sulphur vero malū et hec si bene mixta sed etq; per parua composita et ideo sit sal plumbi vero grossi argentum viuūz est male ponderosum luteum et sulphur eius malū multū vaporis et scindi et debilis vnde non bene congelatur. Et artifices faciunt gelationez fere sensibiles artificialiter. Quamuis artificialia non eodē modo sint quo naturalia nec tam certa licet propinqua sint et filia. et iō credis q̄ cōpositio ei nālis sit b̄ mō

vel vicina huic sed ars est debilioꝝ q̃ natura ⁊ rō
cōsequitur eam omnino sed multum labor erit
(Sciunt autem artifices alchimie species vere
permutari nō posse sed similia vel facere possūt:
⁊ tingere rubeum citrino ⁊ videatur aurum ⁊ al
bum tingere colore quo volunt donec sit multum
simile auro aut eripossunt plumbi mundities ab
stergere: verumtamen semper erit plumbum ⁊ si
videatur argēum sed obtinebunt in eo qualita
tes aliene ne errent in eo homines nisi quia acci
piunt in eo sal armoniacum. Lactetum q̃ diffe
rentia specifica aliquo tollatur ingenio. Ego nō
credo possibile ⁊ non est q̃ una complexio con
uertatur q̃ ista sensibilia non sunt de quibus mu
tamur species: sed sunt accidentia ⁊ proprietates.
Differentiae autem eorum metallorū non sunt
cognire euz differentia non sit cognita quomo
do poterit sciri utrum colanec ne vel quomodo
telli possit. Sed expoliatio intus accidentium ⁊
saporis coloris ponderis vel saltem diminutio
non impossibilis: q̃ tūc hec ratio non stat. Certe
rum proportio terrarum substantiarum compo
sitis non erit in omnibus eadem. Hec ergo in ali
am mutari non poterit compellitur enim nisi forte
in primam reducantur materiam. Et sic in aliū
nd q̃ prius erat permutetur. Hoc autem per so
lam liquefactionem non fit sed accidunt ei ex
hoc res quedam extranee.

Explicit liber mineralium Aristotelis.

Alexandri Aphrodisi de intellectu.

Aristoteles in

tellectum tribus modis distin
guit unus est intellectus mate
rialis. hoc autem q̃ dico mate
rialis est intellectus sibi quez
impossibile est fieri intellectus:

⁊ est quasi materia. ⁊ per hoc q̃ dico materiam
non intelligo aliquid quod sit subiectum ⁊ possit
fieri aliquid signatum propter existentiam alicu
ius forme in se sed postq̃ est sic non fit nisi quod
possibile est fieri intellectum secundū etiam pos
sibilitatis sicut est id quod est in potentia quia il
lius modi est q̃ est sicut est materia. intellectus
autem qui nundum intelligit sed possibile est ut
intelligat est materialis. ⁊ virtus anime que est
sic est etiam intellectus materialis. quoniam nō
est aliquid ex eis que sunt in effectu sed potest eē

intellectus in effectu scilicet fieri sic et ymagi
net omnia que sunt. non oportet autem ut appre
hensor omnis qui est in effectu secundum natu
ram sibi propriam sit unum de apprehensis. si
ita esset coniungeret tunc q̃ cum apprehēderet
ea que sunt extra se: impediret eum forma sibi
propria ad ymaginandum ista. sensus etiam nō
apprehendit nisi ea quorum esse non est in eis: ⁊
ideo visus qui est apprehensor colorū instrumē
tum in quo est ipse ⁊ per quod est apprehensio nō
habet colorem. quia aqua non habet colorem p
prium ⁊ quia odoratus sit ex aere qui non ha
bet odorem ideo odoratus est apprehensor edo
rum ⁊ tactus ideo non sentit quod est sibi simile
in caliditate frigiditate leuitate gravitate asperi
tate ⁊ lenitate. non enim sentit nisi quod est a se
diuersum in multitudine vel paucitate. unde non
posset hec omnia contraria sentire si esset asper
omne enim corpus naturale est tactabile ⁊ sicut
sensus non potest apprehendere id quod est in
se vel discernere: sic postquam est intellectui ap
prehendere ⁊ discernere intellecta non potest es
se ipse aliquid eorum que discernit sed quia est
apprehensor omnis quod est eo quod possibili
le est ut intelligat omne quod est. Ideo nul
lum eorum que sunt est ipse in effectu. imo ipse
est in potentia omnia illa ⁊ hec est intentio eius
quod est in potentia intellectus sensus enim ⁊ si
non sint nisi in corporibus ipsi tamen non sunt ea
que ipsi apprehendunt sed sunt quiddam aliud in
effectu ab ipsis. apprehensio enim sensus non est
nisi virtus alicuius corporis quod patitur. ideo
non omnis sensus est apprehensor omnis sensati
sensus enim non est nisi aliqua res in effectu sed
postquam nō apprehenduntur res corpore neque
virtute alicuius corporis quod nō patitur tunc
nullum eorum que sunt est ipse in effectu neque ē
aliquid signatum sed est virtus aliqua receptibi
lis forme ⁊ intellecta ex his que sunt perfectio
hominis. hic autem intellectus materialis est in
omni habente animam integram scilicet in homi
ne sed intellectus habet alium gradum cum sci
licet intelligit ⁊ habitum habet ut intelligat ⁊ est
potens summere formam intellectorū per suaz
potentiam vel virtutem que est in se ipso cuius cō
paratio est sicut comparatio eorum in quibus est
habitus artificiorū qui sit potēs operari sua o
pera per se prius autem nō assimilatur istis sed il
lis quibus est potētia qua possunt recipere artifi
cium ad hoc ut fiant magistri ⁊ hic intellectus est
materialis intellectus. sed postq̃ fit ei habitus ⁊ ac
grit ut agat ⁊ intelligat q̃ nō ē nisi in his q̃ tā p̃fici sūt ⁊

fiunt sic q̄ tam intelligunt hic est intellectus 2°. Tertius aut̄ est post duos p̄dicōs qui ē intelligētia agens per quam intellectus materialis fit ut habeat habitum. Comparatio autē huius agēis ad animam sicut dicit Aristoteles ē comparatio luminis sicut enim lumen ē causa multorum colorum in potentia ut videantur in effectu sic hec intelligentia facit intellectum materialem qui est in potentia esse intellectum in effectu eo q̄ desiguit in eo habitum intelligendi in effectu sed ipse de natura sua ē intelligibilis et ē in effectu suo eo q̄ est agens ymaginem et intelligibilem et adducens intellectum materialem ad effectum et ob hoc etiam ipse est intelligētia eo q̄ forma que non est materialis qua substantia de natura sua est intelligibilis est intelligentia forma vero materialis non est intellecta in effectu ob hoc q̄ est intelligibilis in potentia sed quia intelligentia abstrahit illam ab hyle in qua erat et dat ei esse in effectu. igitur ponit eam intellectam unde cum unaqueq̄ earum intelligitur fiunt in effectu intellecta eorum. non fuerat autem prius sicut neque erat in natura sua. Intellectus enim in effectu non est aliud q̄ forma intellecta et ideo unaqueq̄ istarum non est intellectus absolute. s̄ cum intelliguntur fiunt intellectus sicut scientia que est in effectu non est nisi quod est scitum in effectu et quod est scitum in effectu non est nisi quod est scientia in effectu quia est quiddam q̄ cum apprehendit scientiam que est in effectu fit sciens quod est in effectu et ideo sensus qui est in effectu est id quod est sensatum in effectu. Sensatum vero in effectu est sensus qui est in effectu. Similiter et intellectus qui est in effectu est id quod intellectum in effectu et intellectum in effectu est intellectus in effectu. quoniam intellectus cum apprehendit formam intellecti et abstrahit illam ab hyle ponit eam intellectam in effectu et fit ipsa intellectus in effectu. Si autem ex his que in natura sua sunt per se in effectu intelligibilia fuerit aliquid quod habeat in natura sua tale esse quod non sit admixtum materie neque sit opus abstrahere suam formam ab hyle hic est intelligentia in effectu. Intelligentia enim in effectu semper ē intellecta. hec igitur est intelligibilis de natura sua que est intelligentia in effectu que cum sit causa intellectui materiali ob abstrahendum et intelligendum et ymaginandum singulas formas materiales et fiunt intellectum in effectu secundum illas formas dicitur de eo quod ipse est intellectus adeptus agens qui non est pars neque virtus anime in nobis sed fit in nobis ab extrinse-

co scilicet cum nos intelligimus per illam. si autem per apprehensionem forme fit ymago intelligibilis et fit esse illius forme sic q̄ in illa hora non est coniuncta materie sed separata ab illa tunc cum intellecta fuerint in nobis erunt separata. Non autem ob hoc q̄ nos intelligimus illam fit ipsa intellectus et intellectum sed quia hec forma que est sic et hec substantia que est separata ab hyle non est receptibilis corruptionis et ideo Aristoteles intellectum adeptum scilicet formam q̄ est huiusmodi vocavit immortalem si enim unaqueq̄ formarum cum est intellecta fit intellectus sed non per suam adeptionem neque per suum ingressum ad animam de foris est intellectus sed cum intelligitur est intellectus tunc hec forma quae fuit intellecta in potentia antequam intelligeretur necesse est ut cum intelligitur fiat intellectus adeptus et hoc hinc vocatur intellectus qui ē in habitu et qui est agens potest intelligere suam essentiam sed non secundum modum quo ipse ē intellectus. sequeretur enim secundum hoc q̄ ipse simul in eadem dispositione esset intelligens et intellectum: sed quia intellectus qui est in effectu est intellectus in effectu ideo cum intelligit intellecta intelligit se ipsum eo q̄ cum intelligit intellecta fit intellectus nam quia ipse est intellectus qui est in effectu et ipse intelligit ea tunc cum ipse intelligit se ipse est intellectus cum enim intelligit ea ipse et intellecta fiunt unum aliquid: s̄ cum non intelligit ea est aliud ab eis. Similiter dicitur q̄ sensus sentit se ipsum: sed cum sentit sensata tunc per hanc actionem ipse et sensata ab eo fiunt unum aliquid. Res autem ita est ut dicimus sensus enim qui est in effectu et intellectus apprehendunt formas sine hyle et apprehendunt apprehensa que sunt utriusq̄ propria. dico ergo q̄ intellectus intelligit se ipsum non secundum modum quo ipse est intellectus: sed secundum modum quo ipse est intelligibilis. Ipse enim non apprehendit se ipsum nisi secundum hoc quod est intelligibilis quemadmodum apprehendit unumquodq̄ intelligibilem non autem apprehendit se secundum q̄ intellectus est sed quia accidit intellectui ut ipse etiam sit intelligibilis ipse enim quoniam est unum eorum quae sunt et non est sensibilis remanet ut esset intelligibilis quoniam si ita esset q̄ non intelligeret se nisi secundum hoc quod est intellectus. tunc nichil aliud intelligeret nisi id quod est intellectus ergo tantum se ipsum intelligeret sed quia ipse intelligit intelligibilia sed antequam intelligeret ea non erat ite^r in effectu tunc intelligit se ipsum et hoc modo. s.

eo modo quo ipse est etiam de intelligibilibus et ideo est hoc quia hic intellectus intelligit etiam se ipsum cum exit ab intellectu materiali. Intellectus etiam qui prius est in effectu secundum hanc similitudinem intelligit se ipsum et propter eandem causam sed ille intellectus est prius in hac intentione: quia intelligit aliud etiam praeter se. ipse enim ex modo quo est intelligibilis intelligit se sed ex modo quo est intellectus in effectu et ex natura quae est sibi manifesta est quod intelligit se per intellectum qui est in effectu et quia ipse est semper intelligens tunc ipse est semper tantummodo intelligens ergo ipse semper intelligit se ipsum sed non tantummodo intelligit se ipsum nisi quod est intelligentia simplex et non intelligit nisi rem simplicem nec est aliud intelligibile simplex nisi ipsa quoniam est non partita nec hylicaris nec est in sua essentia aliquid in potentia quod non intelligit ipsa nisi suam essentiam in ex modo igitur quo est intelligens intelligit se ipsum sed quod est intelligit illud et sed quod est simpliciter in effectu intelligit se ipsum solummodo quoniam cum est simpliciter sit quod non intelligit nisi rem simplicem et inter intelligibilia nullum est simplex nisi ipsa in modo. Hic igitur intellectus quod oportet fuit Aristoteles asserere intellectum adeptum. scilicet quoniam ipse dixit quod philosophus dicit intellectus sic est sicut cōstitutio de sensibilibus et omnibus generibus sicut. nam in omnibus generibus inuenitur aliquid agens et aliquid patiens et tertium ab his duobus quod est generatum et in sensato est aliquid patiens sicut sensus et aliquid agens sicut sensatum et aliquid generatum sicut apprehensio ex sentiente et sensato. sic etiam in intellectu exprimit Aristoteles oportere esse intelligentiam agentem quod intellectum male quod est in potentia posuit reducere ad effectum cuius actus est omnia quae sunt ponere illa intellecta quoniam sicut sunt aliqua sensata in effectu quod ponit sensus in effectu sic oportet hic esse agentem intellectum quod sunt intellecta in effectu. non enim possibile est ut aliqua res sit agens aliam rem et ipsa non sit de natura illius rei. nihil autem eorum quod intelligimus est aliquid intellectum in effectu nosse. nam ita est quod non intelligimus sensata nisi quod sunt intelligibilia in potentia nec sunt ipsa intelligibilia in effectu nisi quod actus intellectus est ducere sensibilia ad effectum suam propria virtute et abstrahere ea ab alijs quod cum illis sit sensibilia quousque videat foras ipse sine sensibilibus. hic igitur est intellectus qui prius erat in potentia sed signatum est id quod deductum est de potentia ad effectum ut oporteat ei generari esse a re quod est in effectu oportet et sit tunc hic intelligentia agens quod est in effectu quod intellectus quod est in potentia facit potentem agere et intelligere et hic intellectus est ille qui est adeptus extrinsecus. hic igitur sit illa quod compulerunt Aristoteles ponere intellectum adeptum. necessarium est igitur hic esse aliquid intelligibile in effectu quod de natura sua sit sic sicut est hic aliquid sensibile non quod fiat sensibile per sensum sed quia hoc est intelligentia et est natura

aliqua et substantia quod non cognoscit nisi per aliquid nisi per intellectum quoniam non est sensibilis nec omnia quod nos intelligimus sunt intellecta nisi per medium intellectum in quantum in ea non sit aliquid quod de natura sua sit intelligibile sed hoc est aliquid intelligibile per se. quod de natura sua est sic intellectus etiam qui est in potentia cum perficitur et auget intelligit illud quia sicut potentia ambulandi quae est in homine cum homo nascitur exit ad effectum quando processit in tempore et cum perficitur id per quod sit ambulatio sic etiam et intellectus qui est in potentia cum perficitur intelligit res quod de natura sua sunt intelligibiles scilicet res sensibilis ponit sibi intellectas: quia est agens scilicet quoniam intellectus in potentia est patiens de natura sua. et recipit impressiones antiquam aliquid apprehendat sicut sensus sed eius dispositio est contraria dispositioni sensus. sensus enim est passivus et receptio impressionis et eius apprehensio est receptio impressionis intellectus vero est agens et intelligens. ipse enim quoniam natura sua est ut intelligat plures ex rebus est agens eas eo quod intelligit illas potest autem quis estimare quod intellectus est patiens secundum quod est recipiens formas. apprehensio enim iam putatur esse passiva. quamvis in hac re comunice intellectus et sensus totum autem hoc quod describimus et diffinimus non describimus et diffinimus per id quod est commune ipsi et alij a se. sed per id quod est ei proprium et non oportet ut describamus intellectum per id in quo comunicat cum sensu. commune autem intellectui et sensui est apprehensio formarum quamvis non sit utriusque eodem modo. proprium enim intellectus est ut ipse efficiat has formas quas comprehendit postquam intelligit eas convenientius igitur est ut per hoc diffiniatur. Ille igitur intellectus est agens et non patiens et etiam: quia prius est in eo agere. quod est ei essentiale. ipse enim prius est efficiens intellecta et deinde apprehendit ea scilicet intelligit ea quae ita sunt. ipse enim quousque sit expoliatus numquodque ab alio et apprehendens eam: est tamen utrumque in eo simul sed actio expoliationis precedit alterum quod est apprehensio forme sicut enim dicimus quod ignis est agens in ultimo virtutis eo quod sumit omnem materiam in qua cadit et deuorat eam sed quousque consumat eam patitur. similiter putat de intellectu agente qui est in nobis. Ea enim quae non sunt in actu intellecta ipse facit ea intelligi nichil enim est intelligibile nisi intellectus. sed ipse est in actu per se ipsum. caetera vero quae facit intellectus esse intellecta non sunt etiam intellecta nisi per intellectum qui est in effectu. Similiter

si non fuerit intellectus nō erit aliqd intelligibile
 nihil enim in sua natura ē intelligibile quod soluz
 sit sicut prediximus & nō sit id quod ē ex eo qd si
 non fuerit intellectus non erit aliqd intellectum.
 Intellectus enim q per naturam suam est adeptus
 extrinsecus non est nisi adiunans intellec-
 tum q est in nobis. coeterorum vero que sunt in
 potentia nullum potest intelligi nisi quod de na-
 tura sua est intelligibile. Ad autem quod de natu-
 ra sua est intelligibile cum sit in eo quod intelli-
 git in potentia tunc ipsum intelligit in effectu tūc
 igitur est intellectus generatus extrinsecus adep-
 tus immortalis & hic est q consumit habitum in i-
 tellectu materiali ad hoc vt recipiat ea que sunt i-
 tellecta in potentia. Cum enim lumen quod est in
 effectu est efficiens visum in effectu tunc ipse vi-
 det suum situm & suam comparationem propter
 visionem colorum sic intellectus adeptus sit in
 nobis causa vt intelligamus & cum ipse intelligit
 non ponit essentiam suam intellectam: sed est de
 natura sua intelligentia complet enim & adducit
 eam ad proprietates suas igitur intelligibile de
 natura sua est intelligentia cactera vero non sūt
 intellecta nisi vel subtilitate & actione huius. ac-
 tio autem huius est sine passione sui vel sunt ex
 alia re prius autem sunt intellecta q̄s intelligat
 ut perficiatur & crescat & cum perfecta fue-
 rit intelliget ea que sunt intelligibilia de natura
 sua & ea que sunt intellecta actione & subtilitate
 eius. nam proprietates intelligentie est vt sit effici-
 ens & efficiat & non patiatur unde quia Aristote-
 les voluit ostendere q̄ intelligentia est immorta-
 lis & volens euadere obiectiones que sequuntur
 ex eo quod dixit de intellectu adepto scilicet id
 quod sequitur ex sua dictione q̄ intelligentia non
 mutat locum nec est possibile ei eo q̄ est non cor-
 pus nec est in loco nec mouetur de loco ad locuz
 hoc enī & consimile dixit de intelligentia ad mo-
 dum immutationis ideo dixit q̄ intellectus hy-
 learis qui est in omni corpore humano dicitur es-
 se stabilis sicut substantia in substantia & est in ef-
 fectu semper cum fuerit efficiens suas actiones.
 Cum autem cōmiscetur hoc corpus aliqua exco-
 munionibus que sit apta esse instrumentum hu-
 ius intellectus qui est in hac cōmitione eo q̄ est i
 omni corpore scilicet humano & hoc instrumentū
 est etiā corpus de eo dicitur q̄ est intellectus i
 potentia que est virtus aliqua supereffluens ex
 hac cōmitione que accidit corporibus & est ap-
 ta recipere intellectum qui est in effectu sed cum
 infunditur huic instrumento tunc agit ad modū
 quo agitur instrumento quamuis sit in hyle & p

hyle & nos tunc possumus intelligere. noster enī
 intellectus compositus est ex virtute que est in-
 strumentum intellectus instrumentalis dicitur A-
 ristoteles. quia Aristoteles hunc intellectum quem
 vocauit hic diuinū & instrumentalem q̄ est intel-
 lectus in effectu postea vocauit eum q̄ est in potē-
 tia puto q̄ voluit intelligi per hoc intellectum
 q̄ est in nobis in potentia eo q̄ ipse adeptus est et
 est in sua essentia in effectu: nam ipse non intelli-
 git & non agit i nobis nisi per virtutem que in no-
 bis est que est instrumentum eius profluens ex com-
 munionē intellectus autem instrumentalis quem
 vocauit Aristoteles intellectū in potētia est ex ac-
 tione illius intelligentie quarū enī q̄q̄ si per-
 diderimus nō erit i nobis possibile vt intelligat
 eum primo enim tactu spermatis inētm sit intel-
 lectus q̄ est in effectu ex eo q̄ est penetrabilis in
 omni re & est ipsa in effectu sed tunc non agit nisi
 qualia agit i ceteris corporibus q̄cunq̄ corpus
 fuerit. Cum igitur ipsa egerit per virtutem que
 est in nobis tūc ipsa dicitur q̄ ipsa ē intellectus
 q̄ est in nobis & tūc nos intelligimus que madmo-
 dū si tu extirmares aliquem magistrū qui aliquan-
 do agit sine instrumento artificium & aliquando
 agit cum instrumento tunc sit actio per artificium
 in hyle. Similiter intellectus instrumentalis sc̄p
 per est agens & est in effectu & sit ipse agens per i-
 nstrumentum cum generatum fuerit instrumentū
 huius ex cōmitione corporum & ex intelligen-
 tia ipse enim tunc agit actionem hylearem & est i
 nobis intellectus & potest euadere & seperari fm
 modum quo coniunctus est quia non est in loco
 a q̄ .o mouetur ad locum alium sed quia est in to-
 to et ē defixus in corpore. Euadit autem per cor-
 ruptionem instrumenti & ē hic sicut euz magister
 deponit suum instrumentū tūc etiā agit sed nō
 agit in hyle sine instrumento & ideo oportet pu-
 tari q̄ hic est intelligentia diuina non recipiens
 corruptionem sc̄dm sciētiā Aristotelis & sic
 oportet hoc intelligi & non aliter. De habitu au-
 tem de quo locutus est Aristoteles in tertio tra-
 ctatu libri de anima dicit q̄ oportet per euz coe-
 quarū istas res & oportet transferri habitum & lu-
 men ad hunc intellectum qui est in toto quia hic
 intellectus vel sol & gubernat q̄ est hic sine cor-
 poribus diuinis & componit & soluit & tunc ipse
 est dator & intellectus materialis vel agit hoc a-
 diutorio motus ordinati in corporibus celestib-
 bus nam per ea est id quod est hic propter propi-
 quitatem eorum & elongationem & precipue so-
 lis vel est hic per eum intellectū qui est hic vel est
 propter utrumque sed propter motum corporū

coelestium sit nā. natura aut est q̄ gubernat idiu/
dua cū intellectu puto aut q̄ ipse ē contrarius ad
hoc qz intelligentia scilicet diuina inuenit in reb?
vilissimis sicut putauerūt phy tabernaculorū vel
oio in hoc q̄ est intellectia et cura q̄ p̄cedit i como/
ditatibus. Cura aut q̄ hic est non ascribit nisi cor/
poribus diuinis quoniam non est nobis vt itelliga/
mus nec est intellectus in nobis sed cū nostra ge/
neratione sit in nobis nāliter et̄na intellect^{us} in/
strumentalis q̄ est in potētia et actus intellect^{us} q̄
est extrinsecus sit per eum non est aut aliqd fieri
in aliquo fm modū quo intelligatur illud mutari
de loco ad locum forme enim sensibiliū cū nos se/
rimus non sunt in sensibilibus ita ut sint eis loca
et similiter ita dicitur de intelligentia que ē extra
que est sepata q̄ ipsa sepatur a nobis non q̄ ipsa
transferatur et mutet locum sed remanet sepata
exis per se sine hyle sua aut sepatio a nobis est q̄
nos non intelligimus nec acquirimus sic sicut cum
erat in nobis.

Explicit Alexander de intellectu.

Auerois de beatitudine aie.

Intentio mea

i hoc tractatu nobilissimo ē decla/
rare beatitudinē et^{us} anime huma/
ne in hoc mundo et in futuro s̄z pri

cipalē intentionē philosophorū in ascensu supre/
mo ipsius. Et cū dico ascensu intelligo q̄ prohi/
ciat et nobilitet ita vt coniungat cū intellectu ab/
stracto et uniat cū eo ita vt cū eo fiat vnū et hoc si/
ne dubio est supremus sui gradus ascēsus. Max
manifestus ē oia sub trib^{us} speciebus cōprehendi
vna ē materia infima et que ex ea generantur. Et
1^a q̄dem ignobilior ē in gradu et loco. et super istā
in gradu et loco est sp̄s corporum sphaericorum
quorū semper est fixa forma et stabilis in suis ma/
teris ita q̄ dicitur materia et forma in illis et ge/
nerabilibus ex materia infima equoce. et sup illā
est vnus gradus supremus et gloriosus q̄ vocatur
gradus intellectuum abstractorum q̄ vere s̄t for/
me dantes perfectionem non entes in s̄bio. Ideo
q̄z cum dicis de anima q̄ ascendit intelligis con/
iunctio eius cum aliquo intellectu abstracto/
rum. Et qz cognosco principalē intētionē philoso/
phorum contemplari fuisse in essentia ascēsus tu/
iusmodi entis apud eos et apud virtutem et vlti/
mā beatitudinē ut sum est mihi declarā hoc ser/
mone breui et intelligēt sicut tu in quo reperies
declarationē huius rei plusq̄ in comētis meis d

anima. et plus argumentis probatum q̄ in libris
philosophorū. Sollicite itaqz me ipsum dedi nobi/
lissime socie sup rē a te postulata. s. ad op^m phy
in coniunctione intellectus abstracti cū aia hūa/
na declarandā. et ad v̄ritatem tibi ap̄iēdā et hoc s̄z
radices suas. Illud q̄dem fundamētū est p qd ab
omnibus glorificat philosophis. S̄z multum cō/
diuisi sunt philosophi quēadmodū p intentionē
sermonū apz diuisio in eo qd de sermonibz ipsius
est verū.

Scias q̄ certitudinis huius rei cog^{itatio} existit in
duabus radicibus vna est speculatio in essentia in/
tellectus et hoc est fundamentum huius questiois
et non diuersificati sunt philosophi in hoc nisi pp
diuersitatē essentie huius intellectus quam hnt.
Secunda radix est speculatio in re pp quā ē intel/
lectus abstractus cā reducendi intellectu hū mate/
rialem in eē actu intellectum et hoc ē scire si ē cā
fm modū efficiēis et motoris solū sicut reperit i
motoribus nālibus aut ē per vias forme et finis si/
cut faciūt abstracta i aiabus sphaericis. Idic aut vo/
lo enarrare tibi breuiter intētionem philosophi
in essentia intellectus materialis et abstracti post
hoc aut declarabor tibi qd oritur ex snia sua ex hi/
is duobus. et d̄ hoc pueniam ad cognitionē possi/
bilis coniunctionis aie cū intellectu. Ideo aut
q̄ principiam dicit philosophi ex speculatioe i es/
sentia intellectus q̄ materialis dicit si est aut non
fuit q̄ proposuit ex rebus nonis p se et dixit q̄ cō/
patio intelligibiliū ad intellectu. s. mālem ipsorū
aprehensiuū ē vna et eadē q̄ est sensorū ad sensū
Et ex hoc habet q̄ intellectus apprehensiuus intelli/
gibiliū est virtus recipiēs et non agens sicut ē sen/
sus q̄ est virtus recipiens sensui. Et quz declara/
tum fuit ei q̄ intellectus materialis est de virtu/
tibus recipientibus et non agentibus resultauit ei
ex necessitate vna duarū rez aut q̄ intellectus
q̄ est in potētia recipiat que sunt intelligibilia ac/
tu et permutet ex eis sicut receptio sensus ad sen/
satum aut vt sit hec receptio et pmutatio alio mō.
Et postq̄ verax ē hec diuisio speculatur postea i
essentia intellectus dicens licitūz esse q̄ nā huius
receptionis et permutationis sit diuersa a natura
receptionis sensus et dicatur receptio et permuta/
tio de eis equiuoce. Et hoc ideo qz est de rebus no/
tis p se q̄ intellectus materialis habet intelligēt
omnes formas ergo de necessitate est q̄ nō sit illa
virtus disgregata siue distensa per corpus neque
diuisibilis ad corporis diuisionē sicut sunt virtu/
tes sensibiles que sunt disgregate in corpore et di/
uisibiles ad diuisionē corporis fm vnum modū
Et hoc pbat quattuor mediis demonstratiuis.

Primo quidem si intellectus materialis esset virtus apprehensiva in corpore secundum modum sensuum non apprehenderet nisi una forma quia propria forma non recipiunt nisi proprias formas nam sensus visus non recipit sensatum gustus. Secundo quia si esset virtus in corpore ad propriam formam non apprehenderet rem sibi appropriatam. Nam si oculus esset coloratus non posset recipere virtus visibilis colorem. Et si in lingua esset sapor non apprehenderet alios sapes. Tercio si esset hec virtus in corpore ad formam propriam sicut dictum est non apprehenderet se ipsam quia videtur formas sensibiles materiales non se ipsas apprehendere et finis esse earum est apprehensio a se rei a se. Quarto si esset hec virtus et hec preparatio in corpore forme proprie contingeret ei quod accidit sensibus. Quoniam comprehendunt enim sensatum. Nam unum de duobus accidit sensui vel quia non recipit contrarium quam apprehendit aliud sensatum vel si recipit imperfectum et permutatum recipit sicut vinum accidit in coloribus contrariis et diversis et gustui in contrariis saporibus. Et hoc voluit philosophus cum dixit Si esset mixtus non recipiens esset contrariorum vel imperfecta et permutata reciperet. Et hec est summa eius quod comprehendere potest ex verbis philosophi in essentia huius intellectus.

Capitulum in quo declaratur modus essendi intellectus materialis.

Et quando declaratum fuit istud de esse intellectus materialis fuit et declaratum quod hec perfectio quam est in anima quam vocat intellectus materialis non habet nisi naturam possibilitatis et preparationis solum quia non est mixtus materiam et non est de virtutibus solum motuivis et ideo non est hec preparatio in proprio subiecto essentie intellectus sicut opinati sunt antiqui commentatores et ideo est diversa possibilitas eius a possibilitatibus animalium igitur dico quod non est aliquod ens entium ante quam intelligatur. Sed antiqui commentatores sicut ibenius et alij quando dicunt ab Aristotele quod intellectus materialis non est aliquod ens entium intellexerunt quod non sit ens actu sed est apud eos substantia potentia recipiens formas materiales. scilicet possibilitas ipsius est in se ipso et quod est in potentia proprie spiritui quam recipit. Et postquam occurrit in hoc sermone accidentaliter memoratio possibilitatis non recusabo verbum novum dicere eius utile et necessarium et quoniam possibilitas et potentia in pluribus coincident scias tamen quod differt possibilitas in duobus a potentia unum est quia possibilitas attribuitur substantie rei cuius est et potentia attribuitur ei quod recipit aliud quam se in forma verbi gratia massa ferri habet in se possibilitatem ut ex ea fiat ens et verum habet in se in po-

tentia ens enim sed possibilitas attribuitur substantie sue solum et dicitur quod est possibilitas in se et preparata utrumque ex qua potest fieri ens et alia quam sunt ex ferre quam non possent fieri ex palea vel cera sed potentia attribuitur forme apte recipi et in specie ens et dicitur quod ens est in hac massa in potentia possibilitas igitur magis substantialis et magis generalis quam potentia et precedit in intellectu quia est preparatio fixa et stabilis in substantia talis rei per quam potest habere virtutem effici hoc et illud. Aliud autem est quia de necessitate est quod potentia exeat in actu in aliquo individuo spiritui aliquo tempore et si non cesset vana. verbi gratia sicut est de necessitate ut sit aliquis philosophus in specie humana sed non est de necessitate ut sit philosophus actu philosophus quoniam ea philosophia habeat in potentia. Sed possibilitas non est necessaria exire in actu in specie neque in individuo neque in aliquo tempore verbi gratia sicut omne vinum possibile est fieri acetum sed non est necessarium ut aliquod vinum demonstratum efficiatur si ab extrinsecis custodiat accidentibus et cum dixeris quod possibilitas est magis substantialis dico per substantiam rei mei. plures tamen alias litteras in nostris reperit tractantibus in physicis et in logicalibus ostensas. Et scias quod multi sapientes erraverunt credentes hoc non esse aliquam differentiam. Et non expectes aliam declarationem huius in aliquo libro antecedentium me eo quod steterunt confusi de hac re in logicis principiis credentes inde quod sit res una quod nequaquam verum est. Nunc autem redeo ad finem meum. Et dico quod secundum illorum antiquorum opinionem dicitur intelligi quod non intellectus materialis intelligitur sicut natura byle. scilicet ut dicatur quod iste intellectus copatur rei quam intelligit copatione materiam ad formam quoniam essentia materie sit potentia et quando ponit quod hec substantia intellectus materialis sit solum ens in potentia sicut materia prima non possunt dicere ut generalis et corruptibilis quia quod in potentia est non generalis quia corruptibilis sicut declaratum est in eadem materia prime. Alexander autem quod de posterioribus fuit igitur sentit quod non huius philosophus intellectus non est aliud nisi preparatio in anima quedam et hoc ideo movetur dicere quod Aristoteles assimilavit intellectum materiale preparationi quam est in tabulara ad recipiendum omnes formas. et ipse opinatus est ideo quod subiectum huius preparationis est anima et cum aliter hoc trahitur argumentum quod hec preparatio adveniat cum esse anime quemadmodum alie preparationes cum substantiis adveniunt suis. Et quidem secundum verisimile apparet ex radicibus Aristotelis quod ipsa preparatio. Si quidem. nam ipsa esset substantia et intelligibilia quam sunt et per se forma rerum sensibilibus non facerent et essent secundum hoc intelligibile et sen-

sus res una ab omni pte et non ex ea pte qua est intelligibile cognoscat essentiam rerum. Similis denique huius rei est quod sermo iste similis est sermoni fortius intelligibili quam apparet in esse eorum quod in eis non est aliud nisi rei sensate forma et nisi hoc esset nullo modo daret ad cognoscendum se ipsam substantiam enim unus rei non facit alterius rei substantiam in quantum est alia ab ea: et hec quidem res cum alijs quod si hic necessaria ad sciendum unum de magnis representationibus quas de his in alijs narauimus locis. **C**onfirmatio vero Alexandri est quod tunc esse per se notum quod iste intellectus est ingenerabilis et incorruptibilis quoniam non habet naturam nisi possibilitatis et participationis. Et hec res per deum non est res clara rerum ipsa est dubitatio de digna atque inquisitione per se est cui contradicere possit si cui contradicimus quod nunc permittamus sed in hoc Aristoteles non firmiter manifestauit sententiam suam ex eo quod suppositus sui textus continet et substat duo simul. primum. scilicet quod dicit quod permutabilis est forma quod est separabilis et potest intelligi per separabile quod non sit virtus in corpore recipiens diuisionem corporis. scilicet ut diuidatur secundum diuisionem corporis quia a corpore necessaria habet dependentiam mediante anima et propter hoc substat quod non in toto separabilis sit. substat enim et quod sit separabilis quod separabile nihil aliud est quam separabile propter hoc diximus quod non bene apud nos declaratum est propter illud quod habemus ab octauo philosophorum nam ibi dicitur. quod non diuiditur ad corporis diuisionem neque mixtus est materie relinquitur ergo quod in toto separabilis sit et hoc est contrarium in separationis et contradictionis huius contradictionis non est declarata. Adhuc est quod virtus quilibet quod non diuiditur ad corporis diuisionem separabilis est et quod habet radices apud se quod forme inueniuntur quod non habent relationem naturam quod pertradit esse perparationes hoc modo: multo fortius cum eo quod videmus in eis huius preparationis quod est una numero in omnibus hominibus per se plures autem per accidens. quod in formis non est materialibus que non habent naturam relationis sed permittamus hoc quod alterius eget inquisitionis in loco alio et redeamus ad deum nostrum. Et dicamus quod in nulla duarum iniarum horum hominum quod vocati sunt scilicet inquisitores de secta antea Aristotelis in intellectu male est apud eos aliquid quod pertradit istum intellectum male non intelligere intellectus abstractos ita ut efficiat intellectus abstractus unum cum eo sicut declaratum est quod id quod intelligitur abstractus non est aliud nisi intelligere rem quod stat per se. scilicet intellectum agentem. Et iste intellectus male si est substantia aeterna sicut omnes promittentes testantur: non est impossibile ei intelligere rem aeternam. Et si est participatio solum sicut dicit Alexander non inuenit in eo per quam possit contradicere ut non aeternum

fiat sicut opinatus est Auenasfar. Credo autem quod hoc opinatus est Auenasfar quod credidit intellectum male esse substantiam possibilem nouam corruptibilem. Et hoc obliuio est et error. Nam omnes vides percordari philosophum beatitudinem aie hominis esse abstractos apprehendit intellectus et quod vides quod Alexander posuit hoc in uno libro suorum ac si esset per se notum sicut et Themisti et in hoc dicit verbum abbreviatum sufficiens credere esse se in hoc dicens si intellectus quod in nobis intelligit et quod non est intellectus per se multo magis quod est intellectus per se. Et hanc si vult per se quod dicitur per dictum per dictum. Nam solus in aliquo in via apparet apparet et ut plurimum ab eis huiusmodi quod aliquid aliud apparet inueniuntur et cum hoc non est visus respectu hominis apprehendit comprehendens tamen alia minus prehensibilia uel superius aut in libro de anima hanc repetere quod permissum vix nunc in aliquo librorum suorum solus inueniuntur sed in quod dicit Alexander libro inueniuntur quod dicit unam demonstratam etiam credens istum esse per se instructum ut iudicium hanc apprehensionem et conclusionem intellectus huiusmodi et est sicut super dictum et ut melius declarabo hic dicit nunc scio quod per se intelligibilis ad intellectum est una et eadem in hoc sensu ad sensum et hoc quod notum est per se. et manifestum est quod sensus in tribus consistit unum est receptus et hoc est membrum sensibile aliud est receptum in eo est sensus in his virtutibus fita in membro sensibili. tertium vero est motor quod sensus in actu est extra animam et lux in visu sicut ista tria in intellectu recipi debent intellectus recipiens et hic est malis intellectus receptus et est intelligibile quod est speculationum acquisitum et intellectus motor et agens et hic est abstractus. Hanc quidem declarata propter necessaria coniungit debite alia huiusmodi cum ea quod si sensibile recipiendi sensus virtutem habet quod in actu est licitum sicut et intellectus quod in potentia est debet in se habere virtutes recipiendi intellectum quod est in actu quod stat per se in gradu sensu et nunc una propter coniungit huiusmodi certitudine omnes confirmant quod omne est quod habet in potentia aliud indubitater accipit in aliquo tempore actu et hoc specie vel genere. et necessarium est cui nullus per dicit. et necessario ex hoc oritur quod intellectus male in potentia in se habet receptum intellectus abstracti quod est in actu reducatur aliquo tempore. Hec autem receptio in actu non est aliud nisi esse unum cum eo. et propter hoc Alexander sicut supra dicto in sermone verbum dixit eodem: intellectus quod est in potentia quod perfectionem recipit intelligit abstractum. Nam sicut virtus ambulandi quod in homine tempore sue naturae ex longitudine temporis et consuetudine multa exit in actu sicut intellectus male facit quod perficitur quod intelligit res intelligibiles ex ipsarum natura et de sensibilibus intelligibilia facit. Non autem extimescat quod in se ipso permittit propter hoc ita ut in se aliud efficiat et ut per modum recipiat sensus. scilicet ut permittit primo in hoc esse sensus specialiter

est p[er]trarius q[ui] sensus ē p[er] p[er]mutatōe s[ed] q[uo]d re-
cipit int[er] ab intelligibili ē solū r[ec]ep[er]io app[er]h[en]sio
nis q[uo]d q[uo]d app[er]h[en]sio ē idē q[uo]d ipse. Et nō accidit ei
p[er]mutatio ex hac receptōe sicut accidit sensui q[uo]d i
p[er]o ē idē q[uo]d enūm n[on] ē aliud nisi q[uo]d receptū ē. q[uo]d
in sensu nō ē q[uo]d sensus ē in potētia aliud q[uo]d recep-
tū i eo. Et vere dicēdū ē post hoc q[uo]d si esset ite[m] mā-
lis aliud q[uo]d extra receptionē nascēt ex hoc q[uo]d cō-
prehēdo intellectū abstractū fieret ex nouo aternū
et hoc est impossibile declaratū sicut videbis. Et iā
qdē apud nos in p[ro]p[ri]o hac manifestū ē q[uo]d ite[m] a-
ges nō ē cā intellectui māli p[er] viā efficiēis et moto-
ris solū s[ed] p[er] viā vlt[im]e p[er]fectōis ei[us] ē h[oc] ē p[er] viā fo[r]e
et finis. Et hoc ē d[icitu]r eis unū q[uo]d auēnasar fecerūt er-
rare cū opinabāt q[uo]d efficiēs cā eēt sicut motores
māles et q[uo]d argumētū thēmistū hui[us] p[er]fectōis
supradicto adiūctū ē q[uo]d sensaria bec sūt intelligibi-
lia a p[re] intellectus abstracti et q[uo]d res semp[er] sibi si-
mile dat licitū ē q[uo]d magis ut cū eo cōiūgat et fiat
idē cū eo in aliquo idiuiduo q[uo]d s[ed] vlt[im]e sensariū nāl[is]
q[uo]d sit occultū oculis alicuius sp[eci]ei aialis p[ro]p[ri]o
suā debilitatē nō occultū accidit oib[us] sp[eci]eb[us]. Nā
si occultū esset oib[us] sp[eci]eb[us]. Ergo prudentia di-
uina q[uo]d d[icitu]r sapiēs nā aliqd vanū fecisset. s. r[ati]o i po-
tētia q[uo]d nūq[uam] ad actū ducit et exēplū ponēdo q[uo]d n[on]
vesp[er]ilio solus lucē itueri nō possit: nō hoc in aia
libus oib[us] ē. s[ed] si qua hōmīnū societas nō hūc spe-
culari pōt intellectū nō de necessitate ē ut hoc ac-
cidat toti sp[eci]ei imo ut hoc accidēs nō accidat est
hoc necesse. Et hic solutū ē dubiū supra mōstra-
tū. Uides q[uo]d q[uo]d p[ro]p[ri]o bec cū qua abstracta re-
cipiūt ē unū q[uo]d accidit intellectui speculatiuo p[er] se
p[er]fectionem ita ut huius p[ro]p[ri]ationis proportio
ad intellectū adeptū completū est sicut mālis in-
tellectus ad aiam. s. ymaginatiuā vides nāq[ue] de
qual[is] forma noua p[er]iculari generabili et corrup-
tibili q[uo]d accidit recipiendi iūp[er]ilio formā aliā et a
hā et q[uo]d cedat in infinitū in p[ro]p[ri]ationū sine reci-
pi formā enā nō māle q[uo]d aut hoc sit vides q[uo]d itel-
ligibilia int[er] speculatiui sūt scientie in potētia eo
q[uo]d si scie rerū q[uo]d si in potētia et ex hoc remouet du-
biū q[uo]d d[icitu]r q[uo]d verificari in app[er]h[en]sione possint v[er]ba
cū nō inueniant extra aiaz sicut declarat p[ro]p[ri]a in
n[on]ethaphisica. et hoc q[uo]d induxit platonē dicit[ur] q[uo]d
sunt singulares fo[r]e abstracte q[uo]d esse singularium
sp[eci]ei humane et alis dāt et respōsio q[uo]d butus est
q[uo]d v[er]ba sunt scie in potētia eis sensibilib[us] q[uo]d sūt ex-
tra animā. et iā diximus q[uo]d p[er] se notū est q[uo]d oē ge-
nus in quo p[er]o aliqd inuenit istud necessario e-
rit in actū in genere eodez et si scie in potētia sūt
intelligibilia sūt q[uo]d acgrūt motorē mouentez eas
exire d[icitu]r potētia ad actū. Necessario mouent ad

scibilia q[uo]d sunt in actu hoc aut ei q[uo]d nō puenit hui[us]
gradui app[er]h[en]dē difficile est ita q[uo]d dubitat q[uo]d si
cut longe est credere ei q[uo]d est in vna actate ip[s]e cō-
prehendere illud q[uo]d sibi in futura accidit. Et q[uo]d
dē ut q[uo]d euentus ad hāc p[er]fectōis nāl[is] accidit et
plur[is] mā et aggregatōe rerū se se coadunantia;
q[uo]d euentus huius p[er]fectōis nō accidit nisi ut plus
tempe senectutis. et post multam s[ed] hāc et in spe-
culatōe et morib[us] nobilib[us]. et post clon[is]atōes sup-
fluitatū rerū necessario a p[er]ennia et non s[ed] et ut
q[uo]d plures ad hāc p[er]fectōis p[er]uenire debeāt. h[oc] ut
cinant s[ed] aggregatōis huius euit q[uo]d e[st] p[er]fectōis
opposita ē bec p[er]fectio et cū in fine s[ed] et t[em]p[or]e auē-
nasar credidit p[er]uenire et nō puenit p[er] se et hoc im-
possibile esse ac vanū et fabulas uetularū esse dixit
s[ed] est solū sicut nos diximus nō aut et dixit hic vir
s[ed] gens hūana h[oc]et ipsuz sicut hōmē euidētez sine
p[er]fectio deus itaq[ue] te saluet nos p[ro]tegēs ab errore
rectificās enā nos ad melius in scientia intelec-
tus et in bonis moribus. Cap.

Et iterū remāsit declaratio vna adiūcta d[icitu]r
et ad ingrendū int[er] in actu q[uo]d moueat intellectū
māle et cū reducat in actū sicut in q[uo]d corruptibi-
li ac g[er]nabili hic rep[er]it[ur] duo in vna sp[eci]e potētiāle
s. et actuale q[uo]d eā in actu trahat. Et s[ed] Aristot[elis]
in libro d[icitu]r aia bec via est manifestior ad inuenien-
dū intellectū abstractū q[uo]d ducat intellectū mālem
in actu. Et dicēdo nobis q[uo]d s[ed]ire et intelligēt est
sile nō creder[et] et hoc debes q[uo]d sit hic int[er] extra
animā sicut extra animā sensus est q[uo]d intelligibi-
le q[uo]d est p[ro]p[ri]ū māli intellectui p[ro]p[ri]atōe sensari ad
sensuz in anima et sensariū est extra animā. Et p[ro]p[ri]o
hoc nō et sūt sepabilia bec intelligibilia est de ne-
cessitate sicut opinatus est plato. et anima in intel-
ligibiliū speculatoz recipit diffinitōe. sensus aut
nō et remāsit declarare q[uo]d fo[r]e māles mouent in-
tellectū mālez et reducūt eū in actū sicut sensariuz
sensus. hāc aut p[ro]p[ri]atōez nō hūt fo[r]e inq[ui]tū in mā-
si s[ed] inq[ui]tū fo[r]e. Nā impossibile est rez nō mālez
opari in mālez nisi inq[ui]tū est fo[r]a solū fo[r]e i mā-
les senlate mouent intellectū mālez et in acq[ui]rendo
sibi acq[ui]sitū fo[r]e v[er]b[is] fo[r]a q[uo]d in mā d[icitu]r necessitate nō
sunt. bec aut est fo[r]a illa q[uo]d māles inducit fo[r]as fa-
cer[et] rez intellectuālez et scis q[uo]d omne q[uo]d inducit
aliud facit esse intellectus necessario est int[er]. id
q[uo]d si in potētia intelligibiles māles fo[r]e dicit[ur] et
oz q[uo]d enū habeāt agens q[uo]d eas d[icitu]r potētia ad ac-
tū trahat sicut h[oc] q[uo]d est i potētia et sicut res
q[uo]d app[er]h[en]dit in sensu visus app[er]h[en]dit q[uo]d v[er]b[is] q[uo]d est
sua cā sicut lux p[er] hanc eandē rōnez est p[ro]p[ri]o
intellectus abstracti cū māli s[ed] p[ro]p[ri]atōi p[ro]p[ri]i
app[er]h[en]dit cū sensu visus. Quāq[ue] intelliges hoc in-

telliges et illud quod dixit Aristoteles dixit. n. q. cō-
nentes ē hic eē intellectū intelligentē oīa et enū in-
tellectū q. oīa reducat intelligibilia sicut lux q. oīa
reducit appēna i po^o appēna i actu. Et p^o q. lucis
ad utrum pparōi sibi ē inte^o abstracti ad māli m
ppatio occet i^o ipsuz intellectū abstractū eē itelli-
gibile ad intellectū māle magis q. id qd ē p ipsuz i
telligibile sicut ignis ē dignior calefacere te q. est
calefca p ipsū. Itā res q. nālī pncularē ignē ac-
cipe hz hz magis recipe d. necessitate ignē abso-
lutū. hoc saluo q. media^o bec p enū accidit acci-
dente sōz. Itāqz sūt multa q. recipiūt p medium
vniuz rei vel pluriū. Et vī ex hoc q. cā pp quā nō
recipit inte^o mālis hūc intellectū nisi p mediū al-
terius rei q. est ite^o ē eadē et ena cū q. multa enna
suā pfectionē ultimā nō recipiūt nisi p media ali-
qua sicut repis iuuentus post infantia et alia sine
nūero enna et hoc. s. a pte nūe ē cā māscita et ē a-
lia cā a pte pfectudis sicut videmus q. multa en-
na nō recipiūt q. ē p nāz i^o gñe nū ex pfectudine
et enna oīuz hoz ymagias i^o intellectū i b^o q. ē māli

Et si forte vellet dicere aliquis q. nā ē velamē se-
patuum a deo et hac apphētiōis appbendē nō
possum^o queadmodū nā mālis oculoz respulōis
et obstat lucē videre q. uis lux appens sit ex sui
nā rādeas et supra dictū ē q. i individuo solū est
nō aut in spē et scis q. nō est alia spēs q. intelligibile
appbēdat nisi hō plures aut sunt spēs aialio pter
reipulsiōē q. lucē appbēdūt ymo si qdā aialia d.
q. bō dī q. ē corpus stelle vidēt sicut si aliqua aia-
lia rapinētia oīz sūt et inueniant aliqua idiuindua
in spē bōis q. appbēdāt hūc intellectū ex necessita-
te et erūt illa qdē q. i speculatiuis scis pscā sūt cū
alio nobilitatibz q. hūt necessario et cū illis con-
tungan^o. Et si qd dicere vellet ē dubitare forte
dubiū q. in ethyca sua auēnasar dicit q. itellecti^o
q. ē in po^o ē ena res q. nō pōt dici q. nāz bēat pri-
uatiōis et nouū ē et cū hoc est nouū et inenat et ne-
cessitate a pte bu^o receptiōis si et accidat bec re-
ceptiō. et si recipet itellecti^o abstracti formā et cū
eo eniret enū fieret ergo possibile esset fieri gñabi-
le a finū et iō q. hoc impossibile ē de rebz nouis p
se sententiatus est auēnasar verba dicētū q. enic-
mur cū intellectu abstracto esse verba vetulaz. di-
co q. q. queadmodū declarātū nobis ē q. soi e mā-
les mouent hūc intellectū q. in potentia est et hūc
motū a pte ite^o faciūt abstractū iō q. mālis mo-
tor nō pōt moueri nisi a pte virtutis rei q. nō est in
mā s. q. dēz est. Et declarātū est nobis sūt q. re-
ceptiō quā hz ite^o q. est in potentia est spēs re-
ceptiōis nāe itellectū abstractoz nō spēt et re-
ceptiōis mālis. Et pteus receptiōis est illa q. ei

hāc debitat vnionez cū abstracto ad hoc vt ad eā
reducas essendi sūaz et marie q. intelligit se ipsuz
et tūc inte^o abstract^o necessario erit. Itā bec spēs
motus q. māli accidit intellectui et a pte rei acci-
dit q. necessario est inte^o abstractus iō nūqz dēla-
ratū est q. abstractoz itellectū est pparitas vt se
ipsos aprehendant et scis q. proprietates iquantuz
est proprie conuertit.

Capitulum.

Et postq. declaratum est q. intellectus mālis
se ipsum appbendit et alia abstracta oīz vt ex se vt
ab alio habeat hoc et postq. ē impossibile vt ex se
habeat q. se ipsum nihil mouet et impossibile enaz
est vt nouū sit necesse q. est vt habeat a pte cōiun-
ctionis hāc pparitatez q. pūgūt cū ea re q. eadez
est ipsa appbēnsio abstractio et. Et postq. aut ē ita
oīz et bec spēs receptiōis quā hz ite^o sit p viā
pūctionis et vnionis sine nouatione et gñone ita
vt ipse idēz si ipsum recipiat et huius qdem vno-
nis ordo et sui esse hoc mō est vt dixerūt phy dicē-
tes q. intellectus agens intelligit primū et oīa se-
cūda et se ipsum et sūt q. non sunt intelligibilia ac-
tu reducat intelligibilia in actu. Et q. in se ipso i
telligibilia sunt si illa q. separata sūt a corpibz et nō
stāt in mā. et sic qdēz hoz rez intelligūt et intelligun-
tur. Et scias q. intelligūt a pte q. intelligūt et q. ab
ipsis int.elligibile est id qd intelligūt quod nō est i
alio intelligibilibz verbigratia lapis et terrana/
scens sunt intelligibilia id aut qd itellecti ex eis nō
intelligit. Itā q. sunt corpus vel stāt p corpus non
sunt intelligibilia i se vel substantiaiter nec aliqd
eorz est ite^o in actu: s. agens inte^o est illud qd re-
ducit ea intelligibilia in actu eliciens ea vbi gñā-
due essentie in quo erāt ad nobilioz gradū essen-
tie plusq. eis sit concessū a pte nāe ipsarū. Nam
virtus rōalis q. est in boie nō est ipa eadē in se in-
tellect^o i actu nec p nāz sue essentie s. inte^o agēs
eā reducit i intellectū i actu et pcedit ei q. alia sūt
intelligibilia sibi in actu. Et cū rōali virtuti. s. in-
tellectui māli acciderit et sit ite^o i actu ascendit
iste intellectus in actu ad asilatiōez rez abstracta-
rū. et intelligit suū esse qd est in actu ite^o et tūc re-
ducit suuz intelligibile esse intelligens et erit tūc
intellectus intelligibile et intelligens enū et idēz in
hoc et reducit in essentiā gradus intellectus agē-
tis verbigratia scis q. cōpatio inte^o agentis ad hōi-
nem est sicut cōpatio solis ad sensum visus et si-
cut sol dat visui lucez et postea p istā lucez quā re-
cipit videns a sole efficiet sensus visus in actu: ip-
so hactenus in potentia videns exīte p hāc eā/
dem lucem receptā a sole efficiet videns ipsuz so-
lez in actu q. sol fuit cā faciendi cū videntes i actu

Et oēs colores qui erant appetentes in potentia efficiuntur appetentes in actu. Sicut inte⁹ agēs facit qz acquiri hōm eē impressus i virtute rōali qd bz compactionē cū aīa rōali quā bz lux cū visu et cum illa eadē re. s. luce intelligit aīa rōalis id qd fecit eā intelligere. Et reducuntur p hoc ea q erāt intelligibilia in potentia intelligibilia in actu. Et reducit ut sit ipsa idē. s. cū intellectu agere et efficiat ite⁹ qd nō erat prius et reducit se ipsa eē intelligibile. s. intelligēs se qd nō erat prius ergo reducunt oīa bec q tria sunt i vñū qñ sunt in actu et res que erat attributa mae reducitur esse diuina et bec ē actio quā facit in nobis ite⁹ agēs et iō vocat agēs. et qñ qdē adhuc puenimus gradū ppleta ē nra beatitudo. Et scias qdē qñ est sepatus a nobis aliquo tēpore accidit alit nō dz bec sepatio sibi attribui a dimiutiōe et pmutatiōe i sua sba nec cōiunctio sicut acquiri ei aliquā pfectionē quā nō habuerit ante. nō vñū ē in vñū ista appbēsiō nā intentio diuina i hoc fuit qd fore q sunt aeternae i genere ut vñū debeāt ascendere ad formā vñā i numero nā in quolqz ente ē intentio diuina ut pueniat ad illā nobilitatē finis recipiēdi quā bz p sui nāz nec denegat ei ab essentia p q ē sibi cōcessa. ita ut. s. entibus q ab ipso nā nō hnt nisi ut sunt in hac essentia ut sunt bruta aīalia diminuta eēt possibile hīe in se ipsos virtutes p quas in fine ascēderent i tali pfectiōe qñ ē pmi entis simplex. Qd qdē pmi ens simplex iō pmiū ē qz pmiū primo hnt se ipsos nō ab aliū cā et qd ē post eū bz eē suū a pte pmi et hoc ē eē prime mae cū p⁹ fōa qz ipsū pmiū tribuit sibi meritū i p⁹ dispōe ut hīet gīaz recipiēdi formas q pnt sibi accidere et fōis mālībz tribuit gīam pō⁹. s. posse puenire i fine ad formas completas et abstractas.

Capitulum.

Et nūc volumus claudē sermonē nostrū et cū hoc demonstrātes tibi et in breuibz referētes verbia multū pulchz ordinē pīcipioz velut pōit Bīuēnasar multū nāqz ē acceptabilis mihi. Et ē qdē radix vna dādi intellectū mēdētibz scire magnā dixit aut Bīuēnasar qz pīcipia p q stāt corpora et ipsorum accidētia sunt sex gradus hītes sex altos et supremos. Et vnaqz illaz spēz cōtinet in aliquo gradu illoz hoc mō. nā pīa cā ē i p⁹ gradu. s. i. s. intellie i fō. Ante⁹ agēs i 3⁹ aīa i 4⁹ gradu fōa i qnto mā vō i sexto gradu. Qd ē in p⁹ gradu nō pōt eē pīa sō oībz mōis ē vñū solū sepatū. Qd aut ē d alībz gradibz est plura. Et boz qdē tria nō sunt corpora nec ad corpus v3 pīa cā fa cā et inte⁹ agēs tria aut alia sunt ad corp⁹ s3 sba eoz nō sī ad corpus n3 ipsa eadē sī corpus v3

aīa fōa et mā. Bīa aut corporū sūt sex. s. corpus coeleste rōale aīal. irrōale aīal. vegetabile. mīerale et quatuor elīa. Et sūma ex his sex generibz cōposita ē mī dus. Credēdū aut est pīa et pīa mā cām hūus ē altissimū deū et bīdēdū. Et ipse est cā pīqua eēne secūdoz et essentia ite⁹ a genit. Et secūda est cā essentia eoz coelestū et ab illis pueniūt sba eoz eoz et essentia cui⁹ libet corporis coelestis cā⁹ a quolibz scōbz. et sū pīū scōbz i gradu idebitat eē pīe sphaere et i fī mū idebitat eē lune media aut q sunt iter bec idebitat esse cūm s3 sphaere q est iter has duas. et numerus qdēz scōbz est fī numerus eoz supcoelestū. et cū dico hic nūez debēs intelligere p mōz cāz et cātoz scīs nāqz cāz q nō est corpus nō recipi nūerū nisi p mōz fī quē est cā eoz cātoz ab eo. Hec aut secūda sunt q dicūt angeli. Et intellectus qdēz agēs bz de sua virtute et opatiōe pūdentā q est i aīali rōali. et appbendere illū qdēz est vltimus gradus pfectiōis aīe nīe et illud. s. appbendere est finis nīe beatitudinis hoc aut accidit qñ est sepatus nec eget i suo esse re q sit s3 ipso ut est corpus mā vel accidens et in hac pfectione remanet semp. Et sba qdēz intellectus agens est vna qzula gradus suus cōtineat id qd dēdet ab oībz aīalibz rōalibz receptiuis beatitudinis et hoc est qd vocat spūs scīs. Hec aut ille pīcipioz q sunt in gradu aīe sunt plures eaz enī s3 aīe coeloz et eaz sūt aīe rōabiliū aīaliū et eaz nō rōabiliū. in aīa aut rōabiliū aīaliū cōtinet virtus rōalis motiua ymaginatiua et sensibilis. virtus enim rōalis est illa cū qua hō appbendit artes et scias et cū qua cognoscunt cōueniens et discōueniens in opatiōibz et virtutibz moralibz et id qd est cōueniens facere vel nō facere iuuauū vel nocuū: delectabile vel nō delectabile. Et de hac qdēz qdā est speculatiua et qdā practica et hūus practice: qdā artificialis qdā cogitatiua. illa at ē speculatiua cū qua hō appbendit cognitionez rerum q nō pnt fieri ab hōne practica vero est eoz qua cognoscit qd pōt facere hō et qd pūnet ipsi hōi facere. Artificialis est illa cū qua appbendit hō artes mechīcas. illa est cogitatiua cū qua pūndet hō. si est cōueniens facere vel nō. motiua vō est p quā est motus hūanus ad tēptādūz et fugiendū delectādo vel abhōrendo et ab hac accidunt odiū et amor timiditas et pīdentia ira et quereludo crudelitas et pietas et alia aīe accidētia. et illa qdē est ymaginatiua q ipīiōes rez sensatarūz cōferuat postq sunt priuate a sensu et pponit vñā cū alia et sepat vñā ab alia in sōno et in vigiliis cōpositiōes et sepatiōes dico in parte vcras et in p

te falsas et cū hac iterū habz apprehensionē iuuatui vel noctui et alia que in virtute rōali supra dicta sunt sensibilibz aut manifesta ē illa cū qua sensata apprehenduntur quinqz sensibz et apprehēdit delectabile et nō delectabile nō aut iuuatui et noctui nec cōueniens ab incōueniēti. sed ī aliqbus aliū irrationaliū reperiuntur tres virtutes harz q̄ttuor preter rōalē et ymaginatiua stat ī illis loco rōalis quā habet animal rōnale et in quibusdam reperiunt solum mouua et sensibilibz rerum tamen anime corporum celestium diuificatur ab his aīabz in esse ipsaz et sp̄s p̄bas aīas quae habent sicut substantie corporū ipsorū et sūt sublata ab ipsis et mouent p̄ ipsas motu cōtinuo et circulari et recipiunt nam nobilitatē et p̄fectionē et sunt nobilioris essentie q̄ sunt aīe q̄ sūt apud nos nec sunt in potētia in aliquo ipe s̄z actu semper et hoc idē qz intelligibilia ipsorū nō cessant nec cessant ēē in ipsis a principio eaz et id qd intelligunt semp intelligunt. Nīc aut aīe p̄rio sūt in potētia et postea reducunt in actū et accidunt bō ab aptitudine quā hnt ad recipiendū intelligibilia et corpora quidē celestia nō hnt de aīa sentitiua n̄z de ymaginatiua rēfusiōem aīa ipsaz intellectiua est t̄lis aīe rōali in aliqua p̄e abstractiōe et intelligentia ipse s̄z sunt ibe abstracte a m̄a. Et quelz aīa illoz intelligit primū et se et hoc est suum esse quod notat de haec et de his intelligit. Zobar quod dedit sibi suū ēē. Nobiles aut gradus intelligibilibz q̄ sunt apud nos q̄ttuor sunt nobiliores in intelligere si ipsi sunt in m̄a aīe celestis non intelligunt eos nā ipsoz gradus intelligere est multo nobilior q̄ sit gradus intelligentiū q̄ sunt sub ip̄is qz p̄tias intelligēdi nō est deputata in elima nobilitate. Nā vides qz primū intelligit se solus q̄ttuor ipse sit quodā mō oīa entia ergo qñ intelligit se tā intellexit oīa entia p̄ illi. modum qz qd̄z entū recipit suū ēē ab eē ipsoz. Ita qz p̄tias intelligendi nobilitas nō est. et qd̄z ipsoz secūdoz intelligere diminutū ē de suo. Nā qz ī illorū intelligit se et primū. et solu istius dubitationis dimittat ad aliū locū. Nīc aut inquātū p̄seuerat in eē ipsaz. Nec faciūt carū opatiōes. s̄z virtutes et p̄paratiōes solū p̄parate ad recipiendū impressiōes rerū q̄ recipiunt verbigia sicut est virtus visibilis ante q̄ videat et ymaginatiua ante q̄ imprimant impressiōes rerū ymaginatarū et huius huius vsqz adhuc punctū ipse sunt forme veruz qñ impressiōes sunt recepte in ipsis in actu et delectet impressiōes sensatoz ī virtute sensibili et impressiōes ymaginatorū in virtute ymaginatiua et impressiōes intelligibilibz in virtute rōali sūt

separe a formis neqz sunt forme nisi per viā similitudinis et que sunt longiores ab his et dicant forme sunt impressiōes intelligibilibz q̄ accidunt virtuti rōali ipse namqz sunt possibiles esse separe a materia similitudo ipsarū ēē in virtute rōali est multū longinqua a similitudine cōiunctiōis forme cū m̄a ēē quādo accidit q̄ intellectus in actu est similis intellectui agenti tunc nō debz vocari intellectus forma nec similis forme qd̄z in hōines vocāt oēs substantias incorporeas formas equoce dicentes de formis dico qz formatū qd̄am sūt separe et denudate a materia nec egent m̄a et quedam sunt q̄ sunt insepare a materia sicut ille q̄ dicte sūt et hec ē diuino p̄ equoqz forme que egent m̄a sunt pluribus modis graduz magis aut īfimus gradus formatū est gradus forme quattuor elitorū ipse nāqz sūt quattuor forme in quattuor materiis. Et sunt alie forme corporum que generantur ex cōmixtiōe elitorū et o huius etiam sunt alique quaz ena est nobilior alia. Aliqua nāqz forma corporum mineraliū et nobilior alia in gradu et forme corporum mineraliū sunt nobiliores formis elitorū. Et forme nascentium terre secūdoz earum nobilitatem sunt nobiliores formis corporum mineraliū et forme aīarū irrationaliū sunt nobiliores formis nascentiū terre forma aut rōalis aīalis inquantū rōalis nobilior est oībus formis p̄tias verūtamen prima materia et prima forma plus diminuta sunt oībus alijs in ipsarū esse. Nā quelz illarū ejet ī suo esse stabilis et alterius. Altera. s̄z forma stabilitatem non habet nisi in materia. Similiter et materia ens est et in se ipsa et natura sua per formam et sue essentie perfectio est ut recipiat formam. Si autem forma nō esset neqz materia esset. post hoc autem sunt forme quedam. Que abstracte sunt.

Explicit Querrois de beatitudine anime.

Alexandri Achillini bononiensis De Uni-
uersalibus.

trum uniuersa

lia existant in intellectu. Rñdeo
duplex uniuersale: cōplexū: in cō-
plexum. complexus est propositio
uniuersalis pōe rñ nā. positione ra-

tione signi distribuentis subiectum. natura vero
ratione continue veritatis quarūcūq; illius sin-
gularium. sic loquitur Averrois primo prio-
ri in capitulo septimo de hoc uniuersali Aristote-
lis sō posteriorū dixit est enim pter multa. quo-
niam veritas uniuersalis a singularium veritate
distinguitur. et est principū artis et scientie. Vbi
Averrois aut cū formantur forme in eo qd extra
bat et eis similitudinē que est inter eas: et ex hac
similitudine prouenit intellectum uniuersale ani-
me. uniuersale igitur intellectum anime est pro-
positio uniuersalis. similitudo ex qua prouenit
uniuersale est conuenientia singularium proposi-
tionum per experientiam habituarum. prouentus
est effectiuitas instrumentalis quam habet ante-
cedens super consequens. Ille in quo formant
singulares propositiones habens vim extrahen-
di similitudinem inter eas est homo qui experi-
tur. et tunc propositio elicitur aut formatur ex re-
bus voluntariis. s. ex his a quibus nos sumus pri-
cipium per voluntatem. et tunc propositio est pri-
cipium artis. i. principium operandi. aut forma-
tur propositio ex inuentis per naturā: et tunc pro-
positio est principium speculandi. Uniuersale an-
tem in complexū duplex in essendo: in predicā-
do. uniuersalia in essendo sunt intellectus: quorū
solus possibilis non in intellectu est: quia pura po-
tentia in aliquo genere non est receptibilis in ali-
quo illius generis: quia tunc pura potentia dare-
tur potentia in eodem genere. Est autem intel-
lectus possibilis humanus pura potentia in gene-
re intelligibilium. ut dixi in libro de intelligenti-
is. Vbi autem oēs intellectus inferioribus intel-
lectibus conferti sunt. Correlatum aliquod esse
in essendo est extra animam. et aliquod est in ani-
ma. Intellectus sunt uniuersalia. quia abstracta
sunt. non tamen per alterum sed per se. et sunt di-
cibilia de pluribus: quia impossibile sit ibi esse
multitudinem sub specie. Dixit enim Averrois
primo coeli commento. 92. Coelus enim dici-
tur de pluribus indiuiduis. et sicut hec inuenitur
in pluribus partibus huius coeli: ita non est lon-
ge quin inueniantur plura indiuidua totius coe-

li. Est autem coelitas forma coeli: et est intelligē-
tia. ut in libro de orbibus dixi. quia igitur huius
modi predicabilia impossibile est predicari de multis
vocauit ea uniuersalia in essendo. Ille in predicādo
duplex: in potentia in actu. uniuersale in poten-
tia duplex propinqua: remota. uniuersale in po-
tentia est sōa mālīs: substantialis vel accidentalis
ōi uniuersalis in potentia. qz non est abstracta de
se: sed abstrahi potest ab intellectu agente. et sic
patet qz materialia intelliguntur per aliud qz per
intellectum agentē eorum formas a materia ab-
strahentem: sed tamen sunt intelligibilia per se
qz eoz aā. s. forma est abstrahibilis: dicitur uniuersa-
lis in potentia remota qz ad hoc et pssit forma
materialis abstrahi ad esse uniuersale: qz eā p-
abstrahi ad esse singulare intentionale. s. rñqz ad
cognatiuam inclusive. et sic patet in remotione
ab esse uniuersali ordo et gradus. qz forma salte-
sensibilis habet esse in subiecto: in medio: in sen-
su exteriori: et interiori. Cor^m aliquod uniuersa-
le in potentia remota est extra animam. patet de
forma que naturaliter est in subiecto: aut extra-
ne in medio. licet ipsa non dicat uniuersale nisi
per respectum ad intellectum quem formare po-
test. Ille in predicando in potentia propinqua ē
sōa mālīs i eē in nōali i ymaginaria et cognati-
ua uirtute. pō ē bō rñ i pō. qz aptū ē it. lectū for-
ma: et nūdū ē abstractū rñ i nōali abstractōe. qz hec
abstractō rñ i nōali solū ab intellectu agente fit trāsferē-
te sōa i bō rñ i nōali ad eē intellectū. Est at i pō. p-
piqz qz nulla alia pūa dispōe idigz fantasma ut i
intellectū possibile sit trāsferibile. Cor^m aliqd rñ
i potentia ppiqz ē i sensu s3 interiori. cū. n. ē sōa i sen-
su exteriori: adhuc remote ē rñ. l3 n remenissi-
me nō m di fantasma rñ i nōali qz possibile ē ipsuz
eē trāsferit ad intellectū. Ille i actu ē sōa mālīs sō
mālīs intellectū possibile. et bō ē actu rñ. qz ē abstra-
ctū rñ i nōali abstractōe et i predicando appropriate
qz cū predicabilitate d multis ē cōprie rei possibili-
tas multitudinis suppositoz s3 i nōali. Cor^m solū i
intellectu possibili retribile est hoc uniuersale apd
Averroem. qz nulla alia intelligētiā p rēp mālū
itētiōes intelligit. S3 eaz cōntia ē eaz intētiō. ut in
li^o d intelligētiis dixi. pōt aut istd uniuersale dici
spēs intelligibilis qz ē sōa obiecti intelligibilis in
eē in spūali: et trāco: intelligibili. nō at in eē nālī:
mālī: reali. Qd at hec duo eē rebz pueniāt. p3 ab
Aristotele p^o coeli textu pñt. 92. et 95. et septimo
metaphisice textu commento. 23. ab Averroe
autem in pluribus locis. et alibi deo dante et ma-
gis de intentione adducemus. Tum quia istud
uniuersale est similitudo obiecti. Dixit enim

Auerrois. 12. metaphisice commento. 4. intellectum accipere cōsuetudinem inter particularia: quia illo assimilatur intellectus obiecto. quia intellectus et obiectum eadem forma formant. per intellectum enim anima est intelligibilis. tertio anima textu commenti. 37. quia per se intelligibilem receptiuus est intellectus similitudinum.

Causa igitur efficiens vniuersalis in actu in predicando est intellectus agens non adiutus ab alio: quamuis fantasmate ut dixit Auerrois primo de anima commento. 8. sed non est agens proprie. quia preexistebat res sed non in esse quod acquirit ab intellectu aut si in illo esse erat non erat cōtinuata cum. a. fantasmate cum quo nunc continuatur. Et si igitur transferens intellectus agens de potentia intellecto ad actum intellectum. Hoc voluit Auerrois septimo physicorum commento 20. dicens ipsum esse comprehensionem in nobis non aliquid factū in se: sed in respectu ad nos. Quia materialis subiectiua est intellectus possibilis: quod melius dicitur locus tertio de anima textu commenti. 6. quia accidentibus in esse reali datur subiectum cui inherereant: et formis materialibus de quo extrabantur. sed eisdem in esse intentionali: non. et presertim vniuersali. formam autem non habet vniuersalem: cum forma sit: licet per modum materie se habeat ad intellectum agentem tertio de anima textu commenti. 36. sed tamen secundum naturam intellecti hec forma diuersificat. alia enim est forma simplex: alia composita etc. Vniuersalis autem finis est ut prepet intellectum possibilem ad deum recipiendum: aut receptum conseruandum. Quod igitur vniuersale sit: in nobis: dum intelligimus: experimur. omnisque ipsum scientia presupponit. Quid autem sit. dixit Aristoteles primo posteriorum textu commenti 25. est vnum de multis. et primo per ybermias ē in multis natū predicari. et primo de partibus animalium. que in pluribus sunt hec vniuersalia appellamus. Est igitur intentio: que omne predicamentum transcendit. dixit enim Auerrois. 12. metaphisice commento. 4. Et facit. scilicet intellectus ea scilicet vniuersalia vnam intentionē. unde primo metaphisice commento septimo Auerrois declarans speciem dixit. intentio in qua comunicant supple individua est species. Quale autem sit: patet. quia est spirituale: formatiuum: representatiuum: preparatiuum intellectus. Propter quod autem sit: patet scilicet ut res materiales cum suo primo principio vniat et coniungat. Corruptibilitatem enim natura cum deo continuabilis est:

a quo exiit in esse: non autem inesse reali. sed in esse intentionali etc.

¶ Expleus terminorum significationibus: causis: et questionibus: soluenda sunt dubia. primo ex natura vniuersalis in se. Vbi vniuersale sit nomen tantum. Respondeo quod non per Auerrois primo metaphisice commento secundo. Sunt enim qui sic dicunt scientiarum destructores. quia eisdem terminis vocalibus scriptis aut mentalibus ad placitum tamen significantibus vniunt doctus et indoctus: carens sensibus et habens eos. et sic non necesse esset deficiente sensu deficere nobis scientiam illius sensus quod est contra philosophum primo posteriorum. Quare dicendum est intentiones rerum apud doctum reperiri: quibus indoctus caret. Dicendum tamen quod certū genus vniuersaliū analogice et ene: substantia: spiritus corpus. sunt termini et nomina tantum. et non sunt intentiones rerum naturaliter significantes importata per ipsa. similiter de equiuocis dicendum: si vniuersalia appellarentur generaliter enim omne corruptibili comune et incorruptibili. et etiā omne incorruptibilibus appropriatum comune tamen multis: est analogum et non vniuocū.

¶ Secundo vtrum vniuersale sit ens rationis. Respondeo non quia sit fictum a ratione. quia intentioni respondet significatum ex parte rei. sed est ratio vniuersale in actu. quia ab intellectu ē et in intellectu.

¶ Tertio vtrum vniuersale sit respectiuum. Respondeo respectiuum per Auerrois primo metaphisice commento. 28. auctoritate veridicantium species sunt relatione. et non sunt existentes per se. Item septimo metaphisice commento. 48. vniuersale est in capitulo ad aliquid. Item 10. metaphisice commento. 21. scientia dicitur secundum relationem ad scitum. est autem aliquod vniuersale scientia etc. Item quinto metaphisice commento. 20. intellectus in sua substantia ē relatiuus. sed non est in substantia intellecti. quia intellectus speculatiuus essentialiter refertur: sed intellectum accidentaliter. quia intellectum non est de natura sua intellectum: sed per aliud efficitur intellectum.

¶ Quarto vtrum vniuersalia sint scientia rei. Respondeo quod sic per Auerrois primo metaphisice commento. 27. distinguentem comprehensionem vniuersalem a singulari. Comprehensio vniuersalis est scientia singularis

in potentia .comprehensio autem singularis non est scientia . Item Auerrois in de beatitudine a nime intellectus speculatiuus est scientia in potētia . Item Auerrois .12. metaphisice commen to .51. remouet scientiam vniuersalem a deo . qā vniuersale non est nisi scientia singularis in potētia . potentia autem non est in deo .

¶ Quinto strum vniuersale sit extra animam i re abstractum . Respondeo q non per p^m p^mo de anima textu comment. 3. Vniuersale aut nihil est aut post^o est . quia platoncum vniuersale aut nihil est : aut est post^o singulari sensibili . qz si preccederet singulare . ita q esset cā rei sensibili : non posset intelligi res sensibilis nisi nobis pbatum fuisset q idea est . quemadmodum probatum est q materia & forma est . consequens est falsum quia notū est singulare & non idea . p³ quia non perfecte cognoscitur cārum : ignorata illius causa . non est autem idea simul cum sensibili re . quia ponitur idea incorruptibilis : sensibile rō cōruptibile ergo post^o est . philosophus etiā p^mo posteriorum capitulo . 19. Gaudeant species platonis : monstra enim sunt . quia non sunt a natura intentia : non enim moueri possunt : quia non corporee neqz corpori affixe : neqz mouere : quia abstracte sunt non formantes corp^o . p³ septimo metaphisice commento . 31. & 28. S3 q prima pars d^u vera sit . p³ rōe Auerrois tertio de anima commento . 16. Si vniuersalia essent in re abstracta : res intelligerent . patet p³sequentia qz res in se intellectionem haberent . est enim res abstracta intellectus i secunda rō Auerrois . tertio de anima commento . 18. Si vniuersalia essent in re abstracta non oporteret ponere intellectum agentem . patet consequentia quia solum ad abstractū inuentus est intellectus agens . ex hoc patet quare Aristoteles enumerans predicamenta . 3° physicorum textu comment. 3. & 17. substantiam enumerat p hoc aliqd . & alia predicamenta non sic quia plato non ponebat ideas accidentibus sed substantiis . vt igitur per substantiam non intelligerentur idee platonis : dicebat hoc aliquid quod est nomen individui . Similiter patet quare : secundo de anima textu comment. 2. Aristoteles formam diffinit per esse illam q aliquid est hoc . & tunc certum est formā non esse ideam . idez colligitur . 12. metaphisice textu comment. 14. Qd si dixit philosophus . secundo de anima textu cōment. 68. Eadem est natura comunis vtriqz . s. coelo & aeri : intelligit q vtrumqz est diaphanuz . Saluatur ēi generationis vni^o absqz nā

cōmuni : per esse gēnitum eiusdem speciei vel generis p³pinqui cum generante : similiter in specie alboma esse comparisonem septimo p³ysicor³ textu comment. 24. Cōuenientia quoqz licet sit similitudo vel in substantia vel opere vel accidente : contrarietas autem disconuenientia aut repugnātia : non requirit fundamentū aliud in re ab ipsis indiuiduis met . penes autem quid rerum p³fectiones mensurentur dixi in fine libri de intellectu . potest enim indiuiduum p³fectionis speciei essentialiter mensurare minus p³fectam speciem . q³uis non essentialiter mensuret indiuidua p³perie speciei . Neqz etiam p³pter hoc omnia differentia numeralis est eque magna distinctio . quia plus vel minus differunt aliqua indiuidua . possunt etiam alia indiuidua plusqz numero distingui : absqz hoc q ponatur natura specifica extra . patet ex distinctione indiuiduorum per principia eorum intrinseca . Natura etiam intendens conseruare speciem : p³ime intentionaliter intendit verbigraua hominem : non quia conseruet vniuersalem hominem : sed quia conseruat indiuidua et q semper sit homo aliquis vel aliqua . Qd si dixeris extra animam reperitur p³pria passio et risibilitas . ergo extra animam reperitur subiectum euz quo conuertitur . Respondeo non datur passio vniuersalis extra animam : sed in intellectu ipsa reperit . & ibi habet subiectum cum quo conuertitur . Quod si Auerrois quarto p³ysicorum comment. 2. diffinitio comunis declarat hanc naturam comunem . patet q per non habens naturam comunem intelligit Auerrois equiuocum & per habēs eaz vniuocum & per appropinquans non habenti naturam est analogum .

¶ Sexto strum vniuersalia sint extra animam . Respondeo q non Auerrois p^mo b anima cōment. 8. diffinitiones non sunt rerum vniuersalium extra animam existentium sed particularium . Si autem esset res vniuersales extra : eorum essent diffinitiones . contra Auerrois ibi intellectus agens facit in particularibus vniuersalitatez ergo in particularibus est vniuersalitas . ergo extra animam est . Respondeo non est in eis per formalem existentiam . sed in eis quia eorum est illud vniuersale . contra Auerrois p^mo p³ysicorum comment. 28. genus & dīa sunt entia in rei veritate & p³cedunt rem in esse . Respondeo p³ioritas vniuersalium est p³ioritas in intellectu iuxta Auerrois . 12. metaphisice comment. 20. xxij .

(Septimo vtrum vniversalia substantiarum sint substantie. Respondeo q non per Aristotelem. septimo metaphisice textu et pmento. 45. et 54. q substantia cuiuslibz rei est ei propria nullū vñ est proprium singulari. Item cōmento. 57. nulla substantia est cōe: vñ est cōe. Tertio nulla substantia est in pluribus. vniversale est in pluribus. idem cōmento. 58. idem Aristoteles et Averrois. 10. metaphisice textu cōmenti 16. impossibile est et aliquid quod vniversaliū sit substantia. q impossibile est et aliquid sit cōe pluribus nisi f3 q in anima unī. intelligo bec de vniversali in pñdo appropriate. pp cōtatem intellectus possibilis apud Averroem supposito autē q vniversale sit intentio. tunc vniversale non est substantia rei q intentiones sunt res re locis transmutationis et non fixe. tertio d anima cōmento. 39. Ergo nihil est fixum. Rō est Averrois primo metaphisice cōmento. 45. Item intentiones sunt qualitates anime ipsā formantes et denominātes intelligere: si igit essent substantie: tunc substantia componeretur ex q̄litatibus quod est impossibile. rō est Averrois septimo metaphisice cōmento. 47. Quod si essentiam intellectus formātem consideraveris quantum ad esse reale quod habet in materia: tunc ali quod vniversale est substantia: ali quod vero accidens. forma enim et substantiali et accidentali formari potest intellectus possibilis. Qd si dixeris q substantia nō est in subiecto Aristoteles in pñdicamentis. rerum fm suū esse reale.

(Octavo vtrum vniversalia sint forme. Respondeo compositum duo dicit materiam: formā materia non est in anima. quia potentia non format q potentia non est actus. Qd si. 12. metaphisice cōmento. 14. materia non habet esse extra animam fm hunc intellectum q est communis. dico q materia est in intellectu per intentionem ad placitum ipsam significantem sed non p intentionem eam naturaliter significantem compositum etiam non est in anima quia lapis non ē in anima. tertio de anima textu cōmenti. 38. quia potentia et materia est pars compositi que a se ipsa abstracta esse nō potest. forma igitur est in anima et sic vniversale est forma. Unde Averrois septimo metaphisice cōmento. 30. Artifictum non est nisi forma generati sicut est in naturalibus. Item primo metaphisice cōmento. 27. et sunt forme et loquitur de comprehensionibus vniversalibus. et. 12. metaphisice. cōmento. 14. forma ei qd sit est in anima. forma autē

equiuoce dicitur de forma vniversali que declarat quidditatem speciei et de forma particulari que est forma materie demōstrate Averrois septimo metaphisice cōmento. 35. est autem vniversale forma declarans. Averrois etiam septimo metaphisice cōmento. 37. diffinitio est intentionis vniversalis et forme vniversalis et proprie non congregari ex materia et forma. et de genere et dñā dixit septimo metaphisice cōmento. 45. gñus est forma vniversalis: differentia vero particularis. et q̄uis de genere dixit Averrois cōmento. 17. primo metaphisice q est mediū inter actum et potentiam intelligit q est forma sub esse imperfecto.

(Nono vtrum vniversale a natura denominata differat. Respondeo in vniversali duo inveniuntur: materiale: et est natura translata: formale: et est esse intentionale datum nature ab intellectu dico natura quia est forma dico igitur q non re differt: sed formaliter seu ratione. et sic intelligo Averroem primo coeli cōmento. 92. forma est subiectum vniversalitatis: et Averroem. quinto metaphisice cōmento. 30. q genus et differentia accidunt forme secundum q forma est.

(Decimo vtrum vniversale quantum est de se non est in intellectu nec extra q sic videtur quia q sit extra: ab agente naturali est reducēte materiam de potentia ad actum. et q sit in intellectu ab intellectu agente est transierente formam de esse singulari ad esse vniversale. Respondeo differentia est inter non esse de se hic. et de se non esse hic prima est negatiua indicans naturam non trahi ad existentiam naturalem a se ipsa. et hoc est verum. secunda indicat negationem per se conuenire nature quod non est possibile. quoniam tunc ad esse hic trahi nō posset. quia oppositum pñ substantialis rei conuenire non potest. contra sequitur dari unitatem pñscidentem ab esse vniversali et singulari patet d ista natura in se considerata que potest habere duplex esse: vniversale et singulare et neutrum habet. Respondeo differt non habere hoc esse a non considerari sub hoc esse. forma igitur cognita habet esse intentionale. licet non considere tur sub esse intentionali. sed consideratur vt potest sibi utrumqz esse aduenire: et hinc sumpserunt aliqui abstractionem nature. quia de se singularitatem non includit.

(Undecimo vtrum vniversale sit corporale.

¶ Respondeo vniuersale in actu est indiuisibile. 6° phisicorum p^omento. 59. Aristoteles quoq³ tertio de anima textu commentu. 23. aliter non posset vniuersale formare intellectum qui est inextensus. s³ in esse naturali est extensum et corporeum sed per accidens: quia ad extensionem subiectu aliter duo corpora essent simul.

¶ Quoddecimo vtrum vniuersale sit corruptibile. R^o q³ sic: q³ destructis primis substantijs impossibile est aliquid alioru remanere. Aristoteles i predicamentis. Sed illud p^ocludet d^o esse reali forme non aut intentionali. nisi intelligeret consequentiam negatiue a singularibus ad vniuersale valere. voluit aut^{em} Auerrois commento. 5. q³ intellecta speculatiua essent generabilia et corruptibilia habent eniz duplex subiectu. intellectum possibile et hoc est eternu: ideo et ipsa. et h^oc sunt animata et in isto sunt generabilia et corruptibilia. item primo methaphisice commento. 27. vniuersalia sunt per accidens corruptibilia q³ corripitur hoc vel illud singulare substantiatu. Q^{uod} si dicat^{ur} ex. 12. methaphisice commento. 27. et 8°. methaphisice commento. 14. et eni. 7°. methaphisice p^omento 53. vniuersale non generat neq³ generatur intelligitur ipsum non acquirere aut perdere esse reale q³ non est ens reale. vel q³ remanet aliquod indiuidu corruptu alio p^oterum de geminis generatione non cessabili. Aristoteles autem primo posteriorum commento. 26. vniuersale est semper et ubiq³ intelligit vniuersale non sibi d^oterminat locum neq³ t^opus q³ eorum indiuidua in eoru locis et diuersis temporibus existere possunt contra vniuersale est ingenerabile et incorruptibile primo posteriorum capitulo. 30. R^o concessum est consequens p^o respectu ad intellectu possibilem cu quo stat dictu Auerrois. 3° de aia p^omento 30. vniuersalia sunt colligata cu ymaginib^{us} et corrupta per corruptiones eorum.

¶ Secundo principaliter compari possunt etia singularibus. primo vtru vniuersale sit in singulari aut sepatum a singulari. R^o vniuersale in potentia remotissima est in singulari sicut p^o in toto: q³ est forma. sed vniuersale in actu est in intellectu et non in singulari sed sepatum est ab eo: q³ abstractum est ab eo et repositu in intellectu possibile est ita in singulari p^odicatonez. per sumptionez. n. superioris de inferiori regulant^{ur} syllogismus et demonstratio primo posterioru s³ n^o p^o inexistentiā. dicit enim Auerrois 7°. methaphisice commento. 44. in indiuiduo non est substantia nisi ma et forma particularis ex q³ componit^{ur}.

¶ Secundo vtru vniuersale sit idem vel diuersum a

singulari. R^o respondeo est idem s^om forma: sed diuersum s^om congregatu ex ma et forma et 7°. methaphisice commento. 21. dicit Auerrois de additate hominis. Duplicem tamen h³ forma existentiam: maalem intellectualem: prima p^o realis: et p^o ea res est extra nihil. et non multiplicat^{ur}. per sam res non est extra nihil multiplicatur. n. esse intentionalia. q³ forma in intellectu aliquando est species specialissima: aliquando subalterna. aliquando genus generalissimum: secundum q³ forma magis vel minus abstracte consideratur: hec tamen esse sunt finita. quemadmodu predicamenta sunt finita primo posteriorum et secundo methaphisice textu commentu. 10. Clarum tamen est. est a prima causa: sed diuersimode. quia ab eo et p^o principium vnde motus pendet esse reale: ab eo vero ut intellectus agens pendet esse intentionale primo tamen agens respondet materia p^o passio. secundo vero respondet intellectus possibilis qui est materia intelligibilis: p^opter diuersitatem inter hec duo esse de vniuersali esse scientiam dicit philosophus primo posteriorum et non de singulari et Auerrois primo methaphisice commento. 6. indiuidua sunt scibilia secundum formam: et non secundum materiam. quia secundum formam habent esse permanentes. secundum vero materiam esse fluxibile. Item vniuersalia sunt remota a sensu: singularia vero propinqua. primo posterioru. Item vniuersalia percipiuntur intellectu et non singularia: et sensu singularia et non vniuersalia. Item aliud est caro et carnis esse. tertio de anima textu commentu noni.

Item singularia multiplicantur: vniuersali non multiplicato. Item vniuersalia non sunt perfecte generabilia. singularia sic. Q^{uod} si non essent ista esse ens forme: non saluaretur domum esse ex vniuerso q³ est contra philosophum. septimo methaphisice textu commentu trigessimu. domus enim intra est sine materia: extra vero est cu materia. Q^{uod} si Auerrois tertio methaphisice commento decimo vniuersale et singular sunt eue nature intellexit inter ea esse formalem distinctionem.

¶ Tertio vtrum vniuersale sit causa singularis. Respondeo vniuersalia artificialia sunt causa efficiens regulans artificem et sanitas in mente medici. secundo phisicorum commento. 32. et quinto methaphisice commento secundo et tertio. sed in naturalibus in illo esse in quo sunt abstracta per intellectum non sunt cause singulorum nisi ut forme declarantes ut secundo phisicorum commento. 22. et 12. methaphisice.

cōmento 35. Unde Auerrois primo metabaphisice. cōmento sexto spēs ē cā rerū .i. cā sciētie indiuiduorū. et sic intelligendus est Auerrois primo metabaphisice cōmento .28. intellectum enim vniuersale est prius secundū causam et tempus eo quod est sub eo. Sed vniuersalia in potentia secundū eē quod habent in materia sunt cause singulariū formales finales et efficientes cōseruātes indiuidua quorum sunt forme: non tamen producūt illa.

¶ Quarto vtrum vniuersalia declarent qdditatem singulariū. Rō qd sic Auerrois primo metabaphisice cōmento .45. qd sunt essentia et qdditas ipsius singularis ideo cum singularia in intellectu sunt: singulariū quidditas apud intellectum est. et ideo indiuidua sunt habentia qdditatem eorum cognitā apud intellectū. et sic cognita sunt secundū formas eorū.

¶ Quinto vtrum vniuersalia predicantur de singularibus. Rō qd sic ex diffinitione vniuersalis. Nomina. n. compositorū principaliter important formam secundo compositum presertim naturalium secūdo de anima cōmento .8. ideo sub significato ppositi cadit forma. verificatio autē ē inter signum et signatū et contra. Auerrois autē nono metabaphisice cōmento .12. distinguit materiā ab vniuersali. materia non pdicat de illo cui est nomine principali sed denominatiuo. vniuersale autē ē de re pī secūdū qd est forma. forma iamē in intellectu potest eē rō cognoscendi partes: totū: vt est rō cognoscendi partem non est vniuersale pdicatū de indiuiduo in quo sensu concedit hoc animal non est anima. Septimo metabaphisice textu cōmenti .36. vt autem forma ē rō cognoscendi totum: sic est vniuersale predicabile de indiuiduo. ut colligitur. Septimo metabaphisice cōmento .34. forma. n. pdicatur per se de habere formam secundū qd declarat eius qdditatem substantialem. item cōmento .35.

¶ Sexto vtrum vniuersale existat: nullo singulari illius existente. Rō existētia reali: nō: sed existētia intentionali est possibile.

¶ Septimo vtrum vniuersale sensibile cuius nullum singulare fuerit sensatū sit in intellectu. Rō ideo non per simplicem intentionem. Sed si propheta iudicat de non sensatis futuris: hoc ē per conceptum plurium cōgregationē. differentem tamen a conceptum congregatione qua erronee comprehenduntur impossibilia existere. qd compossibilia sunt imp-ata per conceptus plures qualiter non est in aggregationibus conceptum representantiū res impossibiles.

¶ Octauo vtrum vniuersale sit notū singulari. Rō prius notum est singulare. qd in homine duplex ē virtus cognoscēs: sensitua et intellectua. sensitua prius tempore operatur .i. a. indiuiduo qd intellectua. intellectua enim cognitio a sensu originem ducit: sensus autem vniuersalia non cognoscit s3 singularia. et est sentētia philosophi primo posteriorum et primo metabaphisice dicentis singularia eē prius nota qd sunt propinqua sensui. Si autem respectu intellectus sumatur cognitio tunc non prius cognoscit vnum qd alterum: qd ea de cognitione vtrūq3 cognoscit. qd cognitio vniuersalis est cognitio singularis in potentia. intellectus enim propter abstractionem suam: cognitionem singularis recipere non potest. qd tunc intellectus esset sensus. Tertio d. aia cōmento .18. Rō tunc non esset differentia inter singulare et vniuersale. Si autem notū intelligitur magis notū: tunc non compantur. qd alterius rōis sūt noticie et aliarū virtutum.

¶ Nono vtrum species prius apprehendatur qd genus. Respondeo qd sic cognitione confusa cōtingenter tamen sed non distincta patet ex Auerrois. Tertio de aia textu cōmenti .10. qd conceptus generis extrahitur ex conceptu speciei: donec intellectus ascendat ad qdditatem simplicem. que est genus generalissimū. cōceptus autē ennis cōmunis non est naturaliter significans sed ad placitum. vt dixi in libro de elementis.

¶ Decimo vtrum forme intentionales educantur de potentia materie. Respondeo non. qd ois formaeducta de potentia materie motu ex ea extrahit. quia: agens extrahens habet in materia in quam agit dispositiones disconuenientes forme extrahende: quas oportet abicere. Intentiones autē non motu extrahuntur sed in instāti est earum translatio: nullo motu precedente vt dixi. Auerrois secūdo d. anima cōmento .11. ex his elicitur qd vniuersale est in intellectu. qd predicabilitas est per intellectum componentem et diuidētem. Tum etiam res sensibiles in se sunt in potentia: sed in sensu sunt actu: proportionabiliter res intelligibiles in se sunt in potentia sed in intellectu sunt in actu.

¶ Tertio cōpantur vniuersalia intellectui et primo vtrum vniuersale sit innatum intellectui possibili. Respondeo qd nō quia dantur ab intellectu agente. et possibile ē qd ex tempore. intellectus enim possibilis est pura potentia in genere intelligibilium ergo nullam formam sibi determinat. Et quāvis habitus terminis intellectus naturaliter assentiat alicui complexo pnta per se noto.

non tñ illa incompleta sunt naturaliter habita.

¶ Secundo vtrum vniversalia sint obiectū intellectus. Respondeo eē in intellectu ē duobus modis: obiectiue: subiectiue. Subiectiue sunt intentiones vnuerſales: et que ex eis cōponūtur. Obiectiue est tripliciter: remotissime. et sunt entia extra animam. remote et sunt intentiones in medio in sensu exteriori et interiori. propinquē: et sunt illa q̄ formant intellectum. primo. n. phisicorum Aristoteles textu commēti. 49. vnuerſale ē rōnez notum est: singulare autem secundū sensus. p̄baf ratio est vnuerſalis in recto: ergo rō ē vnuerſalis in genituo. p̄z aīis. qz intellectus ē substantia abstracta p̄z qz modo essendi proportionatur modus operandi: et modo operandi obiectum. patet consequēs qz inte^r est ipsius vnuerſalis tanquā obiecti. Similiter de sensu ipse est singularis in recto: qz est forma materialis. ergo est singularis in genituo. patet cōsequentia ab agente singulari: operatio est singularis et obiectum singularis. Singularium. n. sensus est primo posteriorum capitulo. 17. Esse aut obiectiue remote i intellectu est dupliciter. vno modo habēs intentiones in actu in intellectu: alio modo non habens s̄z potens habere. primo modo solum cognita bñt esse obiectuum: sed secūdo modo: cognoscibilia habere aut intentiones in intellectu ē dupliciter. propriam: hanc habent per se intelligibilia: alienā. et sic intentionē habent in intellectu q̄ p accidēs intelligunt. ex hoc patet qz obiectum vnuerſale in potentia presupponit intellectui sed vnuerſale in actu non. qz primum est intelligibile. s̄z retro est intellectum intellectio et formatio. sed obiectum vnuerſale in actu precedit scientiā que ē habitus cōclūsiōis. et potest componere propositionem per se notam.

¶ Tertio vtrum vniversalia in actu sint in intellectu aut extra. Respondeo qz non extra. qz tunc vnuerſale in illo esse in quo esset intra intellectū esset extra. vnuerſale. n. est dum intelligitur singulare vero duz sentitur. in particulari aut de ente et vno phis et Averrois. Enō et vnus sūt vnuerſalia que non habent esse nisi in anima. et de vnuerſalibus artificialium dixit Averrois primo metaphisice commento. 34. Nullus dicit qz vnuerſalia eorum bñt esse extra animam. Et. 12. metaph^{is} p̄mēto. 27. vñā n̄ bñt eē extra aīaz. Cōtra vnuerſale sentitur secundo de anima commento 108. Respondeo intelligit singularia s̄z vñ contēta sentiunt. sensus enim ē virtus singularis cui repugnat vnuerſaliter cognoscere sed singulariter confuse cognoscit. non enim scit sensus discer

nere singulare sensatū ab omni quod non est ipsū patz de ouo iterūz p̄ntato habēti cognitōez eius in memoria non discernenti an sit id indiuiduum quod prius. non enim idētitas est per se sensatū. Contra natura lapidis est extra animā et vnuerſalis. Respondeo natura lapidis est forma lapidis. et est extra animam in esse reali et in illo esse non est vnuerſalis in actu sed in esse intentionali vnuerſali est in intellectu et nō extra. nihil autēz i pedu quin termini vnuerſales ad placitū significari sint extra animā.

¶ Quarto vtrum forma in intellectu habeat eē singulare. qz sic per Averrois tertio de anima cōmento. 10. intellectus intelligit singulare extra. Respondeo singularis est singularitate vnuerſali non multiplicabili: non autē singularitate multiplicabili. Averrois primo metaphisice commento. 40. dualitas est in re propter materiam: ideo immateriale nō iteratur secundū indiuiduum: ideo intellecta non iterantur: ideo intellectum animalis nō iterat. Averrois autem intelligit in hac re singulare formā: nō tamē in esse singulari sed vnuerſali. singulare etiā ibi intelligit incōplexū etz in eodē tertio i multis locis. Intelligit etiam intellectus singulare remote: non propinquē. Est autem apud Averrois intellectus vnuerſale in essendo et habz unitatem indiuidualem eādē cum specifica. et tali esse singulari singularizatur forma i intellectu. Cōclariū aliqđ singulare per se cognoscitur ab intellectu scilicet illud cuius esse ē vnuerſale.

¶ Quinto vtrum vnuerſale verius habeat esse i intellectu qz extra. Respondeo esse naturale ē distantius a primo ente: esse vero spirituale est propinquius. quia sit extraneū. Est i^r spūale eē perfectius. quoniam nobilius est agēs: nobilior potentia. ergo nobilior actus. origine tñ prius est esse naturale. qz ab illo trāsūtur eē spirituale. Cōtra sequitur accidēs esse nobilius substantia: quia intellectio est qualitas. Respondeo intellectio est qualitas analogice cū alijs qualitatibus non vñ voce. cōsequens aut non sequit absolute qz omni accidēte est aliqua substantia nobilior.

¶ Sexto vtrum sciētia sit ipsum scitum. Respondeo entium alia sunt intelligibilia in actu: alia in potentia. intelligibiliū in actu primū est deus: cuius sciētia perfecte est ipsum scibile. secunda vero substantia est scientia qua scitur secunda. sed prima substantia est quo secunda scit primam. tertia est sciētia sui et scitum. et fa est sciētia secunda in tertia et prima est scientia prime etiam i tertia. et sic semper scientia est scitum. licet aliquas

do sciens a scientia et scito differat. i libro de intelligētiis dixi. Intellectus autem materialis cognoscit materialia: et imaterialia. Si imaterialia: aut scientia: aut sapientia appropriate. Si speculatiua scientia: tunc distinguitur scientia a scibili. qz scientie sunt noticie propositionū de mōstratione concludēte constantes ex intentionibus terminorum ad placitum res significantium. et de ista scientia dixit Auerrois tertio de anima cōmēto. 15. scientiam speculatiuam esse ipsum scitum est impossibile. Si autem sapientia proprie dicta sciatur: sic scientia est ipsum scibile. qz intellectus possibilis in se recipit substantias intelligētiarum et eas per earum essentiam intelligit. de ista scientiali sapientia loquens Auerrois tertio de anima cōmēto. 36. dixit non est aliquid scientiarum speculatiuarū sed aliquid currens cursu rei generate nāliter a disciplina scientiarū speculatiuarū. et sic multiplicatis obiectis intelligibilibus multiplicatur scientie vel sapientie. Si autem de materialibus loquimur. primum est intellectus possibilis: ipse autem scitur scientia distincta ab ipso scibile. qz intellectus possibilis cognoscit se: aut intellectione nō sollicitatiua. et tunc intelligit se per intellecta speculatiua: que in intellectu possibili recipiuntur: qz forma est cognitio materie aut se intelligit intellectus possibilis intellectione sollicitatiua. et sic per substantiam intellectus agentis intelligit se. quia tamen vnum informat aliud: ideo vniuntur. et sic aliquo modo identificantur. Si autem loquimur de aliis intellectibus naturalibus. hec autem sunt composita ex materia et forma. et tunc qz intellectio est forma rei abstracta: ideo scientia a scito distinguitur sicut forma a composito. qz tamen forma est essentia et quidditas compositi dāns composito esse nomen et diffinitionē. et sic forma est aliquo modo idem composito. et sic scientia est aliquo modo idem scito. Si autem comparatur scientia forme. sic est idem scientia qz scibile. qz forma scitur per formā. Sed tamen est ibi aliqua distinctio qz forma in esse intentionali vniuersali est scientia: sed in esse reali est scitum remotū sed scitum propinquū est ipsa met forma in esse vniuersali. Si autem scientia comparatur materie. qz illa est cognita per accidens: sic scientia distinguitur a scito. qz forma nō est mās sed est illi alicui modo idem per inseparabilitatē in esse inter formā et ipsam. qz forma est dās eē determinatū specificum et formatū ipi mās. et eā perficit. et sic vni sunt. et sic est cognitio mās per formā. et in li^o de elis dixi. mā enim coeli per formam coeli cognoscitur: cum perfecte cognoscitur. Si autem

imperfecte cognoscatur: tūc est de ipsa sicut de aliis inferioribus aut superioribus cum sic cognoscuntur. s. qz per intentiones ipsa ad placitum significantes intelligit et in libro de orbibus declarauit. Individua autem suas formas habent intellectui que dicuntur scientie ipsorum sed in potentia. qz particularia nō sciuntur nisi in potentia. et dixit Auerrois. 12. metaphisice cōmēto. 51. qz actu scitum ē vniuersale: et non singulare. quia actu scitum format animā. Si autem coelestia dicantur potentia cognita. qz a nobis non cognoscantur sed cognosci possunt: tunc est potentia solum respectu nostri. non autē absolute. qz ipsa in se sunt cognita: et sic p^o qz o^o cōsideratē d intellectui p^oside rare aliquo modo de oib^o intelligibilibus f^o certam mensuram et rōē. non in q^o alie scientie tollant. et arguit Aristoteles primo d^o partibus dialum. Scitum autē scia cōplexa est duplex propinquum et remotum. propinquum est p^o p^o intellectui existēs: remotū vero ē significabile p^oplexū. h^o autem cōplexū significabile l^o o^o qz sit verū p^o tamē esse qz non sit et potest esse qz sit. qz negatiuarum propositionū p^o potest esse qz terminū non supponat pro aliquo q^ouis vere sint. ut nihil ē ch^o. et potest esse qz subiectū p^o aliquo supponat. et tūc significabile cōplexū est aliquid. qz rei imponere per subiectum identificat. et n. hōines ex alia ipse hōi affirmatiua aut verax. alique sunt de terminis ampliatiuis: alique non. Si sunt d^o ampliatiuis verbis. aut distractis. possunt esse vere qz vni cōplexū significabile nihil sit. ut cesarē fuisse. Cum autē verbum non ampliatiuum nō negatur neqz distrabitur. tunc si propositio ē vera: cōplexū significabile ē aliquid vel aliqua. sed ipsū est duplex necessarium: et contingens. et necessarium duplex per se notum: et est notum ex terminorum suorum euidenti compōe. nō per se notū: et hoc h^o causam qz veritas aūus est cā veritatis cōsequēns vel in essendo vel in inferēdo. nō. n. o^o si significabile cōplexū certū sit incāum in nō qz et oē sit huiusmodi. et ratio ex implicatione contradictionis non ē. s. oppositum implicat ergo incausum est. tertio enim de aia cōmēto. 36. veritates consequentis demonstrabiles duplicem habent cām vniuersalē et principalem et est intellectus agens: alia vero particularē et instrumentālē et est antecedēs aut etius notitia.

Contra concessa est identitas vniuersalis ad singulare Aristoteles 1° topicorum capitulo. 22. si sensibile est scibile: sensus est scientia. et infra si sensus non est scientia: sensibile nō est scibile. Secundo concessa est identitas forme in esse reali et

intentionali sequit opinio antiquorū quā recitat philosophus secundo d anima textu cōment. 25. scilicet terra terrā cognoscimus ⁊ aqua equam. Tercio scientia ē in qualitate ⁊ scitū in substantia. 10. metha^c cōment. 22. ergo differunt. Quarto scientia nostra catur a rebus: ergo ipsa non est ipse res. p3 aūs. q2 diuina est causa rerum: nostra aut causata est a rebus. 12. methaphisice cōment. 10. 51. Quid accidit oēm sciētiā scibile eē. 10. methaphisice textu cōment. 21. Ad primū a coniugatis psequētia ⁊3 supposita pñōe primi medi. inter aut scibile ⁊ scibile non est essentialis idētitas q2 scibile est sensu perceptibile ⁊ scibile i intellectu: pō^c āt oīnō ⁊ obia foras. Ad secūduz antiqui volebāt p realē terraz terrā cognosci. q2 i conuenit. non sic nos. q2 forma intentionali realē cognoscimus. volebāt. n. antiq. aiām realiter cōponi ex rebus: ut illas cognoscere possēt. Ad tertium distinctio pñalis formalē arguit distinctio nēnon reale. Ad quartum deus cāt res ⁊ p sciētiā eius ē causa earū. sed nostra scientia complexa catur ab intellectu agente ⁊ ab antecedente. prima est causa vniuersalis secunda particularis p3 tertio de aia cōment. 36. sed ex hoc non sequitur qn intentio sit essentia cuius est intentio. Ad quintum textus philosophi sonat q2 accidit. i. possibile est omnem scientiam eē scitā q2 habet ab aliquo intelligēte per eā ⁊ tñ nō oē scibile esse scitū. i. cognitū: quadratura. n. circuli si scibilis ē: nundum tamē scita in pñis capitulo d relatione. S3 dubitatur si cognitio est cognitū: nūc actus rect^{us} est actus reflexus. secūdo sequit potentia sensitiuā eē reflexuā. q2 si actus intellectus est intellectus: etiam actus visus est visus. tertio sequit potētiā sensitiuā esse cognoscitiuā sui. Respondeo consequentia non sunt inconuenientia. patebit alias.

§ J M J S.

Alexandri Macedonis ad Aristotelem de mirabilibus Indie.

Imper memor

tui: etiam inter onbia bellorū nostrorū pericula carissime pceptor. ac secūdū matrē meā sororesq3 meas accepisti. qm te deditum p hye nouerā: scribendū tibi: de regionibus indie: ac de statu caeli. Innumerisq3 serpentum ⁊ hominū ferrarūq3 generibus existimauit ut aliquid p nouarum rerū cognitionem studio ⁊ ingenio possit accedere. Quāq3 in

te consumata prudentia nullūq3 adiutorū exproliet rō doctrine q2 et i. ⁊ tuo seculo ac futuris reponib^{us} puetat. tñ vi mea gesta cognoscere que diligis. ⁊ ne qd inusitatū haberes: ea que in india uidi coaceruata per summos labores ac pericula macedonū scribēdū tibi putauit. n. digna me morte singulis ac multis modis coaceruata quē admodū impet. Nō credidisse quidē esse tot prodigia nisi subiecta his oculis ipse prius cūcta ponderauissem. mirāda ē terra: quantū aut bonarū rerū parens aut malarū pceptor existat ⁊ partens publica ferarū ac fructuū metallorum atq3 animalū. q2 si oia liceat inueni hōini uix subsecutura tot varietatibus rerū ipse crediderim. noia. S3 ego de his q2 primū cognoui eloquar daturus opā ne aut fabule aut turpi mendatio dign^{us} efficiar. Et iā nāz animi mei cui^{us} fueris pceptor nō ignoras. Solere me tñ eq^{us} auis custodire. ⁊ prius oia loq^{us} gesta sint. Et tūc spero agnosco nihil me tāq3 captatē iactantēq3 gloriā militie nostre alferre q2 vinnā minus fuisset laboriosa nobis. ne tot rebus expimēta necesse eēt cognoscere. Ego gias ego macedonic iuuenum uirtuti ⁊ inuictio exercitui nro q2 mea patientia pseuerauerit ut regum rex appellarer. Quo tibi meo titulo missolietari carissime pceptor non te dubito delinquo ⁊ a mea tuaq3 aberro pietate nisi tibi ut olimpiade matri mee sororibusq3 meis d singulis regni mei comodis scribā que tibi ⁊ illis cōia arbitror. idq3 nisi feceris puū de nobis simpliciter iudicare videberis. prioribus litteris significauerā tibi de solis ⁊ lune ec. ipsi ⁊ de constātia syderum acrisq3 indiuis que non sine magna cura ordinata tibi misi ⁊ has nouas nūc multiplicaturas historiā oia carnis cōmēdabo. Quēcūq3 relegeris scio eē talia q2 cura Alexandri tui cōplecti decuerāt. mense maio regē psapdarum apud gangē amnē superatū: acceptūq3 i ditionē oēs eius regionē: eē ordinarios ppatoresq3 nros pposuimus orientis pincis: multū opib^{us} regalibus d. tati in priori epistola significaueram tibi. Et nunc ne sim scribendi multiplex: priora facta iā pretereo pcepta. Adense iulio deficiente i india fastiacē puenimus ubi mira celebritate poro rege deuicto ponti gentibus diuitis regia gaza repleti sumus. S3 ut cognoscas ea q2 tibi memorie digna eē viderant qdā meminisse q2 memorabile sunt equū est tibi uisūz describere de innumerabili exercitu eius. i quo fuere pper militū copias sedeciz milia ⁊ octingēte quadrigē oēs falcate. captisq3 elephāntis qdringēte q super positas cum armatis iaculatoribus iurea ge-

f ■

stauerunt. ipsam urbem regiam porri domum/
q3 armis inuasimus: in qua columnas aureas
solidasq3 ingenti grositudine atq3 altitudine
tri ginta pedum cum suis capitalibus ad modū
quadringentas q3draginta enumerauimus auro
etq3 parietes laminarum digitalium grositudi
ne. Quos cum extimare uelim a reliquis locis
intercideo. rineam q3 solidam auro sarmentoq3
aureo inter columnas pendentes miratus sum. i
qua folia aurea fuerūt racemiq3 cristallini et igni
tis erant interpositi distinguentibus smaragdis
talamī quoq3 cubilia q3 oia margaritis et unioni
bus et carbunculis exornata erāt. fores eburnee
muri candoris ebenina laquearia nitebant. et te/
studinibus cupressi: quibus lauri in insigni loco
et in balnearibus erant solidi auree quoq3 soli/
de q3 cum crateribus aureis statue et innumeri
ibesci lauri fores domus et parietes ornabant et in
numerabilia genera variis coloribus aberrabāt
Inter aureas plantas erant vnguibus rostrisq3 et
auratis tum inauribus tegminibus q3 que mar/
garitas et uniones gerentis atq3 etiam multa ge
mea et cristallina ac electrina vasa potaria et ser/
uaria atq3 multa aurea inuenimus et rara argē
tea. quibus in partem redactis persequutus por
rum. interiozem indiam perspicere cupiens cum
vniuerso caspias portas perueneram exercitū.
vbi cum fertilissimarū regionum admirarer foe
licitatez: quodam gaudio elatus digna noueraz
loca. quamq3 predixerāt nobis incole regionis
eius ne in serpentes et rabidarum ferarum ge
nera incideremus. que plurima in his vallibus
et campis siluis q3 ac montibus habitabant ne
morum saxorum q3 latebris occultata. Sed ego
ut fugientem ex paelio porum primum asseque
rer. antequam in desertis abiret orbis terrarum
solitudinem: compendiosa magisq3 iuta itinera
eligere malui. acceptis igitur Tercentisquinq3
ginta ducibus qui breuiatos itinerum nouerant
mense augusto per feruentes sole arenas et arenia
humoris loca perfectus sum: pollicitus his pre
mia qui nos periti regionum ducebant per ignota
indie loca: si me cum incolunt exercitū in patria
cen perduxissent. penitus q3 ad abditas feras.
Que gens solus arborum decerpendo lanuoi
gem ex siluestri uellere vestes detextunt: sed illi
onces maiorem hosti q3 sibi fauorem accomo
dantes efficere volebant. pergebant ubi nos in
exiciabilia serpentum et rabida ferarum belua
rum q3 genera ignaros regionum inducerent.
Quod illos cogitasse ex ipsis patebat experimē
tis. Enadego cernens ex parte mea id accidisse:

quia otilia consilia spreueram amicorum pari
ter et caspiorum hominum qui predixerant mihi
ne ita vincere festinarez ut mihi nullo dolo inter
ueniente adempta esset victoria imperavi militi
bus oibus ut armis induti agmē sequerentur.
Quoniam propterea cum auri ex rapina Asar
garnarū q3 non parua secum predaz vebe
rent timendum esset ne occulte hostes sua abla
turi victoribus insidiarentur. et sane miles ita e
rat locupletatus ut vix ferre auri pondus posset.
Accedebat quoq3 armorum non parua graui
tas que ego omnia aureis incluseram laminis
ita ut totum agmen in eo veluti sidere ac fulgore
claruz radiantibus auro insignibus q3 seque
batur cum signis et vexillis eratq3 inter varietatez
spectaculum in conspiciendo talem exerci
tum. quia ornatu pariter ac viribus inter ceteras
eminebat. Ego certe respiciens foelicitatez
meā insigni nūcro iuuentutis imenso reficiebar
gaudio. Sed ut aliquid plerūq3 in secundis re
bus fortia obreperit: accidit nobis sibi laborare.
Quaz cum iaz uix sustineremus miles reuerus
inuentaz in lapide concauo aquā galea aurea mi
hi protulit ipse sitiens anime mee magis q3 sue
cite consulens. Quaz ego vocato exercitu pa
laz effudi ne me bibente magis sitire miles inci
peret. Collaudataq3 reueri erga me beniuolen
tia digna eū muneribus ornavi. Que res cum aio
egorez fecisset exercitū coeptuz iter institui: nec
lōge mihi desertis locis flumē appuit cuius ri
pas pedū sexagenoz arundo vestibat pinorū ab
iectiq3 robora vincens grositudine: unde ma
teria mira ad constituenda edificia incole uti
bantur. Tū ego qm quadrupedia et exercitus su
tebant iussi continuo castra poni a metatoribus.
Que duz ponuntur ipse sinitz leuare cupiens a
mariores elleboro fluminis aquaz gustauī. quaz
neq3 homo bibere neq3 ulluz pecus haurire si
ne tormento potuit. Angebar aut pro muneribus
magis animalibus q3 pro nostra necessitate. durabi
liorez homines cunctis in rebus cognoscens q3
pecudez. quippe qui aurū uehebant elephantū
ingentis magnitudinis ad modū mille. erant q3
dringente quadriga equorū oēs falcare bige ve
ro mille: ducente equitūz turme ducente et septu
aginta milia peditūz. mulloz casirensiū sub ar
mis duo milia: ad sarcinas militūz uebendas ci
citer duomilia: camelloz vero dromedarioz
et bubalozū duomilia subiugaliūz q3 et bouz duo
milia qui frumenta uehebant. armenioz vero
ad usūz carnis quortidiane ingens numerus se
quebatur. Cacterum in equis mulis et camelis

et elephantis aurea quoque frena luxas parum nobis permiserat uictoriarum. Sed tunc in-
 expirata ipsa pecora uix se continere poterant
 milites quoque nunc feramenta labendo nunc
 oleum gustando uiram aliquo modo differre si-
 tum uel auferre conabantur: uidimus etiam ple-
 rosque pudore admissio suam ipsam urinam ve-
 xatos et nimis necessitatibus haurientes. que res
 me dupliciter toruit primo de statu exercitus
 magis quam de proprio sollicitus fui periculo.
 Iussi tamen et armati sequerentur agmen: se-
 gem dixi me in eum ammaduersurum qui non
 legiptimis indutus insignibus armis in acie
 deprehensus esset. Quod ipsi quoque mira-
 bantur. Quid ita ubi nullus appareret hostis
 necesse esset in tanta siti armatos ingredi.
 Sed ego sciebam per bestiosa serpentiosaque
 loca nobis iter esse. ne opposito periculo fran-
 geremur. ac ne imprudentes circumuenire-
 mur nec inopinato periculo feriremur. Rapaz
 igitur fluminis sequentes ad horam diei octa-
 uam ad oppidum peruenimus quod in medio
 amne in insula ex his arundinibus quas pau-
 lo ante descripsimus erat edificatum. quo pau-
 cos indorum seminudos notauimus homines.
 qui uisi nobis continuo intra tectorum suorum
 culmina diluuerunt. Quorum ego parsenti-
 am delictans ut dulcem ignatis aquam de-
 monstrarent. Apparente nullo paucas cito-
 re in ciuitatem sagittas imperauit ut si volun-
 tate sua nolent procedere: moenia belli accep-
 to exhiberentur. Tanto magis cunctis prop-
 ter timorem abditis diu apparente nemine.
 ducentos milites de macedonibus leuibis ar-
 mis misi per amnem nataturos. ita que quar-
 taz partem fluminis natauerunt cum horrenda
 res uisu subito uobis conspecta est. maiores
 elephantorum corporibus byppopotami inter
 profundos aquarum ruerunt gurgites raptos
 que in uerticem crudeli poena milites flenta-
 bus nobis absumpserunt. Iratus tunc ego du-
 cibue qui nos in insidias deducebant iubeo ex
 his centumquingenta in flumen mitti qui-
 bus propulsis natantibus que inuicti rursus byp-
 popotami dignos iusta poena affecere. Sed
 magis explicato numero beluarum quam prius af-
 fuit multitudo ad speciem inde contingens cibi.
 ubi cum apparerent ueluti famelici se exhibue-
 re. Et ne noctu cum aquarum prodigiis bella
 gereremus iussi dato signo buccine ad iter mi-

litem adaptari. Quid enim intali loco mori
 nere siccitibus proderat? Igitur ab hora diei
 tertia cum ad horam undecimam iter fecissem
 uidimus homines per medium amnem factis
 ex arundine rotundis preter uehi nauticulis.
 Quos cum dulces aquas percunctaremur sua
 lingua ubi inueniri possunt dixerunt. ingens sta-
 gnium dulcissime aque nos inuenturos quo et
 ipsi nos quinquaginta itinerum duces erant du-
 cturi. Et quoniam serum nobis erat tot in-
 stantia perpeti mala: nocte tota ambulauimus
 sine onere armorum confecti. Quibus ne-
 cessitatibus illa quoque adiciebant incommoda.
 quia tota nocte incurfantibus leonibus urli-
 busque tigribus pardisque ac lincibus partiter resi-
 stebamus: que genera ferarum promiscua no-
 bis in siluis occurrerant. Tandem ad ho-
 ram circiter octauam postero die cum iam su-
 ti pene defecissemus ad predictum nobis sta-
 gnium peruenimus. quod erat circumdatum ve-
 tustissima habundantique silua mille passus pa-
 tens. Tunc ego dulci aqua potata gaudio
 alacri: Sed et pecora et impedimenta cum ex-
 ercito refecta sunt. moxque cum lassa quadru-
 pedia et militem refecisset mitti castra in lon-
 gum stadia vigintiduo totidemque in latum
 collocari iussi. quibus celeriter erectis iubeo
 cedi nemus ut faciliter aquarum accessus es-
 set ad stagnum. quia unicum in illis regio-
 nibus erat. Igitur inter ipsa tentoria age-
 rabantur impedimenta. et elephantum in media
 castrorum parte collocabantur ut apertius con-
 tineri possent si quis nocturnus casus pavor ve-
 oretur tumultusque aliquis nouus. Cum iam
 mille quingenti extrinsecus essent ignes accen-
 si sufficiente silua quantum uelimus deinde te-
 stante buccina cibum et ipse coepi et militibus
 capere imperaui. Et censis lampadibus aureis
 ad modum duobus milibus. Cum ad primos
 lune radiantis orbes subito erectis caudarum
 aculeis a pascualibus indicis scorpiones pro con-
 suetate petentes aquarum ad castra innumerum
 profluerunt tumultu acciti nostro an sit incertum
 erat. Sed ad nocendum prompti sunt. Hec pro-
 digia insculta sum immensa vitæ stantium re-
 pentium imo serpentium variis distincta colo-
 ribus. Nam quedam rubentibus squamis erant
 quedam nigri vel candidi coloris quedam auri
 consimiles inspiciebantur. Sibilabat tota re-
 gio non paruum nobis inferentes metum: sed

frontem castrorum deferabamus clipeis et in manibus longas habebamus altas quarum acutissimus spiculis malas pestes configebamus et ignibus plures aliquando necabamus.

Quae res nos prope duas horas in hoc opere sollicitos tenuit potata aqua minores serpentes abire coeperunt maiores cum ingenti gaudio nostras latebras petierunt.

Cum ad horam tertiam noctis aliquam sperantibus nobis requiem binorum ternorumque capitum cristati serpentes indici columnarum grossitudine aliquantulo maiores ad potandum aquam ex vicinis montium speluncis procellere. oribus squamisque suis humum atterentes quorum pectora erecta cum trifurcis linguis fauces exercebant scintillantibus veneno oculis quorum alitus quoque erat pestifer cum hisque hora non amplius una bellauimus triginta suis et viginti milibus nostris ammulis. orabam Macedones ne aduersis casibus cederent. ne ue deficerent animo in periculis quamvis et ipsorum est dura patientia. omnes ipsi se efficiebant operi post serpentes cancri Immodice multitudinis crocodilorum pellibus contecti ad castra venerunt quae prodigia testitudinata toracataque serpum respuebant multa ignibus vestia se in stagnum iecerunt. Nam nos vigilis inquietos quinta noctis hora buccina adponebat quiescedum. Sed affuere albi leones taurorum comparandi magnitudinem cum ingenti murmure concussis ceruicibus stantibus alte tubis ad modum fulminum in nos impetum fecerunt. excepti quoque venabulis ruunt tantus repentinus oriebatur tumultus emulante ceca nocte. Nec minus apertae ingentis formae iaculis velut fallo horrentibus metuendi mixti maculosis lincibus nigribusque et horribilibus pantheris miscebantur praeterea nulli iam pesti comparanda sed et vesperilionum ingens columbina corporibus equalis in ora vultusque nostros inferebatur multitudo habens dentes in morem hominum quibus artus militum molebant. una praeterea noui generis bestia minor Elephantis apparuit tribus armata in fronte cornibus quam indi appellare dentem tyrannum soliti sunt. a quo simile caput gerens: atris coloris nec potata aqua intus ens castra in nos subito impetum dedit. Nec

ignium compositis tardabatur ardoribus ad quam subitum cum apposuissem macedonum manum vigintisex occidit: quinquaginta quoque calcatos inuitiles fecit: vixque ipsis militum defixa venabulis exincta est. ante lucanum deinde tempus a coelo pestes venire candido vix colore ad modum ranarum cum quibus mures indici in castra pergebant vulpibus similes quarum morfu vulnerata quadrupedia statim expirabant: hominibus idem morsus non esset ad interitum nocebat. appropinquante autem luce nocticoraces venire Bues Vulturibus similes sed corporis immanitate superabant colore fuluo pedibus rostrisque nigris optatam stagni compleuere ripam: nullam nobis perniciem inferentes: sed solitos pisces cum anguibus extrahabant: insumebantque: quos nos oues neque fugare: neque abigere ausi eramus: sues grunibus de conspectu nostro abigere.

Cum ego locorum demonstratores qui nos semper per insidias deducebant pessime meritos citrifrigo puniri iussi et nocte viui spirantes a serpentibus consumi ut nos consumere uoluerunt. Asanus quoque eorum confringi imperauit ut merito pro factis suis viderentur suppliciorum habita deinde conuione et sortis militum essent: ne ue aduersis ut foemine casibus cederent castra concentu buccinarum repente ad noui spiramina tentis ubi collectis barbarorum indorum siris noua conspirantes bella cognouerant: militibus meis imperauit qui ingentis erant animi quippe quibus et census victoriarum suppeditabat et felicitas.

Relictis igitur periculosis locis munitum vix tandem iter calcamus. et in loca bactrianorum auro diuitiisque opulenta peruenimus benignisque excepti commeantibus: cum persarum adiaceret agro: in reparando castra bello viginti dies statui: ocio facto mox dierum quattuor itinere peruenimus ubi cum collecto portus confederat exercitu proprie se ditionem quam praeterea dare et ratus. Nam et commeatus portus nobis palam non ut hostis dedit potestatem: cupidusque me nosse milites meos subinde commeantes interrogabat ubi ego essem vel quid ego agerem. Qui cum incerta

responderent ipse auditis eius interrogationibus. omnia et entia mihi Regi magno Macedonum: sumptoque habitu militari deposito quod meo cultu perveneram in castra vini et carnis tanquam emptor casusque porrus suscitans me interrogabat quid faceret Alexander: aut cuius esset ætatis: quem ludens mendatio temporis: tanquam homo senior inquam Rex noster in tabernaculo accenso igni se calefacit.

Tum ille gaudio alacer: quia cum decrepito senes esset bellum commissurus cum esset ipse iuuenis elatus quod tumore. Quid ergo inquit non respicit ætatem suam: Respondi eundem propositum ignorare me quid faceret Alexander.

Cum essem gregarius ex Macedonico miles exercitu. Tunc ille tradidit mihi minis plenam epistolam: quam si Regi Alexandro darem pollicitus est premium: cui iurans dixi futurum et in manum eius hec littere pervenirent. Reversus quod in castra et antequam legerem et postquam legi epistolam magno risu sum dissolutus cuius ubi et matris mee sororibusque meis ut superbiæ inclinatumque barbari temeritatem mirareris exemplar misit. Ador contuli me ab insidiis victis superatis quod his ita ut volebam excepta armis porro regna constitui. Qui et ei in speratus honor donatus est: mihi thesauros suos manifestavit: quos esse ignorabam. Ex quibus me et Comites meos et universum ditavit exercitum: factus quod amicus ex hoste Macedonibus ad Herculis liberti quod tropæa deduxit.

In orientis autem ultimis horis antea utraque deorum constituta erant simulacra: que non solida essent scire cupiens perforavi. Et id ipsum cum viderim solida simili metallo complevi. Liberumque et Herculem delectis victimis complacavi. Ultra deinde progressi si quid memorabile cerneremus. nihil præter desertos ad oceanum campos silvasque ac montes audivimus in quibus elephanti et serpentes esse dicebantur: pergebam tunc ad mare volens si possem orbem terrarum circum navigare. Ecce amnem quem tenebrosum vadumque mihi locorum incole affirmabant. Quod que Herculis et liberti ausi a nemine esset temptandum prestantissimorum quod deorum. Tanto maiorem me ipse

videri velle quam patientia mortalius sacra præteritæ vestigia qui ibi honoratis collaudatis quod sinistram partem indie percurrari constitui ne quid mihi in ignotis subtraheretur locis porro rege non detractante ne abdita tegere videretur regni sui bona.

Palus erat sicca et coeno habundans: perquam cum transitum temptarem belua novæ generis ferrato tergo duo capita habens alterum Lunc simile byppopodami pectore. Crocodili alterum similitum duris munitum dentibus quod caput duos. Abilitas repente occidit ictu: quem ferreis vix nunquam comminimus maleis. et astis non valebamus transfigere admirati sumus dum novitatem eius pervenimus inde ad silvas indorum flumina ubi cum castra per quinquaginta in longum stadia et latum fere collocavimus iuxta amnem buemur coeperamus manere velle para sub nocte hora diei undecima cum subito pabulatores lignatoresque commoti omnes simul advenientes nuntiant et celerius arma caperemus: venire e silvis elephanzorum immensos greges ad explenda castra. Imperavi ergo thesalis equitibus et ascenderent equos: secumque tulerent fures: quorum grunius timere bestias noveram: et occurrere primum elephantibus: iussi deinde alios cum hastis armatos subsequi equites: et ut bucinas omnes adissent in prima acie equis insidentes præcedere pedestres omnes remanere in castris. Ipse cum Porro Rege et equitatu procedens video examina bestiarum in nos erectis promiscuis tendentia. quorum terga nigra et candida et rubri coloris et variis quedam erant. Illos Porro Rex capi ob illis militum usus beliorum affirmabat: facile quod aueri posse si ab equitibus verberari suæ non desisterentur. Nec mora trepidantes elephantes conuersi sunt itaque plures quam pugne priores saltus petere coeperunt. bucinis hominum grunitibusque submotu quorum equites cedendo popliteo ad modum noningentos octuaginta occidimus: Decerpitis quod cornibus et dentibus insigni honoribus præda in castra perveni.

Iussi tunc clipeis et lorica vallum praecingere: ne quid iniurie noctu elephantoꝝ violentia feras rûq; aliarû afferreret. Nox quieta fuit vsq; ad lucem primum deinde aurore curriculo in alias indie profecti regiones. In campo patenti mulieres virosq; pilos in modum ferarû toto corpore nudos vidimus: pedum altos. viij. bos indi faunos appellant. bi afflucti fluminib; magis q̃ terzis erant: crudo pisce tantû modo et aquarum haustu uiuentes: quos cum adire velle mus vicinus ebignariti fluminis se inmerſi rotaticibus. Xenophanta deinde ingentibus plena inuenimus nemora: qui nos allacescere temptabant. et electis sagittis fugiebant. Nam deserta ibi intrantibus nobis loca nihil dignum speculaculo ab indis ultra superesse referebatur. Igitur rursus ad occidentem signa conuerſi imperaui: ut ex eo loco vsq; ad duodecim miliarium castra vicina aquarioni poneremus. eque erecta cuncta tentoria erant largiq; ignes accenſi. cû repente euri venti tanta vis flauis exorta eſt: vt omnia tabernacula principiaq; cõturbauerit et uerteret q; maiores in modum stupentibus nobis: quadrupedaq; multo vehementius vexabatur exitu scintillarum et citionibus: his in terga venientibus adurebantur. Tum horor militeq; noctuali tempore id accidisse. non deoꝝ ira. q; octobrem mense autûnoq; urgeret. uix tandem re collectas sarcinis ex integro in apertiore valle sedem caſtroz inuenimus. ordinatisq; rebus omnibus cenare militem iuſſi. Nam et flatus euri ceciderat. et frigus ingens vespertino accrescebat tempore. Cadere mox in modum vellerum i mense coeperunt nives: quarum congregatione metuens ne castra cumularentur calcare milite subebam. ea primum vt iniuria pedû tabesceret. prodebantur et ignes aliquatenus qui nive pene erant extincti. vna tamen res fuit soluti q; in momento temporis hec deleſe sunt nives. imbre superueniente largo: quem protinus atra nubes subsequuta eſt. uſeq; sunt nubes ardentes de coelo tanq; faces decidere: vt incendio earû totus campus arderet. verebantur dicere ne deoꝝ ira nos premeret. q; homo herculis liberi q; vestigia transgredi conatus eſsem: iuſſi q; militis scissas vestes opponere ignibus. Nox serenâ continuo redita eſt nobis orantibus. Tunc ignes ex integro accenduntur. et a securis epule capiuntur. et tri duo continuo sine sole claro noxia in nobis accidit pendente minaci nubilo et

go sepultis ad modû quinquaginta militibus q inter nives perierant castra imitari imperaui. nam edua coelo promuntoria ad oceanum i e-
thiopia vidimus. et ibi eos quoq; montes in an-
trum liberi quo perditos imisimus. Qui tertia die febribus dicebantur mori qui speluncâ dei l-
trauissent. Qd fuisse manifestum moribus eorû probauimus. quia intraui preter religione. et si ne muneribus specul non potatus suplex orabaz numina: vt me regem totius orbis cum sublimi-
bus tropheis triumphantez in macedoniaz ely-
piade matri mee remitterent. Quam rem frustra me petere ita cognoui: quoniam dum ſiſci-
tarer ſi quid etiam ad hoc videre poſſum dignû admiratione aut memoria. omnibus indis di-
centibus nihil aliud memorabile inuenire poſ-
ſe in illis locis q̃ quod cognouimus. Tunc di-
uerſa ſigna in ſaſſiacê imperaui anti bi non veni-
ſſatum ſequutus. dum q; in itinere ſumpſi agmê ſub ſignis me ducente duo facti ſunt nobis obui-
am quos cum interrogare ſi quid noſcerent in il-
la regione dignum memorie ſpectaculum: reſpõ-
derunt mihi eſſe viâz non amplius dierum decez
per difficilis eſſet tamen acceſſus propter penu-
riam aque tantis q; impedimentis ſi cum vniuer-
ſo pergere exercitu vellem. caeterum ſi comua-
tus quadraginta milia hominum proponerem
propter innerum anguſtias ſemitas et propter
beſtioſa ſatis loca poſſe mihi contingere ut ali-
quod incredibile perſpicere negotium. Tunc
ego quo facto letus dicite mihi inquaz Duo ſe-
nes humanitatis lege eos mulcês: quid ſit illud
quod mihi tam illuſtre taz magnificum pollice-
mini: Tunc vnus ex illis exilaratus blanda mea
voce: videbis inquit rex quicunq; es duas ſolis
et lune arbores indice et grece loquentes: quarû
virile lignum eſt ſolis: alterum lune ſemineum
eſt. ab his que nbi inſtant bona vel mala noſce-
poteris. Qua re tam incredibili illud me a bar-
baris ſenibus extimans eos impingi et aliqua
contumelia iuſſi motari illa dicens. Ita ne co ma-
ieſtas mea peruehit ab oriente vsq; ad occiden-
tem vt a ſenibus ac decrepitis illud me videar?
Quibus iurantibus ſe nihil falſi comiſcere expe-
riri me poſſe an vera dicerent aperiendûz in bac-
ai non eſſe vanum. orantibus quoque amicis
comitibusq; meis ne tante rei experimento
fraudaremur quadraginta milia mecum cum
equitatu traxi remiſſis in ſaſſiacen copis cû
quibuſdam prefectis exercituque cuncto

elephantis et impedimentis omnibus rege poro
mot collecto reboze iuventutis admiranda visu/
r. spectacula: ducentibus indorum sentibus her
atque mus: qui nos et dixerunt per aula egen
tia penuriamque aquarum et per tot serpentum fer
ras: quod loca deduxerunt usque in proximam o
racula sede de quibus feras et serpentibus: quod
iungunt et indica lingua erat vocant scribenda
librao putant. Cum a propinquemus regi: a nobis
petite ridum? foemias utroque aliquos patleraz
ugrid: quod pellibus contectos: a quibus cum requi
reremus quam hominum essent: indos se sua li
gua esse dicebant. locus erat largus thure et opo
balamo immenso habundauerat: que plurima in
ramis suorum nascebatur nemorum: et vesces in co
le eius regionis consueverunt. Et eam scilicet
nobis predictum et multis cognitum incidisse
pedum amplexum decem statura altior nigro corpore
dentibus caninis amplexus oraculi apparuit per
forans aures: et quibus rientes depende
bant. et erat vestitus pellibus. et cum nos more
suo salutasset interrogare coepit: et quid ego re
nissim: dixi me cupientem aspicere arbores sa
cras solis et lune. Tunc barbarus si a cotu pue
rili inquit foemineo quod tactu vacas. si intrabis di
uinam locum a stantibus amicis meis et comili
tibus in eum circiter tercentis. ponere anu
los: vescesque cum calciamenis imperavit. par
ui per omnia homini ut pareremus religioni. in
decima hora diei expectabat sacerdos solis ec
clisum. Nam solis arborem loquit ac responsa da
re mane ad primas iubaris ortus affirmabat.
Item noctis eadem tempora custodire lune nar
rabat arborem. Que res mihi mendatio magis
quod veritatu similis videbatur. Igitur per ambu
lare totum incipio nemus. Quod intra parietem
erat non magno edificatum opere. vidi op
pobalsanum cum optimo odore ex omnibus r
bique arboris ramis habundant. siue manantes
eius odore capius et ipse ambulans de cortice
bus essebam et idem amici mei faciebant. In
medio autem loco sacre arbores consistebant di
uersis frondium generibus circumstantibus:
hec arbores pedum alte centum erant: easque bel
batonas indi appellat cum admiraret: dicerem
quod frequenter us imberibus in tantum eas crevis
se: sacerdos Secundo affirmabat mihi nunquam in
his locis pluviam neque seram aut avem aut el
lum adire serpentem. Illas autem arbores anti
quas ab iudeam maioribus consecratas soli
et lune affirmabat. easque in eclipsi solis et lune

erberimis lacrimis commoveri de numinum suo
rum statu nuntiantes. et cum sacrificare institueri
et victimas immolare prohibitus sum a sacerdote
quod negabat licere aut ibus in eo sacrario igni uri:
aut alas vllum interficere: sed voluit truncis ar
borum oscula dare: orareque sole et luna precepit
et veridica mihi darent responsa. Quod ego cum
facturus essem interrogandum tamen sacerdo
tem existimaui indice an græce mihi arbores es
sent responsure tunc ille utraque lingua solis ar
bor pronunciat futura. Iunc græco sermone inci
pi indicio fuit. Cum illa geruntur ridimus ob
occidente iuba retulgenti ptebi radius percus
sa arborum cacumina. Sacerdos alie inquit sur
sum omnes intuemini: et de quibus quicquid reb
consulturus est occulto continget silentio. nemo
palam pronunciet. Cum ego et amici et comilito
nes mei acurratius intueor inter nemorum deni
tatem: ne aliqua seductione nos hominum ali
quis eluderet. moxque nullo solo interveniente
ad cacumina arborum ramosque peripetimus:
stantibus nobis cominus divina aures occupat
oracula. Cogitabam et enim si de iuncto orbe ter
rarum in patriam triumphans ad olimpiadem
matrem sororesque meas carissimas possem re
uerti. Cum subito indicio sermone tenuissimo ar
bor respondit. Inuita bellis Aleander et con
stituit unus eris orbis terrarum dominus. sed vi
uus in patriam non reuerteris amplius. quoniam fa
ta tua ita de capite tuo statuerunt. Nec ego au
diens mente percussus tuum displicuit enim mi
hi quod tam multos adduxi mecum ad sacras ar
bores. simul et amicos mei et comites qui mecum
erant steterunt valde: et contristati sunt: quos e
go partim muneribus consolatus sum: precepique eis ut nemini hec responsa dice
rent. Rursus autem lune oracula audiret. quod
media nocte posse fieri sacerdos affirmabat: quod
nam tunc luna erat exorta assumpti mecum tres
fidelissimos amicos predicam orbanam et pte
loram quod nullum mecum in illo loco nec me
quisque timebat ubi neminem fas erat interficere.
Item quod locum intrantes iuxta sacras arbo
res continuas: mox solita consuetudine ado
ramus. Consultans ergo ubi moriturus essem:
et cum ad primum lane ortu percussis cornu sple
dore quod accepto arbor græce respondit. Alean
der inquit plenam iam ætatis finem habes. sed
sequenti anno mense nono babilente morietis.
Et a quo mihi? et ætas decipiens.
Tunc ego effudi lacrymas et amicos mei cir

cunstantes flebant. nullumq; ab eis vultum vel
scelus resurrecturum existimabam.

Sed magis pro mea salute mori paratos: neq;
ego quicquam de fidelissimis amicis consulere;
vt illos cauēdos Alexandro premojeret oracu-
lum. Dilcēssu deinde facto iam ad epulas re-
uertimur. Ego animo eger ad requiem vado ro-
gantibus amicis meis ne me anxietate et ieiunio
afficerem. Paululum tibi contra animi volun-
tatem sumere coepi: meq; vt promptus esq; ad
primum solis ortum in sacratio collocaui. po-
stera die matutinis expgesaciū diluculo amicos
et iam semi sopore somno excitos: sed adhuc ip-
se quoq; sacerdos vellatus pellibus ferinis quie-
scebat: positaq; ante eum in tabella ignes liba-
tura erat que illi ex pridiāna coena supersuerat
et cultum eburneum: nam cre et ferro et plumbo
et argento egent: sed auro habundant. oppobal-
samo et thure vescuntur. Eademem q; riuo pu-
ram et vicino monte potant aquam hōines: ac-
cubantes et quiescentes sine vllis ceruicalibus
stratū tantum pellibus ferarū suis amicti et cō-
texti viuunt.

Excitato 1° sacerdote locū intrauit tertio psaliturus
1. sacrosanctā solis arborē. cuius manū percusso-
ris habēdā cauendā. quē ne exitum mater mea so-
roresq; mee habitare sunt. Arbor grece dixit. si
morsus tue si diatorē tibi pcediero. sublato eo sa-
cile insana facta mutabis. nam mihi tres trasce-
rentur sorores q; fere dico oracula earum penfas
impedirem. Ioto lachesis et atropos. Hic ad
annum et menses septem in babilone morieris:
non ferret: quod suspicaris: non auro: nō argento
neq; vllō metallo: s; veneno. Mater tua turpissi-
mo ac miserando quandoq; exitu insepulta iace-
bit in via pceda ouū ferarūq;: sorores tue foeli-
ces diu erunt. Tu enim et si breue super est tem-
pus oīs tamen orbis terrarum eris. Nunc tu ca-
ue ne nos vltius lisciteris unde excede termi-
nos lici nri et ad sasiacē porū q; reuertere. Sed
et sacerdos emouit ut abiremus dicens fletu et
elulatu uestro sacras arbores offendi. Tūc e-
go continuatus ad uniuersos milites dixi vt po-
rum ad sasiacem ex responso repeteremus q; no-
bis faustus foelixq; futurus esse. de tpe uite mee
ne a cōmilitonibus meis redditus in desperatio-
nem in alienigenis destrueret locis: et eorum vo-
ces quas ex responsione vna mecum audierunt
quibus nominibus appellantur. Sermiton pre-
sitis filius et mistoxinis et eburotes et lacon et tra-
sicleon et oedius et maibon et odone et sabbrus

et sumficus et perdican et philotan et prefectus
pretorij diarotas. Sed silentio que audierunt ex
sua fide et meo regebant consilio. Namq; ex sa-
cris excesseramus arboribus sed iam edore ihu-
ris oppobalsam q; nares verberabamur. Indi
enim sacra decorum ad oceanum tenebant dicē-
tes me quoq; esse imortalem: q; ad vsq; eum et
terminos penetrare potuissem. Quibus ego qd
de nobis opinarentur insinuans gratias agēz.
Peruenimus deinde in vallem iordani i qua ser-
pentes habitabant habentes collo lapides qui
smaragdi appellātur. hu lumen in oculis pfusus
accipiunt. hu vallem nulli adeundum colunt.
hu serpentes lasere et alto vescuntur pipere.
Nam supra vallem hanc sunt pyramides institu-
tute pedum trecentum et quinq; que ab antiquis
indorum ad hanc causam edificate. Sed hu ser-
pentes quos pauloante descripsimus inter se
quot annis vere primo depugnant. multi q; mor-
sibus depereunt. Inde non paucos extulimus i
genus forme smaragdos per magna pericula in-
cedimus et in scitas talis generis bestias habē-
tes capita leonum et caudas vnguibus binis la-
te ad sepe: pedum quibus verberabant ho-
mines et mules fiebant: his erant inter mure-
grifi rostra habentes aquilarum et alia parte cor-
poris dissimilimi. Qui mira celeritate in ora
oculosq; nostros resiliabant. pedū binorum ter-
norum ferebantur. Aut cycloperq; nostros cau-
das crudelem in modum verberabant. Qui par-
tim saginis parum contris militaribus confige-
bantur. perdidit in eo certamine ducentos et sex
milites bestiarum utriusq; generis morsu occi-
dimus ad. xxi. inde ad ochinas flumen perue-
nimus quod sine fletu recte ad oceanum fere-
batur latuz stadus ad ripam alteram viginti re-
stiebant arundines ad tercentum per littoza qua-
rum etiam triginta milites vix ferre possent. ex-
cedebant autem arborum procerissimarum alti-
tudinem. In his arundinibus stratū potentis-
simo curo vidimus. in habitabant enim locum
eundem millia elephanzorum innumera qui nos
nescio quo facto nec lacerare temptabant. alio-
quin crudelissime percalcari eram. multis cel-
leis dentibus et ranibus ex aridine factis tras
nauigauimus amnem. Inhabuabant litus vlti-
rius indi balenarum ferarum contem pellibus.
i Non fuere inhospitales: qui nobis spongas
albas purpureasq; in manus dedere cum bu-
cinis et genere cocleari capientes binos ter-
nosq; congeries et stragulas mollesq; tunicas

et ex vitulorum marinorumque pellibus factas co-
cleas preterea sextariales esse pulcherrime. Grez
nerves ex ipso flumine extrahi femore humano
crassiores qui vobis omni genere piscium sapo-
re preferendi sunt et fungos immense magnitudi-
nis viginti celo rubriores posuerunt nobis et mure-
nas hinc potera viginti affirmantes esse maiores
in vicino ipsis oceano quod erat ad miliarium ter-
tium et vigesimum: pisces preterea scaruos pon-
deris centeni quinquagenti quod in surgitibus vasis
eburneis capiebant ne arundines morsu confrin-
gerent. Atque capillate mulieres que pisce vive-
bant aquis in se prederint. Que ignaros re-
gionum homines in flumine nantes aut tenedo
in garrate suffocabant aut tractos in arundinem cum
essent specie mirabiles affectu suo aude victos
 rumpebant: aut venerea exammabant voluptate.
Quarum nos duas tantum modo capiebamus
colore nixeo similes nymphis diffusis per terga
capillis in gange flumine erant admirabilia por-
tenta: de quibus me tibi fabulosus videret. scribe-
dum non putavi. nisi quod apud flumen boream ve-
tus et sola cufraus ad nothi venti spiracula ex-
cunt. Quorum fluminum ripe altera ab alia con-
spicue non sunt earum aquarum latitudine. inde
ad castellum quod indi incolunt peruenimus.
Que gens iustissima omnium gentium esse probet:
ubi nec homicidium: nec adulterium: neque per-
turium: nec ebrietas committitur. pane tantum mor-
do et olentibus et aqua vescuntur ubi dum moni-
ta a sembo optimis accepimus qui nos recte du-
centes per caspias portas ad portum in fasilacen
deducebant. Non auditis huius semper dolus su-
spicantes flatus euri venti sequi incidimus in mi-
rabiles feras de quibus capitibus ueluti gladii a verti-
ce acuti serrata eminebant ossa que more tauri-
no aduersus homines incurrunt. Tunc inuicte
fere plurimorum militum clipeos cornu suo trans-
uerberabant. Quibus ergo occisis ad modum oc-
tomilibus et quadringentis quinquaginta sic inde
et tertius meus ad portum cum summo labore
ac periculo meumque militum puenit. Ibi legat-
o meo precepi quem presidio preposueram. No-
mine aluconen ut portus persarumque et babiloniorum
pilas solidas aureas duas pedum vicenum qui-
num et in his omnia facta scriberet faceretque in
ultima india ultra liberi et herculis trophea que
numero centum erant que et ego quinque mea et
que aurea eis altiora denis pedibus statuere im-
pavi. Queque mira cultura miraculo futura sunt
Carissime preceptor posteris seculis non parua

admiratione nouum perpetuumque vobis statu-
mus monumentum: ut in videndum omnibus mor-
talibus esset et perpetua de nobis opinio fieret.
Ihec animo et industria optime Aristoteles pon-
deraris.

Explicit.

Explicit septisegmentatum opus. ab Alexandro
Achillino ambas ordinaris et philosophiae
et medicinae theorie publice doctore: et non
amplius in tenebris latuaret editus.

Et impressus Bononiae Impre-
ssa Benedicti Hectors.

Anno. dmi. 1501. 26

octob. Illustris

Imo Bo-

ane scdo

Wen

uolo rei pub. bononiensis habenas foeliciter mo-
derare.

Datum der Entleihung bitte hier einsteampfen!

12 Aug. 1936

(RS)

SÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

2 0439951

Lit. Graec. B. 197 (RS)

